IFUSCO XLI

Helsinki 11.–15.5.2026 Helsingfors

Abstraktikirja

Book of Abstracts

Сборник тезисов

International Fenno-Ugric Students' Conference XLI

Abstraktikirja

Book of Abstracts

Сборник тезисов

Siula ry:n IFUSCO-toimikunta 2026

Taitto Veikka Ritola

Taittoapu Eetu Vänskä

IFUSCO XLI -peuralogo Ellen Suikki

Sisältö
Contents
Оглавление

Adamovský, Vít: **Az eddig kiadatlan északi hanti hősénekek Pápay József hagyatékából** **13**

Blanter, Kesja: **Kons repo tapais saannen oravan: ižoran keelen konsonantan-pitennöksen alkutulo** **17**

Bober, Anna: **Usage of superessive/inessive vs locative in the names of cities in Hungarian speaking areas** **22**

Bondor, Jusztina: **A mesterséges intelligencia felhasználása a magyar irodalom oktatásában // The Use of Artificial Intelligence in the Teaching of Hungarian Literature** **29**

Borján, Gergő: **Az udmurt mozgásigék tipológiai különbségei a magyar mozgásigék viszonylatában** **35**

Circa-Chirilă, Anyia: **Slavic influences in the Finnish language**

37

Conway, CC: **Can interdisciplinary data help us to evaluate the possibility of Finnic influences on Germanic?**

39

Csabay-Tóth, Bálint: **Nainen ja joki: Unohdettu kirjailija ja hänen maailmansa**

43

Derényi, Róbert: **Az esetrag és a birtokos személyrag sorrendje a komi-permják approximatív esetben**

47

Dinh, Quan: **Les variations au niveau de la rection des prédicats de colère en *-u* en finnois**

51

Dubovyi, Aleksandr: **Kerronnallinen selontekovelvollisuus rikos- ja riita-asioiden sovittelussa**

55

Hansen, Evan: **La construction quasi-causative du same de Kildin**

61

Helinä, Iiris: **Surnud loomad ajaleheartiklites – kriitiliste loomauuringute vaatenurk**

66

Horhi, Márta Dóra: **Erotettavissa olevan ja erottamattoman omistussuhteen ilmaiseminen adjektiivijohdoksilla surgutin hantissa** **71**

Huhtala, Atte: **Juhan Jaik ja ”ugriempatian” henki** **76**

Iivanainen, Tapani: **Huomioita possessiivisuffiksien käytöstä ja käyttämättömyydestä suomen murteissa** **79**

Jounila, Santeri: **Olaus Sirman Katekismuksen nominien taivutuskategoriat** **86**

Kaiser, Kamilla: **Az udmurt Szaknyelvi és Helyesírási Bizottság nyelvtervező, nyelvmenedzselő tevékenysége és az Első Gyűjtemény** **91**

Kankaanpää, Eemil: ***Hiisi*-nimisten kulttipaikkojen tunnistamisen metodologia** **96**

Kantola, Roosa: **Können finnische Abiturienten das Komma richtig setzen?** **101**

Kirstua, Lassi: **Liitsõnade etümoloogia – vähe tähelepanu saanud uurimisvaldkond** **103**

Kobayashi, Mao: **Адъективное определение в ливвиковском наречии карельского языка**

107

Koivunen, Tomi: **Slumpmässiga observationer om Volga–Kama-språkförbundet, dess possessivsuffix och deras undersökning**

113

Kormos, Erik: **100 éves a szetu négy evangéliumfordítás – a nyelvi standardizáció sarokköve**

118

Koukkari, Tuomas: **Anaransaamin vokali-metafounii da vokaliloin morfofonolougine lajittelu**

125

Kulikov, Igor A.: **Ethnocultural parallels in Udmurt poetry on the material of translations of Larisa Orekhova's poems**

130

Kuusela, Päivi: **„Ainukene hea – ära uppuda.“ Северный декаданс в прозе Яана Окса и сходства с описанием природы у Юхани Ахо**

135

Kuusijärvi, Riku: **Über Relativsatzkonstruktionen im Soikkola-Dialekt des Ischorischen**

144

Köykkä, Henrikki: **Maallikon silimin – non-linguists' understanding of the geographical distribution of the schwa vowel and perceptions of the language-external characteristics of schwa vowel users**
149

Lajos, Panna: **Suomea ja unkaria puhuvien monikielisten lasten kielenkäyttö**
153

Lankoski, Iida: ***Although*-clauses in Skolt Saami**
158

Ludvig, Ádám: **Az északi számi *-vuohta* képző grammatikalizációjáról**
161

Lukk, Rando: **Konditionaali inkeroisen Ala-Laukaan murteessa**
166

Marafkó, Marcell: **Seuraava pysäkki: Gerencséri utca – Magyar–finn helynév-komparatisztika**
172

Mere, Britt-Kathleen: **Лоам-ӧ ми “этша ресурса” асланым бӧрйӧмӧн? Финн-йӧгра NLP вылӧ мӧдног видзӧдлӧм**
179

Mettovaara, Jukka: **Sämikielâi normâdempargo 2020-lovvoost**
185

Mischie, Alexandra-Victoria: **La temporalité queer dans Bolla de Pajtim Statovci**

189

Molčanova, Sofija: **Духовный мир литературного героя в зеркале элементов внешнего мира (на примере главной героини романа М. Сабо «Дверь»)**

191

Moran-Nae, Bridget: **Diskussionspapier: Livische Musiker_innen und ihre Motivationen in der Revitalisierungsbewegung**

197

Mäkelä, Felix: **Nordsamiska texters begriplighet: substantivsjuka och satsmotsvarigheter i texter på svensk sida av Sápmi**

200

Mäki, Ville: **The grammaticalized avertive construction *olla* + *a*-infinitive in Finnish**

204

Njunnas, Laura: **Äidinkielen opetuksen vaikutukset saamelaisten hyvinvointiin**

208

Obrey, Sinéad: **”Jáhkátgo ahte sus leat dakkár vuoimmit?” – Trommereisen ja Colorado Avenue magihkalaš realismma genrekritearaid birra**

214

Osipova, Marina: **Чынзэ но Верещагинлэн удмуртъёс шоры учконэз воштйськем-а?** **218**

Pataki, Júlia: **Finn irodalom világszerte** **222**

Pihkakoski, Riku: **Combining the Finnish and Estonian dialect atlases of Kettunen and Saareste: First steps** **224**

Pihlajamaa, Miro: **Finland, Östra Karelen och Estland – Kaarlo Hänninens skolkarta** **227**

Roos, Reijo: **Huvudstadsregionens stadsdelar på estniska** **231**

Rüster, Maria: **Partikelförbindelser i meänkieli** **234**

Sandström, Sofia: **Die Anthropomorphisierung bei der Namensgebung für Staubsaugerroboter** **240**

Ščegoļevs, Dmitrijs: **Kreevins in Livonia – prisoners of war or the modern economic labor?** **246**

Schrank, Suvi: **Das *Kalevala* in *Teemestarin kirja*** **254**

Sipilä, Mirjami: **Finnish and Komi rhymed songs in comparison**
260

Šoltésová, Luca: **Audiovizuális fordítás magyar–szlovák viszonylatban a Pressburg című sorozat első epizódjában**
265

Sorsa, Tarmo: **Verkosto leikkurissa – Opetushallituksen tuki suomen kielen ja kulttuurin opetukseen yliopistoissa Suomen rajojen ulkopuolella ennen ja nyt**
270

Suikki, Ellen: ***Hinge heitma* ja *heittää henkensä***
278

Surányi, Anna: **Orthographiehistorische Analyse von der Briefen von Nádasdy Tamás und Kanizsai Orsolya**
285

Timár, Bogata: **FUFF 48 órás kísérleti filmjei – értékőrzés és kulturális export az etnofuturizmus jegyében**
290

Tóbiás, Eszter: **Komipermjakin menneen ajan liittomuotojen korpustutkimus**
294

Topos, Annabella: **A border-crossing attempt from Hungary to Czechoslovakia in the Life of Izidor Goldberger, the last Chief-rabbi of Tata**
299

Toropova, Darina R.: **Venäläisten erisnimien representaatio Rosa Liksomin *Hytti nro 6* -romaanissa**

303

Tóth, Diana Viktória: **Optatiivin ja imperatiivin paradigmaattisen merkinnän muutokset ersässä**

308

Tóth, Mihaly: **Die Fragepartikel *-e* in der altungarischen Sprache**

313

Vahtola, Otto: **Läänemeresoome ja balti keelte postpositsionaaliste kohakäänete ajaloolisest taustast**

317

Vakulina, Polina: **Finnish-English code switching in video blogger's interaction with the audience: pragmatic and sociolinguistic aspects**

320

Várkonyi, Flóra: **Kollektív és egyéni traumák Gubis Éva *Más halak* novelláskötetében**

323

Viesemann, Ove Üllar: **Saava käände tunnuse varieerumine Alutaguse, ida- ja rannamurdes**

329

Vojter, Kitti: **A repülés és ugrás igéi az észak-szibériai nyelvekben**

332

Vyatchina, Lebedev: **How to Succeed as Udmurt Writers? A Quantitative Analysis of Biographical Trajectories**

337

Vyatchina, Maria: **Finno-Ugric Objects in the UPenn Museum Collection: The Legacy of Zelia Nuttall's 1896 Mission to the Russian Empire**

341

Vänskä, Eetu: **Йасәҥ ӆылӈәптәты па єнәмты киньикайәт тулмащтәты рӳвән**

348

Az eddig kiadatlan északi hanti hősénekek Pápay József hagyatékából

Vít Adamovský

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

Az IFUSCO 2026 diákkonferenciára készült előadásom a disszertációs témámhoz kapcsolódó északi hanti hősénekeket veszi górcső alá. Ezek Reguly Antal és Pápay József gyűjtéseiből ismertek. Pápay hagyatékából négy hősének jelent meg Erdélyi István Ostjakische

Heldenlieder. Aus József Pápay's Nachlass (1972) című kötetében, míg a szövegek nagyobb része csak a Vértes Edit által kiadott, nehezen olvasható fotoprint-másolatokból álló Bibliotheca Pápayensis (1988–1995) című kötetsorozatban érhető el. A népköltészet más műfajához hasonlóan a hősénekek is archetipikusan felfogható szüzséfelépítéssel rendelkeznek. Az 1970-es években Demény István Pál

végezte el az akkor elérhető északi hanti hősénekek történeti és tipológiai elemzését (1977, 1978). A korábbi konferenciákon már bemutatott A Nadym-folyó melléki/vidéki nép éneke, A Nadymi-folyómelléki nép éneke, A Nadym folyó melléki nép éneke (töredék) című szövegeken kívül ezúttal az eddig publikálatlan, Pápay által magyarra fordított, általam megfejtett és átírt, több ezer soros hősénekekre is sor kerül: Bálvány hegyfoki ének, A bálványhegyfoki utolsó ének (töredék), A jégvárosi nép éneke, Az „oldal-szakáll" (tk. fülszakáll) éneke, Az Áradvány-város éneke, Az Áradvány melléki város éneke (töredék), Az Ob hajlásán lakó nép (töredék) és a Tékfalvi ének (töredék). Előadásom célja, hogy a korábban feldolgozott hősénekek mellett újabb nyolc hőséneket mutassak be, megismertessem azok tipológiai besorolását a Demény-féle kategóriák szerint, részletezzem típusjelenetekre bontásukat, majd ezek alapján összehasonlítsam a szerkezetüket, és levonjam a további logikus következtetéseket. Ennek előfeltétele a kéziratok elolvasása, átírása és értelmezése is. Ezzel az elemzéssel a ma-

gyar kutatók által gyűjtött klasszikus északi hanti hősénekek tipológiai feldolgozása teljessé válik.

A kutatáshoz felhasználandó szakirodalom

Demény István Pál 1977: *Az északi-osztják hősi énekek tipológiai elemzése*. Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 21: 33–43.

Demény István Pál 1978: *Az északi-osztják hősi énekek történeti fejlődése*. Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 22: 147–158.

Munkácsi Bernát 1892–1921: *Vogul népköltési gyűjtemény I–IV*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.

Pápay József – Erdélyi István 1972: *Ostjakische Heldenlieder aus József Pápay's Nachlass*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Pápay József – Vértes Edit 1988–1995: *Pápay József osztják hagyatéka. Bibliotheca Pápayensis I–VI*. Debrecen: Kossuth Lajos Tudományegyetem.

Pápay József – Csepregi Márta 2010: *Osztják hősénekek. A világ eposzai 6*. Budapest: Európai Folklór Intézet – L'Harmattan.

Reguly Antal – Pápay József – Zsirai Miklós 1944–1951: *Osztják hősénekek I–II*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Reguly Antal – Pápay József – Zsirai Miklós – Fokos Dávid 1963–1965: *Osztják (chanti) hőséne-*

kek III/1–2. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Schmidt Éva 1990: *Pápay József osztják hagyatéka és néprajzi vonatkozásai*. Ethnographia 101/2: 326–331.

Sipos Mária 2022: *Formula és típusjelenetek a Reguly-hősénekekben*. Földrajzi Múzeumi Tanulmányok 21: 33–41.

Sipos Mária 1997: Tizenkét osztják hősének. In: Kiss Gábor – Zaicz Gábor (szerk.): *Szavak – nevek – szótárak. Írások Kiss Lajos 70. születésnapjára.* Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet. 360–372.

Sipos Mária 2021: Word and stem repetitions in the heroic epic songs collected by Antal Reguly. In: Szeverényi Sándor (szerk.): *Uralic studies, languages, and researchers. Studia Uralo-Altaica 54*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem. 131–147.

Widmer Anna 2001: *Die poetischen Formeln der nordostjakischen Heldendichtung.* Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica 53. Wiesbaden: Harrasowitz.

Kons repo tapais saannen oravan: ižoran keelen konsonantanpitennöksen alkutulo

Kesja Blanter

Universiteit Leiden

Ižoran keelen Soikkolan, Hevvaan ja Oredežin dialektoil ono erityin ja harva morfoloogiin sisteema, mis eri tapahuksiis painokkaan slogan peräst oleva konsonantta voip pitetä ja lyhetä sanan strukturaa möötä. Soikkolan dialektaas nämät pitennetyt konsonantat i nytki saotaa “poolpitiks”, lyhhyemmiks entisbaltianfennin keelest saatuloja pitkiä konsonanttoja (Kuznetsova 2023).

Kaikkia tihimp pitennösprotsessa ižoran keelees, kutsuttu ‘kaksslogaiseks’ pitennökseks, ono pitkenömiin pitkiin vokaloin ja diftongoin ees, niku esim. Soikkolan *kaĺĺā* (‘kala:PAR.YKS’), *amppŭa* (‘ampua:INF1’). Vaik tämä protsessa löytyy

kaikiis ižoran keelen dialektois ja eri toisiis baltianfenniläisiis keelilöis, häntä ei tapahtuu niijen diftongoin ees, kummat ovat saavvut entisbaltianfennist, niku sanois *reвoi* (‘repo:NOM.YKS’), *amвui* (‘ampua:3YKS.IMPF’). Jo Sovijärvi (1944: 81f) näyttää, jot kaksslogain pitennos tapahtuu vaa niijen vokaloin ees, mit ollaa saavvut kahest yhtee männeist slogist, minen väliš oli olt konsonantat **β*, **δ*, **ɣ* tali **h*.

Soikkolan, Hevvaan ja välilt Oredežin dialektois löytyy veel yks pitennösprotsessa, n.k. ‘koltslogain’ pitennös, mitä ei löyvy toisiis baltianfenniläisiis keelilöis, eikä ižoran keelen Ala-Laukaan dialektaas. Tama protsessa tapahtuu niis formiis, mis painokkaan slogan peräst tulloot kaks lyhyttä painotointa sloggaa. Tämä protsessa näkkyy esim. soikkolaisiis *orřāva* (‘orava:NOM.YKS’), *murkǩinoin* (‘murkinoija:1YKS.IMPF’). Toiselt poolelt, koltslogaista pitennösta ei oo niis sanois, mis toisen ja kolmannen slogan välis oleva lyhyt konsonantta oli olt pitkännä entisbaltianfennin keelees, niin kuin *haraGan* (‘harakka:GEN.YKS’) ja *tavaDa* (‘tavata:INF1’).

Tavallisest duumataa, jot kaksslogain ono vanhemp ku koltslogain pitennös. Kuznetsova (2023) pannoo merkille, jot täl protsessaal ono paremp fonoloogiin syy (nim. konsonantan hävviimiin, kumpa pitkeni ees olevan vokalan), ja siis koltslogain pitennös voi tapahtua vaa sen peräst, ku ižoran keeli sai fonoloogisest eriliset poolpität konsonantat. Sovijärvi (1944) ja Gordon (2009) lukkoot, jot koltslogaisees formiis vokalan pitennös (**orava* > **orāva*) tapahtui ennemmäs ku konsonantan pitennös (**orāva* > **orr̆āva*), ja siis tämä protsessa ono sama kuin kaksslogain pitennös.

Miä taritsen uuvven istoriallisen analisan, mis kakslogain ja koltslogain pitennökset tottaki ovat yks protsessa, mut mis tämä protsessa tapahtui koltslogaisiis sanois ennemmäs ku konsonantat **β*, **δ*, **ɣ*, **h* hävisiit. Miä näytän, mit muut protsessat tapahtuit ennemmäs ja möö-hemmäs tätä konsonantanpitennösta, ja toimitan miks kaksslogain pitennös löytyy niiski sanois, mis konskaa ei olt olt kaks lyhyttä painotointa sloggaa, niku *kal̆lānd* (‘kala:EKS.YKS’), *sattăiz* (‘šattaiš:

NOM.YKS') ja *tapp̆āmma* ('tavata:1MON. PRES').

Miun analisa näyttää, jot ižoran keelen konsonantanpitennös tapahtui ennen uussioja toisia protsessoja, mitä ižoran keeli jakoi naapurinkeelilöin kera. Sil viisii, se kaikkinee muuttaa meijen arvamisen, kuin ikä iäst oli muuttunt ei vaa ižoran keeli, a lisäks suur osa toisia baltianfenniläisiä keelilöjä, ja parentaa meijen tiijon, kuin mokomaiset protsessat voivat tapahtua eri keelilöis.

Istocnikat

Gordon, M. (2009) "Prominence and gemination in Ingrian", *Linguistica Uralica* 45(2), pp. 81-100

Kuznetsova, N. V. (2023) "*Typology, chronology and phonetic mechanisms of Finnic secondary gemination in light of Soikkola Ingrian acoustic data*" Niebuhr et al. (red.) Proc. 13th Nordic Prosody Conference, pp. 71-84

Sovijärvi, A. (1944) *Foneettis-äännehistoriallinen tutkimus Soikkolan inkeroismurteesta*, Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

Lyhennökset

EKS	eksessiva
GEN	genitiva
IMPF	imperfekta
INF1	ensimäin infinitiva
MON	monikko
NOM	nominativa
PAR	partitiva
PRES	preesensi
YKS	ykšikko
1	ensimäin liitsa
3	kolmas liitsa

Usage of superessive/ inessive vs locative in the names of cities in Hungarian speaking areas

Anna Bober

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

This talk presents results of a small corpus study on the usage of superessive/inessive vs locative use with city names in Hungarian speaking areas. The distribution of superessive and inessive is complementary, i.e. one city name inflects for only one of those, and using the other while marking the literal location meaning is considered a mistake. In *Pécs* would be *Pécsen* (inflected for superessive: -En), not **Pécsben* (inflected for inessive: -bEn). On the contrary, in *Győr* would be *Győrben* (inessive), not **Győrön* (superessive). Locative (-Ett), however, is no longer productive, but its usage has been preserved with some city names, and in such cases it has a second, equally correct form:

Pécsett and *Győrött*.

The idea of researching regional diversity of the Hungarian language is not innovative, such studies already exist – e.g., Kontra, 2006. There are also dictionaries enumerating city names that inflect for locative, like *Magyar nyelvhasználati szótár*, however, the geographic distribution of locative usage has not yet been conducted as the locative itself is not a widely studied case.

The corpus used to conduct this study is the Hungarian National Corpus. It is representative of modern-day written Hungarian, with 186.6 million words, and texts from both Hungary and four Hungarian-speaking areas, all of which were included in the analysis (i.e. Hungary, Slovakia, Subcarpathia, Transylvania and Vojvodina). The author chose five cities with Hungarian names that can also for locative. They are as follows: *Győr*, *Pécs*, *Vác*, *Fehérvár* and *Kolozsvár*. By means of corpus search and analysing the results via Python scripts to calculate results, the author determined which form

(superessive/inessive or locative) is preferred by speakers in Hungary itself, and aforementioned Hungarian speaking areas beyond the country's borders.

Results regarding *Pécs* showed the preferred locative in all five areas of study, following the suit of the locals using the locative. *Győr*, on the contrary, is significantly more often paired with productive inessive, both in Hungary and abroad. *Vác* happens to be in the balance, with a slight prevalence for locative. *Fehérvár* and *Kolozsvár* are both compounds with -vár being the last part, therefore it is worth analysing them together. This pair proves that morphological structure does not play a role in case preference, for Fehérvár has a prevalent inclination for superessive, and Kolozsvár very subtly leans for locative.

The initial hypothesis, before conducting the study, was that the locative form is a rarer one, due to being older, possibly considered a little obsolete and maybe more sophisticated, but in the process of the study it was debunked. Generally,

though both forms are accepted in the standard language, Hungarian speakers tend to have a preference for one over the other, depending on the city and region. Morphological structure does not play a role, as proven by *Fehérvár* and *Kolozsvár*. This little study showed that there are subtle differences between the regions, which may be subject to further study.

References

Balázs Géza, Zimányi Árpád (eds.) *Magyar nyelvhasználati szótár*, Pauz-Westermann, 2007. pp. 226

Hlavacka Edit, Hoffmann István, Laczkó Tibor, Maticsák Sándor. II. issue 2010.

Hungarolingua 3. *Magyar nyelvkönyv haladóknak*. Debreceni Nyári Egyetem 1999.

Kiefer, Ferenc. 2006. *Alaktan. In: Kiefer Ferenc* (ed.) Magyar Nyelv. Akadémiai Kiadó. pp. 54-80

Kontra, Miklós. 2006. A határon túli

magyar nyelvváltozatok. In: Kiefer Ferenc (ed.) *Magyar Akadémiai Kiadó.Nyelv*. Akadémiai Kiadó. pp. 549-576

Oravecz Csaba, Váradi Tamás, Sass Bálint. 2014. The Hungarian Gigaword Corpus. In: *Proceedings of LREC 2014*. pp. 1719-1723. URL: http://corpus.nytud.hu/hnc

Sass Bálint. 2008. The Verb Argument Browser. In: Sojka, P. et al. (eds.): *Proceedings of TSD 2008*, Brno, Czech Republic. LNCS 5246. pp. 187-192. URL: http://corpus.nytud.hu/vab

Hungarian National Corpus. URL: http://corpus.nytud.hu/mnsz/index_eng.html

Python packages used: *pandas*

A mesterséges intelligencia felhasználása a magyar irodalom oktatásában

Jusztina Bondor

Univerzita
Konštantína Filozofa v Nitre

A kutatás a generatív mesterséges intelligencia oktatási integrációját vizsgálja, abból az alapvetésből kiindulva, hogy a ChatGPT megjelenése nem csupán technológiai újítást, hanem mélyreható paradigmaváltást eredményezett. A kutatás fókuszában a humán tantárgyak, azon belül is a magyar nyelv és irodalom oktatása áll, amely területen az MI alkalmazása sajátos módszertani kihívásokat és lehetőségeket rejt.

A munka elméleti kerete rávilágít arra, hogy a technológia transzformatív ereje az irodalomórákon a súlypontok áthelyeződését követeli meg: a mechanikus adat-

gyűjtés és szövegfeldolgozás helyett a hangsúly a magasabb szintű értelmezésre, a kritikai gondolkodásra és az elméletalkotásra tolódik el.

Az elemzés kitér a technológiai háttérre is, összevetve a globális nagy nyelvi modelleket (ChatGPT, Gemini) a magyar specifikus fejlesztésekkel (PULI GPT) a magyar nyelv használatára fókuszálva.

A tanulmány központi tézise szerint a sikeres implementáció kulcsa a pedagógus MI-műveltsége (AI-literacy) és a hatékony prompt engineering elsajátítása. A dolgozat bemutatja, hogy egyes strukturált utasításadási stratégiák miként teszik lehetővé az MI alkalmazását az adaptív visszajelzésben és a személyre szabott korrepetálásban, ahol a rendszer a diákok egyéni szintjéhez igazodva nyújt támogatást. Az irodalmi elemzés és értelmezés során a technológia interdiszciplináris hídként segíti a szövegek mélyebb rétegeinek feltárását. A kreatív írás területén az MI új távlatokat nyit a szöveggenerálás és a stílusgyakorlatok terén, miközben a tanulmány folyamatos kritikai reflexiót gyakorol az etikai

kockázatokra, például az adatvédelemre, a plágiumra és az algoritmikus elfogultságra.

Összegzésként a tanulmány megállapítja, hogy az MI nem helyettesíti a szövegek értelmezését, hanem interdiszciplináris hídként segíti azok mélyebb rétegeinek feltárásában. A mesterséges intelligencia felszabadíthatja az oktatást a rutinfeladatok alól, teret engedve a tényleges kreativitásnak és szövegértelmezésnek.

Kulcsszavak: *generatív mesterséges intelligencia, magyar irodalomoktatás, prompt engineering, AI-literacy*

The Use of Artificial Intelligence in the Teaching of Hungarian Literature

This research examines the integration of generative artificial intelligence into education, based on the premise that the emergence of ChatGPT has brought about not merely a technological innova-

tion but a profound paradigm shift. The research focuses on the humanities, specifically the teaching of Hungarian language and literature, an area where the application of AI presents unique methodological challenges and opportunities.

The theoretical framework of this work highlights that the transformative power of technology in literature classes demands a shift in priorities: instead of mechanical data collection and text processing, the emphasis shifts toward higher-level interpretation, critical thinking, and theory-building.

The analysis also addresses the technological background, comparing global large language models (ChatGPT, Gemini) with Hungarian-specific developments (PULI GPT), with a focus on the Hungarian language corpus.

According to the study's central thesis, the key to successful implementation lies in teachers' AI literacy and their mastery of effective prompt engineering. The paper demonstrates how structured instruction strategies enable the use of AI in ad-

aptive feedback and personalized tutoring, where the system provides support tailored to each student's individual level. Through literary analysis and interpretation, the technology serves as an interdisciplinary bridge to help uncover the deeper layers of texts. In the field of creative writing, AI opens new horizons in text generation and stylistic constraints, while the study engages in continuous critical reflection on ethical risks, such as data protection, plagiarism, and algorithmic bias.

In summary, the study concludes that AI does not replace the interpretation of texts but serves as an interdisciplinary bridge to help uncover their deeper layers. Artificial intelligence can free education from routine tasks, making room for genuine creativity and text interpretation.

Keywords: *generative artificial intelligence, Hungarian literature education, prompt engineering, AI literacy*

Bibliográfia // Bibliography:

Abrams, Eric D., 2025. Teaching Literature with Artificial Intelligence: Sustaining Students'

Creativity and Autonomy in ELA Classrooms [online]. 1. kiad. New York: Routledge ISBN 978-1-003-60459-4. Elérhető: doi:10.4324/9781003604594

Adate, Suryakant Shamrao, 2024. The Use of AI in Teaching Literature. Study of Literature and Language: Opportunities and Challenges in the AI Era. 2024. ISSN 978-93-94819-69-6.

Alii, Elsadig, Musadhique Kottaparamban, Fawzi Ahmed, Saima Usmani, Muna Hamd, Mohammed Ibrahim és Sarah Hamed, 2025. Beyond the human pen: The role of artificial intelligence in literary creation. Research Journal in Advanced Humanities [online]. 2025, köt. 6, sz. 4 ISSN 2708-5953, 2708-5945. Elérhető: doi:10.58256/c0ymkm61

Bellot, Andrea Roxana, Mar Gutiérrez-Colón Plana és Katarzyna

Agnieszka Baran, 2025. Redefining Literature Education: The Role of ChatGPT in Undergraduate Courses. International Journal of Artificial Intelligence in Education [online]. 2025 ISSN 1560-4292, 1560-4306. Elérhető: doi:10.1007/s40593-025-00497-3

Dömötör, Andrea, 2024. „Mesterkélt intelligencia" , avagy mire jó a chat-GPT (és mire nem)? Magyaróra. 2024, köt. VI., sz. 1., old. 65–70.

Edmett Adam, Neenaz Ichaporia, Helen Crompton és Ross Crichton, 2024. Artificial intelligence and English language teaching: Preparing for the future [online]. B.m.: British Council Elérhető: doi:10.57884/78EA-3C69

Furze Leon, 2024. Practical AI strategies: engaging with generative AI in education. Melbourne, Australia: Amba Press. ISBN 978-1-923116-36-8.

Kohnke, Lucas, Di Zou és FAN SU, 2025. Exploring the potential of GenAI for personalised English teaching: Learners' experiences and perceptions. Computers and Education: Artificial In-

telligence [online]. 2025, köt. 8, old. 100371. ISSN 2666920X. Elérhető: doi:10.1016/j.caeai.2025.100371

Timár, Borbála, 2024. Műveltség, médiaműveltség, mesterségesintelligencia-műveltség. Magyaróra. 2024, köt. VI., sz. 1., old. 9–15.

Az udmurt mozgásigék tipológiai különbségei a magyar mozgásigék viszonylatában

Gergő Borján

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

Előadásom célja az udmurt és magyar mozgásigék közötti jelentős különbségek bemutatása. A mozgáseseményeket a nyelvek több módon fejezhetik ki: az udmurt és a magyar nyelvet ugyanazon kategóriába sorolják. A mozgásigék alapvető tipológiájának bemutatásával értelmezhető, miért sorolják többen a két nyelvet ugyanazon csoportba. A komponens- és kompozitum-szerkezet fogalmak bevezetésével érthető meg, miért megkérdőjelezhető az azonos kategória a nyelvek. Az udmurt mozgásigék rendszerének bemutatásával - tanulmányok alapján, valamint az Udmurt Corpora online korpusz adatai sze-

rint – megvizsgálva a magyar megfelelőket, kimutatható, hogy tévesen sorolják egybe a magyart és az udmurtot (és más finnugor nyelveket) a mozgásigék tekintetében.

Az előadáshoz felhasznált irodalom

Kozmács, István (2019) A magyar bemegy és az udmurt pšršnš 'bemegy/bejön' igék tipológiai tanulsága = The typological lesson of Hungarian bemegy 'enter' and Udmurt pšršnš 'enter/exit'. MAGYAR NYELVŐR, 143 (1). pp. 117-123. ISSN 0025-0236 (print); 1585-4515 (online)

Németh, Zoltán (2020) Udmurt mozgásigék – tipológiai vizsgálódás FOLIA URALICA DEBRECENIENSIA 27 pp. 171-188. , 18 p. (2020)

Talmy, Leonard (2000) Toward a cognitive semantics. Volume 2. Massachusetts Institute of Technology. Cambridge.

Udmurt Corpora: https://udmurt.web-corpora.net/index_en.html

Slavic influences in the Finnish language

Anyia Circa-Chirilă

Universitatea
de Vest din Timișoara

The purpose of this presentation is to observe the Slavic lexicon of the Finnish language and the evolution of these words, what happened to them? Are they still used or have they remained as old unused words.

Mainly, the focus will be on an in-depth analysis on the words: from etymology to the current use in thecontemporary language. The main questions are: What happened to these words? and How did they appear in the Finnish language?

Until now, the words of Slavic origin have been settled, Rick Dersen has analysed all the words in Indo-European languages from Slavic languages in „Etymological dictionary of the Slavic inherited lexicon" and Rogier Philip Charles Eduard has analysed a Finno-Ugric sister

of Finnish language in „The Russian loanwords in literary Estonian", however, not all of them have their etymology found, for: *astalo*, *kuoma*, *melkeä*, *näätä*, *Raassina*, *ravita*, *riesa*, *sukkula*, *vainu*, *karsta*, *kosio*, *ojas*, *telso*, *tikli*. For that, a case of comparative linguistics is proposed and the analysis of Finnish history, from the origin of the Finnish language to the contemporary one.

The presentation will try to answer the problem of the missing etymology and build the origin and evolution of all these words.

Sources

https://en.wiktionary.org/wiki/Category:Finnish_terms_derived_from_Slavic_languages

https://en.wiktionary.org/wiki/Category:Russian_terms_derived_from_Finnish

Blokland, Rogier. 2005. The Russian loanwords in literary Estonian. Groningen: University of Groningen.

Derksen, Rick. 2008. Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon. – Alexander Lubotsky (ed.), Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series, volume 4. Leiden: Brill.

Can interdisciplinary data help us to evaluate the possibility of Finnic influences on Germanic?

CC Conway

Tartu Ülikool

Despite the well-defined periodization of Germanic loanwords in Finnic, the exact location and nature of the earliest encounters between Finnic and Germanic speakers are still a matter of debate (Lang 2020, Kroonen and Iversen 2017, Saarikivi 2022).

Sociolinguistic theories tend to present Finnic-Germanic interactions as ones where Germanic languages had higher prestige and therefore exerted more influence on Finnic than vice versa (Hakulinen 1979). At the same time, some scholars also recognize the potential for long-term cohabitation of the different linguistic

communities (Kallio et. al. 2025), a possibility that raises questions about whether we might seek to re-examine theories about reciprocal borrowing or Finnic substrate influences on Germanic (e.g. Kallio 2000, Aikio 2002). With recent advances in DNA analysis of archeological remains, it has become easier to knit archeological and genetic data into theories about the prehistoric Baltic linguistic landscape (Grünthal et. al. 2022, Lang 2020). Here, I would like to examine a few different theories about Germanic-Finnic interaction to see if they might help narrow down the social conditions of early contacts, in the hopes of clarifying whether (and what kind of) Finnic effects on Germanic may be considered most likely.

Bibliography

Aikio, A. (2002). New and old Samoyed etymologies. Finnisch-Ugrische Forschungen, (57), 9-57.

Grünthal, R., Heyd, V., Holopainen, S., Janhunen, J. A.,

Khanina, O., Miestamo, M., Nichols, J., Saarikivi, J., & Sinnemäki, K. (2022). Drastic demographic events triggered the Uralic spread. Diachronica, 39(4), 490–524. https://doi.org/10.1075/dia.20038.gru

Hakulinen, L. (1979). Suomen kielen rakenne ja kehitys. 4th ed. Helsinki: Otava

Iversen, R., & Kroonen, G. (2017). Talking Neolithic: Linguistic and Archaeological Perspectives on How Indo-European Was Implemented in Southern Scandinavia. *American Journal of Archaeology*, 121(4), 511. https://doi.org/10.3764/aja.121.4.0511

Kallio, P. (2000). Germanic 'maggot' and 'moth'. *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik*, 54, 117.

Kallio, P., Metsäranta, N., & Honkola, T. (2025). The language-contact landscape in the Baltics during the first millennium BC. *Finnisch-Ugrische Forschungen*, 70, 27–80. https://doi.org/

10.33339/fuf.147292

Lang, V. (2020). *Homo Fennicus* (H. Oittinen, Trans.). SKS Kirjat. (Original work published 2018)

Saarikivi, J. (2022). *The divergence of Proto-Uralic and its offspring*. In J. Laakso, M. Bakro-Nagy, & E. Skribnik (Eds.), *The Oxford Guide to the Uralic Languages* (pp. 59–67). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780198767664.003.0003

Nainen ja joki: Unohdettu kirjailija ja hänen maailmansa

Bálint Csabay-Tóth

Szegedi Tudományegyetem

Väitöskirjassani tutkin Judith Szirákyn unohdettua kirjallista tuotantoa, muun muassa ekokriittisiä ja biopoetiikan näkökulmia. Tutkimuksessani pyrin ensisijaisesti selvittämään, miksi Sziráky on jäänyt unohduksiin, sekä millä tavalla kirjailijan erittäin kiehtova tuotanto voidaan tuoda uudelleen esiin. Käsittelen kirjallisen kaanonin muutosmekanismeja ja niiden vaikutusta kirjallisuushistoriaan. Miksi unohdettu kirjailijan tuotanto on kiinnostavaa? Hänen uransa alkuvaiheessa kirjoittaneissa novelleissa luonto- ja eläinkuvaukset ovat merkittäviä. Hänen kolmessa ensimmäisessä teoksessaan – Tél Vale-Vinulujban [Talvi Vale-Vinulujissa] (1936), Változások [Muutokset] (1947) ja

Orkán [Myrsky] (1958) – luonto toistuvasti esiintyy temaattisena rakenteellisena elementtinä ja henkilön sisäisen toiminnan heijastumana. Lisäksi eläinten esittäminen on myös tärkeä aihe, hänellä on tärkeä rooli kirjoitelmien tulkinnassa. Tämä kirjoitustapa on tyypillinen Szirákylle, jo hänen ensimmäisistä, Nyugat-lehdessä julkaistuista kirjoituksistaan aina uransa loppuun asti, eli vuoteen 1988. Silloin julkaistiin Élet és Irodalom-lehdessä osa romaania Pók a tűzfalon [Hämähäkki palomuurilla] – josta ei valitettavasti myöhemmin tullut kokonainen, julkaistava teos, valtaosa sitä jäi kirjalliseen jäämistöön. Esityksessäni yritän selvittää, miksi kirjailija on jäänyt unohduksiin ja miten Szirákyn novelleja voidaan lukea ekokritiikin ja eläinkuvauksen näkökulmasta.

Avainsanat: unkarilainen kirjallisuus, modernismi, Nyugat, Sziráky Judith, zoopoetiikka, biopoetiikka

Kirjallisuus

SZIRÁKY Judith, Hajnali madár, Szépirodalmi, Budapest, 1972.

Milyen állat?: Az állatok irodalmi és nyelvelméleti reprezentációjáról, szerk. BALOGH

Gergő, FODOR Péter, PATAKI Viktor, Alföld Alapítvány – Méliusz Juhász Péter Könyvtár, Debrecen, 2020. (FISZ Minerva – Új Alföld Könyvek 005.)

BALOGH Gergő, Identitás és differencia között állat az irodalomban: Kosztolányi Dezső kutyája, In. Milyen állat?, etc.

SZENTESI Zsolt, Az öntudatlan állattól az öntudatos emberig: Istenkeresés és önfelmutatás két Babits-versben (Ádáz kutyám; Az elbocsátott vad) In. Milyen állat?, etc.

GLOCK Hans-Johann, The Anthropological Difference: What Can Philosophers Do To Identify the Differences Between Human and Non-human Animals?, Royal Institute of Philosophy Sup-

plement, 2012, 109. (Volume 70)

ARISZTOTELÉSZ, Politika, ford. SZABÓ Miklós, Gondolat, Budapest, 1984.

SMID Róbert, Az ökokritika dilemmái, Századvég, Budapest, 2023.

Az esetrag és a birtokos személyrag sorrendje a komi-permják approximatív esetben

Róbert Derényi

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

A komi permják nyelv approximatívuszában az esetrag (Cx) és a birtokos személyrag (Px) kétféle sorrendben is előfordul, kutatásommal e jelenség szabályszerűségeire igyekszem fényt deríteni korpuszvizsgálat segítségével.

Példák a két morfémasorrendre (PONOMAREVA 2010):

Px-Cx sorrend Cx-Px sorrend

ай-ыс-лань

apa-3sg-appr

„az apa felé”

асыв-лан-яс

kelet-APPR-3SG

„kelet felé”

Régóta ismeretes, hogy bár a komi-permják névszói esetek jó részében a szótövet a birtokos személyrag követi és azután áll az esetrag (PONOMAREVA 2010, BATALOVA 2002, F. GULYÁS 2023), néhány esetben, így például a mozgások irányát jelölő approximatívuszban ez a sorrend nem kizárólagos, a birtokos személyrag az esetrag után is állhat. Tudomásom szerint a két morfémarend előfordulásának gyakoriságát, szabályszerűségeit mindezidáig nem vizsgálták; kutatásom így hozzájárulhat a komi-permják nyelv morfoszintaxisának jobb megértéséhez. Ennek során a komi-permják nyelv korpuszának (Корпус 2026) segítségével próbálom kideríteni, hogy kimutatható-e nagyságrendi különbség a két morfémasorrend gyakoriságában, és hogy van-e különbség az egyes szórendek közt a velük használatos szófajok tekintetében (tehát kimutatható-e például, hogy az egyik sor-

rendet inkább tulajdonnevekkel használják). Emellett vizsgálom még, hogy a birtokos személyrag valódi birtoklást jelöl-e.

Úgy vélem a korpusz több mint 7 millió tokenes mérete elegendő ahhoz, hogy a fölsorolt kérdésekre választ kaphassak, még annak ellenére is, hogy egyik variáció sem tűnik különösebben gyakorinak; az eddigi lekérdezéseim a kétféle morfémasorrendre összesen körülbelül 1500 találatot eredményeztek, ennek túlnyomó többsége egyesszám harmadik személyű alak. A morfémasorrendek gyakoriságában határozott eltolódás látszik a CxPx sorrend felé, amit előadásomban példaanyaggal is illusztálok. A szófaji megoszlás vizsgálatára még nem kerítettem sort.

BATALOVA, R. M. 2002.: Кудымкарско-иньвенский диалект коми-пермяцкого языка.

F. GULYÁS NIKOLETT. 2023.: Eset- és birtokos morféma együttes affixációja (komi-permják). In Havas Ferenc – Asztalos Erika – F. Gulyás Nikolett – Horváth Laura – Timár Bogáta 2023. A Volga-

vidéki finnugor nyelvek tipológiai adatbázisa (VolgaTyp). Budapest: ELTE Finnugor Tanszék.Online elérhető: (volgatyp.elte.hu/?lang=1&feature=22&code=koi) doi.org/10.21862/volgatyp Utolsó elérés ideje: 2026.03.09. 23:44

PONOMAREVA LARISZA. 2010.: Komi-permják nyelvkönyv. Kézirat.

КОРПУС КОМИ-ПЕРМЯЦКОГО ЯЗЫКА Online elérhető: https://p.komicorpora.ru/

Les variations au niveau de la rection des prédicats de colère en *-u* en finnois

Quan Dinh

INALCO

Cette présentation, faisant partie de notre mémoire en M2, traite des variations du marquage casuel des arguments de stimulus des prédicats, c'est-à-dire des verbes et des participes de colère en *-u*/*-y* en finnois. Les prédicats de sentiment ont deux arguments sémantiques : l'expérient - l'être humain subissant l'émotion et le stimulus - la source de l'émotion (ISK 2004: §456). Dans une construction syntaxique avec un prédicat de sentiment en *-u*/*-y*, le complément exprimant l'expérient est, dans la plupart des cas, le sujet aunominatif, tandis que celui désignant le stimulus fonctionne comme un argument périphérique. Le finnois ayant un système casuel riche, les compléments exprimant

le stimulus peuvent être marqués par différents cas. Cette complexité est mise en avant dans le système des prédicats de colère, dans lequel il existe des différences de marquage casuel entre les arguments de stimulus animé et ceux de stimulus inanimé. Plus précisément, le cas allatif *-lle* désigne les stimulus animés, tandis que le cas élatif *-sta/-stä* désigne les stimulus inanimés. Un autre cas, l'illatif (*-Vn*, *-hVn*, *-seen*) désigne à la fois les stimulus animés et inanimés (Murmann 2018). Afin d'analyser la rection des prédicats de colère en finnois, nous privilégions l'utilisation de corpus journalistiques. Le site Korp, dans lequel sont inclus les textes publiés sur le site d'Yle de 2011 à 2024, est utilisé. Dans notre travail, nous avons analysé séparément les formes verbales et les formes participiales passées actives en -nut/-nyt. En nous basant sur le travail de Siiroinen (2001) et sur nos recherches personnelles, nous avons sélectionné des prédicats dont les occurrences dans chaque catégorie sont d'au moins 10. Au total, nous avons retenu huit verbes et leurs équivalents participiaux: *harmistua*,

katkeroitua, *närkästyä*, *pahastua*, *raivostua*, *suuttua*, *ärsyyntyä*, *ärtyä*. Les résultats montrent qu'il existe des variations au sein des prédicats en ce qui concerne les stratégies de marquage casuel. Quant aux formes verbales, les verbes *suuttua*, *raivostua* et *katkeroitua* prennent plus fréquemment des arguments à l'allatif que les autres verbes. En ce qui concerne les formes participiales, nous avons observé que les compléments de stimulus du prédicat olla suuttunut sont plus souvent marqués à l'allatif que ceux des autres prédicats.

Proportionnellement à leurs équivalents verbaux, les prédicats *olla raivostunut* et *olla katkeroitunut* présentent moins d'arguments marqués à l'allatif. Nous estimons que le sens du verbe pourrait expliquer la variation au sein des formes verbales, en particulier les sens des verbes *suuttua*, *raivostua* et *katkeroitua* indiquent une préférence pour des stimulus humains par rapport à d'autres verbes. En revanche, la base des prédicats participiaux est un facteur pertinent dans la variation de marquage : le prédicat *olla suuttunut*

n'a pas de base spécifique, ce qui n'est pas le cas pour d'autres prédicats. À travers cette présentation, nous montrons qu'il existe des variations concernant au niveau du marquage casuel à la fois entre les formes verbales et les formes participiales et au sein de chacune de ces catégories.

Bibliographie

Borin, L., Forsberg, M. & Roxendal, J. (2012). *Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken*. Proceedings of LREC 2012. Istanbul: ELRA, 474–478.

ISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Kovisto, V., Heinonen, T. R., & Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: SKS.

Murmann, M. (2018). *Inchoative Emotion Verbs in Finnish : Argument Structures and Collexemes*. Narr Francke Attempto Verlag.

Siiroinen, M. (2001). *Kuka pelkää, ketä pelottaa: Nykysuomen tunneverbien kielioppia ja semantiikkaa*. Helsinki: SKS.

Kerronnallinen selontekovelvollisuus rikos- ja riita-asioiden sovittelussa

Aleksandr Dubovyi

Tampereen yliopisto

Rikos- ja riita-asioiden sovittelu on rikosoikeudelliselle prosessille vaihtoehtoinen tai sitä täydentävä konfliktinratkaisun menetelmä. Erityisenä vuorovaikutuslajina sovittelua on tutkittu useista eri näkökulmista. Aiemmassa tutkimuksessa onesimerkiksi käsitelty sitä, miten sovittelijat osoittavat puolueettomuutta tai mitä ongelmanratkaisustrategioita osallistujat käyttävät (Heisterkamp 2006; Bush 2013).

Tässä tutkimuksessa hyödynnän keskustelunanalyysia ja vuorovaikutuslingvistiikkaa (Sidnell & Stivers 2012; Couper-Kuhlen & Selting 2018) sen analysointiin, miten sovittelun osallistujat käsittelevät omaa ja toistensa toimintaa pe-

rusteltuna ja ymmärrettävänä, toisin sanoen miten he rakentavat toimintansa selontekovelvollisuuden (Garfinkel 1967) alaiseksi. Aineisto koostuu pääosin suomenkielisistä sekä vähemmässä määrin tulkatuista venäjänkielisistä videoiduista sovittelutilanteista.

Sovittelukeskustelujen tutkimuksessa on kiinnitetty erityistä huomiota niiden keskustelulliseen kokonaisrakenteeseen (Garcia 2019). Tämän tutkimuksen fokuksessa on yksi yleisistä sovittelusessioiden vaiheista — konfliktia edeltävien tapahtumien läpikäynti. Käytännössä tämä yleensä toteutuu niin, että sovittelijat esittävät siihen johtavan kysymyksen, esim. *mitä silloin tapahtui silloin kahdeskymmenes neljäs viidettäh*. Vastauksena kysymykseen seuraa tyypillisesti pitkähkö puheenvuoro, jossa toinen osapuolista kertoo tapahtuneesta.

Vaikka osapuolet voivat muotoilla avauskertomuksensa vapaasti, heidän on samalla orientoiduttava siihen liittyviin vuorovaikutuksen relevanssisääntöihin (ks. Robinson 2016). Osallistujien on esi-

merkiksi tuotettava kattava mutta ei kuitenkaan liian pitkä katsaus tapahtuneesta, osoitettava miten he ovat päätyneet tiettyihin johtopäätöksiin sekä esitettävä niille todisteita (Garcia 2019: 111–117). Tämän tutkimuksen yhtenä fokuksena on osallistujien orientoituminen relevanssisääntöjen rikkomisen uhkaan (esimerkiksi kysymysten tai direktiivien esittämisen kautta) sekä erityisesti siihen reagoiva selontekojen tuottaminen. Toisaalta fokuksessa on myös varsinaisen narratiivin yhdessä konstruointi sekä siihen liittyvä, osallistujien kielivalinnoissa ilmenevä orientoituminen selontekovelvollisuuteen (Edwards, 1996: 265).

Selontekovelvollisuuden alaiseksi nostetaan usein avauskertomuksen pituus ja kattavuus. Kertoja voi osoittaa pyrkivänsä puhumaan mahdollisimman lyhyesti, esim. *mä yritän nyt tiivistää (ma[hollisimman)] nopeesti*. Relevantin sisällön osalta kertoja voi pyytää tukea läsnä olevilta sovittelijoilta, esimerkiksi tarkistamalla, mistä menneiden tapahtumien jaksosta olisi tarkoitus kertoa: *no ookse, sitte koko se viikko vai, (.) taas se (päivä kun se tapahtui) >vai niin ku<*.

Sovittelijat voivat orientoitua kertomuksen liialliseen lyhyyteen ottamatta sitä eksplisiittisesti puheeksi, esittämällä sen sijaan lisäkysymyksiä. Jos kertoja ei onnistu avaamaan asian ydintä ollenkaan, avaava kysymys voidaan esittää jopa uudestaan.

Kertomuksen liiallista pituutta voivat nostaa keskustelussa esiin sekä sovittelijat että vastakkainen osapuoli: nu koro:tše vremja to ne tjani; *korotše rasskazyvai; tšo ty prjam podrobnosti*. 'no, sano lyhyemmin, älä viivyttele, kerro lyhyemmin. mitä sinä tässä, ihan yksityiskohtineen'.

Avauskertomus ja sitä seuraava sovittelukeskustelu yhdessä muodostavat tietynlaisen narratiivin, jonka osana osallistujat pyrkivät neuvottelemaan konfliktiin liittyvästä vastuunjaosta. Muotoilemalla kertomuksensa tavalla tai toisella kertoja voi joko suoraan esittää jonkun olevan tekijä (esim. ***sää*** *siinä pari kertaa tönäsit mua*), vähätellä tekijän toimijuutta (esim. käyttämällä nesessiivirakenteita: *oli pakko soittaa sillon sinne häkee*) tai esimerkiksi jättää sen pois kertomuksesta olleenkaan

(esim. käyttämällä ilmiölauseita: *siin tuli sitä ↑kahakkaa*). Kehittämällä narratiivia eteenpäin jatkokysymysten kautta sovittelijat voivat formuloida oman ymmärryksensä kerronnasta (ja sen osaksi esimerkiksi vaihtoehtoisen toimijuuden jaon) ja tarjota sen osallistujalle vahvistettavaksi (esim. *sä olit vihanen Virvalle mutta sä et ymmärrä miksi*). Eri sovittelukeskustelun osallistujilla on tällöin mahdollisuus muuttaa kerronnan painopisteitä, poimimalla eri seikat selitystä vaativiksi ja näin selontekovelvollisuuden alaisiksi.

Näin käsittelemällä erilaisia kerronnallisen selontekovelvollisuuden ilmentymiä tutkimus auttaa paremmin ymmärtämään sovittelukeskusteluille tyypillistä narratiivien yhdessä konstruoinnin mekanismeja sekä noita kielellisiä ja vuorovaikutuksellisia keinoja, joita osallistujat hyödyntävät muotoillakseen oman toimintansa perustelluksi ja ymmärrettäväksi.

Lähteet

Bush, R. A. B. (2012). Mediation skills and client-centered lawyering: A new view of the partnership. *Clinical L. Rev.*, 19, 429.

Couper-Kuhlen, E. & Selting, M. (2018). Interactional Linguistics. Studying Language in Social Interaction. Cambridge: CUP

Edwards, D. (1996). Discourse and cognition.

Garcia, A. C. (2019). *How mediation works*. Cambridge University Press.

Garfinkel, H. (1967) Studies in Ethnomethodology, Prentice-Hall.

Heisterkamp, B. L. (2006). Conversational displays of mediator neutrality in a court-based program. *Journal of Pragmatics*, 38(12), 2051-2064.

Robinson, J. D. (2016). Accountability in Social Interaction. Oxford, England: Oxford University Press.

Sidnell, J., & Stivers, T. (Eds.). (2012). *The handbook of conversation analysis*. John Wiley& Sons.

La construction quasi-causative du same de Kildin

Evan Hansen

Itä-Suomen yliopisto

Cette présentation porte sur la construction quasi-causative du same de Kildin. Cette construction, telle qu'elle se manifeste dans d'autres langues, a antérieurement été décrite comme comprenant un argument marqué comme un complément d'objet direct (souvent avec le cas accusatif ou, en finnois, le partitif: *minu-a väsy-ttä-ä* [1:sg-part fatigue-caus-3sg] 'je suis fatigué(e)'; lit. '[quelque chose] me fatigue') qui subit l'évènement encodé par le verbe de la phrase; ce dernier est conjugé de manière invariable (3SG) et porte un suffixe causatif (F. Gulyás 2016, 171-175; Bradley et al. 2022, 120-122). La productivité varie selon la langue, mais globalement on observe une certaine limitation sémantique aux verbes exprimant un processus ou un état physiologique ou mental.

L'étude associée a pour but de proposer une déscription compréhensive de cette construction à travers une analyse de données provenant de trois dictionnaires bilingues (same de Kildin-russe) (Antonova 2014; Kert 1986; Afanas'eva et al. 1985), ainsi que du glossaire trilingue (+ anglais) du livre (SAM 2015) (cf. Hansen (2025)). Basée sur ces données, on observe 32 verbes ouverts à un usage quasi-causatif, qui, dans l'ensemble, appartiennent à deux domaines sémantiques principaux: (1) les processus et états physiologiques et mentaux (par ex. i′gkca′hte (игкьсаһтӭ) 'avoir le hoquet', (1) ci-dessous), et (2) les évènements météorologiques (par ex. *šeeŋxe* (шӭӈхэ) 'faire tempête'). Les verbes sont d'ailleurs soit dénominatifs/-adjectivaux soit déverbaux.

(1) пӭййв пайе мун игкьсэдтӭ

′peejjv paje mun i′gkc-e′dte

jour.SG.NOM pendant 1:SG\ACC hoqueter-CAUS\3SG.PST

'J'ai eu le hoquet toute la journée'. (Afanas'eva et al. 1985, 90, #игкьсаһтӭ)

La structure de la construction quasi-causative en same de Kildin comprend un verbe causativisé à conjugaison invariable,

soit à la 3SG, ainsi qu'un argument à l'accusatif ou, plus marginalement, à l'illatif, qui éprouve ou subit l'évènement encodé par le verbe. Cet argument se place typiquement avant le verbe. L'inclusion d'une cause exige le cas locatif au lieu du nominatif. Surtout applicable aux évènements météorologiques, le verbe peut s'employer seul dans la phrase ou avec un élément indiquant où précisément se déroule la situation.

Considérant la construction quasi-causative d'un point de vue typologique, celle du same de Kildin ressemble à peu près en tous points à celles employées dans d'autres langues finno-ougriennes. Parmi les particularités propres au same de Kildin, il y a la possibilité de marquer le seul argument à l'illatif; cela peut vraisemblablement s'expliquer par contact langagier avec le russe, qui possède une construction impersonnelle comparable dans laquelle le datif s'emploie (cf. Rießler (2007, 232-233)).

Bibliographie

Afanas'eva, Nina E., Aleksandra A. Antonova, Boris A. Gluchov, Lazar' D. Jakovlev, and Ekaterina I. Mečkina (1985). *Saamsko-russkij slovar'* = [*Sām'-rūšš soagknehk'*] = [*Saami-Russian dictionary*]. Red. by Rimma D. Kuruč. Moskva: Russkij jazyk.

Antonova, Aleksandra A. (2014). *Saamsko-russkij slovar'* =[*Saami-Russian dictionary*]. *Okolo 7500 saamskich slov i 10600 slovosočetanij.* Red. by Anfisa M. Ageeva, Semen N. Galkin, Domna M. Chomjuk, and Elisabeth Scheller. Murmansk: ANO Arktičeskij centr naučnich issledovanij i ėkspertiz.

Bradley, Jeremy, Nikolett F. Gulyás, and András Czentnár (Apr. 2022). "Causatives in the languages of the Volga-Kama Region." In: *Sprachtypologie und Universalienforschung* (*STUF*) =[*Language Typology and Universals*]. Ed. by Thomas Stolz. Vol. 75. De Gruyter, pp. 99–128.

F. Gulyás, Nikolett (2016). "Személytelen szerkezetek finnugor nyelvekben

=[Impersonal constructions in Finno-Ugric].” PhD thesis. Budapest: Eötvös Loránd University.

Hansen, Evan (Dec. 2025). “Kildin Saami-Russian-(English) parallel corpus building.” In: *Proceedings of the 10th International Workshop on Computational Linguistics for Uralic Languages*. Ed. by Mika Hämäläinen, Michael Rießler, Eiaki V. Morooka, and Lev Kharlashkin. ACL. Joensuu, Finland: Association for Computational Linguistics, pp. 49–56.

Kert, Georgij Martynovič (1986). *Slovar’ saamsko-russkij i russko-saamskij*. Leningrad: Prosveščenie.

Rießler, Michael (2007). ‘Grammatical borrowing in Kildin Saami’. In: *Grammatical borrowing in cross-linguistic perspective*. Ed. by Yaron Matras and Jeanette Sakel. Berlin: Mouton de Gruyter, pp. 229–244.

SAM 2015 = Mozolevskaja, Anastasija E. and Ekaterina I. Mechkina (2015). *Saamskie uzory* =[*Saam’ kyr’jnez*] =[*Sami ornaments*]. Murmansk: Drozdov-na-Murmane.

Surnud loomad ajaleheartiklites – kriitiliste loomauuringute vaatenurk

Iiris Helinä

Helsingin yliopisto

Analüüsin ettekandes surnud loomadele viitamist soomekeeles keelelise tähenduse ja struktuuri seisukohast. Ettekanne põhineb minu magistritööl (Helinä 2025). Eesmärk on uurida, kuidas inimeste ja teiste loomade vaheline suhe kajastub keeles, kui räägitakse surnud loomadest. Uurin, milliseid väljendeid kasutatakse surnud loomade keha ja kehaosade kohta, millistes kontekstides need väljendid esinevad ning kuidas nende tähendus kontekstis konstrueeritakse.

Uuring asetub kognitiivse lingvistika (vt nt Geeraerts, toim. 2006) ja ökolingvistika (vt nt Stibbe 2021) raamistikku. Kognitiivlingvistika perspektiivist lähtudes toetub uuring peamiselt kogni-

tiivgrammatikale (*cognitive grammar*, Langacker 1987) ja raamsemantikale (*frame semantics*, Fillmore 2006 [1982]), mida kasutatakse keele erinevatel tasanditel konstrueeritud tähenduse, väljendite erinevate raamistuste ning leksikaalsete elementide aluseks olevate tähenduse mõõtmete kirjeldamiseks. Andmete analüüsi juhib ökolingvistiline ja kriitiline lähenemine.

Analüüsin materjali ajalehest Maaseudun Tulevaisuus, mille asutas 1916. aastal Soome Põllumajandus- ja Metsandustootjate Keskliit (*Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto*) mis on ka Soome loetavuselt teine trükiajakiri (KMT 2024). Maaseudun Tulevaisuus keskendub eelkõige loomakasvatusega seotud teemadele ja seega ka surnud loomadele. Andmed on kogutud ajakirja 2021. aasta numbritest, kasutades järgmisi otsisõnu *file(e)*, *kieli*, *kinkku*, *kuollut (x)*, *kylki*, liha, *nahka*, *paisti*, *raato*, *riista*, *ruho*, *saalis*, *talja*, *teuras*, *turkis*, *turkki* ja *vuota*.

Rühmitan surnud loomadele viitavad väljendid nende semantilise tähenduse

alusel kolme osaliselt kattuvasse kategooriasse. Need kategooriad on LOOMA KEHAOSA MATERJALINA, LOOMA KEHAOSA TOIDUNA ja LOOMA SURNUKEHA TERVIKUNA VÕI KOGUMINA. Andmete analüüsi põhjal osutan, et surnud loomadele viitavad väljendid rõhutavad üldiselt looma instrumentaalset olemust. Uuritud väljendid seostavad oma referente sageli selliste raamistikega, mille keskne tähendus ei ole kehaosa, vaid pigem rõhutatakse referendi funktsiooni inimese tarbekaubana. Loomadele viitavate väljendite poolt aktiveeritud tüüpilised kognitiivsed ja skemaatilised raamistikud on seotud (loomade) tootmise, majanduse, toidu ja jahindusega.

Teine oluline tähelepanek puudutab asjaolu, et tegelik surmaprotsess ei ole andmetes keeleliselt väga läbipaistvalt konstrueeritud, kuigi diskursus käsitleb surnud loomi. Looma surma mainitakse selgesõnaliselt kõige sagedamini vaid kontekstides, kus seda ei põhjusta inimene, vaid näiteks haigus või mõni teine loom. Analüüs illustreerib, kuidas loomadele viitamiseks kasutatav keel on

paljudel juhtudel objektiveeriv ja distantseeriv.

Allikad

Fillmore, Charles J. 2006 [1982]: Frame semantics. – Dirk Geeraerts (toim.), *Cognitive linguistics. Basic readings*. Berlin: Mouton de Gruyter. 373–400.

Geeraerts, Dirk (toim.) 2006: *Cognitive linguistics. Basic readings.* Berlin: Mouton de Gruyter. ISBN-13: 978-3-11-019084-7

Helinä, Iiris 2025: *Kasvattaa naudanlihaa ja kompostoida kuolleita kaloja. Kuolleeseen eläimeen viittaamisen keinot sanomalehtiaineistossa*. Suomen kielen maisterintutkielma, Helsingin yliopisto. http://hdl.handle.net/10138/624976

Langacker, Ronald W. 1987: *Foundations of cognitive grammar. Volume I: Theoretical prerequisites*. Stanford: Stanford University Press. ISBN 978-080-473-851-4

Stibbe, Arran 2021: *Ecolinguistics. Language, ecology and the stories we live by*. London: Routledge. Toinen painos. https://doi.org/10.4324/9780367855512

Erotettavissa olevan ja erottamattoman omistussuhteen ilmaiseminen adjektiivijohdoksilla surgutin hantissa

Márta Dóra Horhi

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

Unkarin kielessä on adjektiivijohdoksia (-(*V*)*s* ja -(*j*)*ú*/-(*j*)*ű*), niitä voidaan käyttää myös rakenteissa, jotka muistuttavat omistusta. Johdin -(*V*)*s* ilmaisee lähes erotettavissa olevaa omistusta (*csizmá**s** kandúr* ’saappaita käyttävä kissa’), kun taas johdin -(*j*)*ú*/-(*j*)*ű* ilmaisee lähes erottamatonta omistusta (*hosszú csőr**ű** madár* ’pitkänokkainen lintu’) (Kiefer 1998; Schirm 2005).

Kálmán (1997) kirjoittaa, että myös hantin ja mansin kielissä on samanlaisia

johdoksia, jotka käyttäytyvät toiminnallisesta näkökulmasta samalla tavalla kuin edellä mainitut unkarin johdokset. Hän antaa seuraavat esimerkit niiden esiintymisestä pohjoismansissa: *iśem wite**ƥ** sāreś* ’kuuma meri’ ja *saxi**ŋ** nē* ’turkispäinen nainen’ / *jánk-saxi**ŋ** nē* ’valkotakkinen nainen’ (Kálmán, Béla 1997: 45). Kálmán (1997) mainitsee, että tällainen vastakkainasettelu esiintyy myös synjan ja itähantin murteessa/murteissa, mutta samaan aikaan hän antaa esimerkkejä vain pohjoishantin murteista, ja silloinkin vain niiden unkarinkielisen käännöksen.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen seuraavia kysymyksiä:

Voivatko surgutin hantin adjektiivijohdokset ilmaista erotettavissa olevaa ja erottamatonta omistusta?

Jos voivat, ovatko nämä rakenteet samanlaisia kuin unkarissa?

Aineistona käytän *Hanti-tietokanta*a (KhDB), josta tutkin noin 30 tekstiä (noin 1 000 lausetta). Surgutin hantin kielessä esiintyvät adjektiivijohtimet ovat *-əŋ*, *-i* ja *-əp*/*-pi* suffiksit (Csepregi 2011).

Esimerkeistä käy ilmi, että suffiksi *-əŋ* ilmaisee lähes erotettavissa olevaa omistusta, esim.: *nüŋ wəʌe tŏɣʌ**əŋ** wåjəɣ wŏsən, nüŋati ənəʌ rapota əntem*. ’Koska olet höyhenpeitteinen eläin, tämä ei ole sinulle iso työ.’ (KhDB: 9/9). Suffiksi *-əp* taas ilmaisee lähes erottamatonta omistusta, esim.: *it tem nŏpət mŏčə jăwnət, såjmət qånəŋnə wərtə kar**əp** ńərmət wăʌʌət*. ’Vielä nytkin jokien ja purojen rannoilla kasvaa punakuorisia pajuja.’ (KhDB: 15/50). Aineistossa on yhteensä 135 esimerkkiä näistä johdoksista. Näistä 85 ilmaisee lähes erotettavissa olevaa ja 20 lähes erottamatonta omistusta. Esitelmässäni esittelen lyhyesti aiemman tutkimuksen (Csepregi 2011, Schön–Gugán 2022, Csepregi 2023) sekä oman analyysini tärkeimpiä tuloksia.

Aineistolähteet

Csepregi, Márta – É. Kiss, Katalin – Ferenczi, Zsanett 2024: Hanti adatbázis (KhDB). Budapest: HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont.

Linkki: https://khantydatabase.nytud.hu

Kirjalliset lähteet

Csepregi, Márta 2011: Szurguti osztják chrestomathia. Javított kiadás.

Csepregi, Márta 2023: Khanty. – Daniel Abondolo & Riitta-Liisa Valijärvi (toim.), *The Uralic Languages*. Second edition. Routledge Language Family Series. Lontoo & New York: Routledge. 703–752.

Kálmán, Béla 1997: Adalék egy közös nyelvhasználati jelenséghez. – Györffy, György (päätoim.), *A honfoglalásról sok szemmel III.* Budapest: Balassi Kiadó. 43–47.

Kiefer, Ferenc 1998: Alaktan. – É. Kiss, Katalin & Kiefer, Ferenc & Siptár, Péter (toim.), *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó. 185–289.

Schirm, Anita 2005: Az elidegeníthető és az elidegeníthetetlen birtoklás kifejezésmódjairól. – *Nyelvtudomány – Acta Universitatis Szegediensis Sectio Linguistica 1* (42): 155–167.

Schön, Zsófia – Gugán, Katalin 2022: East Khanty. –Bakró-Nagy, Ma-

rianne & Johanna Laakso & Elena Skribnik (toim.), *The Oxford Guide to the Uralic Languages*. Oxford: Oxford University Press. 608–635.

Juhan Jaik ja ”ugriempatian” henki

Atte Huhtala

Turun yliopisto,
Tartu Ülikool

Itsenäisyyden alkuvuosina 1920- ja 1930-lukujen Virossa levisi monen muun suomalais- ugrilaisen kansan tavoin älymystön keskuudessa kiinnostus sukukansoja kohtaan. Kirjailija ja kirjallisuustieteilijä Lauri Sommer on kutsunut tätä liikehdintää ”ugriempaattisuudeksi”. Tapaustutkimuksen omainen esitykseni käsittelee Sommerin kronikoiman kirjailijan Juhan Jaikin ”ugriempatiaa” ja sen ilmenemistä muutaman teosesimerkin kautta.

Virolainen, ennen kaikkea etelävirolainen kirjailija ja toimittaja Juhan Jaik (1899–1948) tunnetaan parhaiten yliluonnollisia elementtejä sisältävästä fiktiostaan. Kertomusten aiheet tapaavat ammentaa paikallisesta kertomusperin-

teestä ja kansanuskosta. Sadunomaisten, kauhukirjallisuuden ja spekulatiivisen fiktion genrejä heijastelevien tarinoiden näyttämönä ovat usein Võrumaan synkät metsät, joissa asustavat sudet, karhut, pirut, noidat, ihmissudet ja muut ihmispedot. Verrattain nuorena maanpakolaisena Ruotsissa kuolleen Jaikin kirjallinen tuotanto käsittää muun muassa lukuisia lehtikirjoituksia, lastenkirjallisuutta, runsaasti lyhytproosaa, näytelmiä ja pari romaania.

Luon esityksessäni lyhyen katsauksen Juhan Jaikin elämään ja tuotantoon sekä käsittelen sen suhdetta 1920- ja 1930-lukujen virolaiseen ja kansainväliseen sukukansaliikkeeseen. Tarkempaan tarkasteluun otan liiviläisaiheiset lyhytkertomukset Vaarao lapsed (1929) ja Kuningas Puntik (1925) sekä inkeriläisaiheisen kesänviettoromaanin Rannaliivast taevani (1931). Sivuan esityksessäni myös Jaikin kollegiaalisia verkostoja ja virolaisessa ja suomalaisessa lehdistössä ilmestyneitä sukukansahenkisiä kirjoituksia.

Jaik, Juhan 2019. *Tundmata palu*. Toim. Lauri Sommer. Kaarnakivi Seltsi Kirjastus.

Huomioita possessiivisuffiksien käytöstä ja käyttämättömyydestä suomen murteissa

Tapani Iivanainen

Turun yliopisto

Possessiivisuffiksit ovat uralilaisissa kielissä varsin yleinen muotokategoria, joka kuitenkin on katsottu uhanalaiseksi itämerensuomessa ja saamessa (Janda, Laakso & Metslang 2022; Laakso 2022). Suomessa possessiivisuffiksien voi katsoa olevan verraten elinvoimaisia, mutta normitetun yleiskielen ja epämuodollisen arkikielen välillä on huomattava epäsuhta: yleiskielessä possessiivisuffiksit ovat oleellinen osa kielioppia, arkikielessä niiden käyttö on merkittävästi vähäisempää.

Suomen yleiskieli edellyttää possessiivisuffiksien käyttöä silloinkin, kun omistus-

tai kuuluvuussuhde tulee ilmi persoonapronominin genetiivimuodosta: sellaiset kongruoimattomat muodot kuin *minun kirja*, *sinun koira* ja *hänen hiukset* eivät ole yleiskielessä hyväksyttyjä (Kotimaisten kielten keskus 2023; VISK § 96). Arkipuheessa tällaisia muotoja on yhtä kaikki esiintynyt jo pitkään. Suffiksittoman ilmaisun yleistymiseen on kiinnitetty huomiota ainakin 1970-luvulta alkaen, ja usein toisteltu näkemys tuntuu olevan, että possessiivisuffiksit ovat joko osittain tai kokonaan katoamassa suomen kielestä (Karlsson 1975; Kangasmaa-Minn 1986; Paunonen 1995).

Niin oleellisia kuin possessiivisuffiksit yleiskielen kieliopissa ovatkin, on niiden lauseopillisesta käytöstä suomen murteissa kirjoitettu yllättävän vähän. Murteiden tutkimuksessa toisaalta on ylipäätään pitkälti keskitytty äänneoppiin, ja syntaktinen variaatio on jäänyt vähemmälle huomiolle (Uusitupa, Forsberg &Vilkuna 2025). Nykyinen yleiskielen possessiivisuffiksijärjestelmä näyttää vakiintuneen 1800-luvulla (esim. Häkkinen 1994), mutta vähemmän selvää on se, mihin

kansankielen muotoihin järjestelmä perustuu.

1800-luvun jälkipuoliskolla ja 1900-luvun alussa julkaistut murteiden lauseopilliset tutkimukset paljastavat, että possessiivisuffiksien käyttö murteissa on ollut melko varioivaa. Sekä kaakkois- että savolaismurteiden alueella tavataan kongruoimattomia muotoja rinnan kongruoivien muotojen kanssa (Lönnbohm 1879; Latvala 1899), kun taas historiallisen Satakunnan alueen kielimuotoja koskevissa tutkimuksissa suffiksittomat muodot näyttäytyvät harvinaisina. Myöhempiä murrenäytteitä tarkastellut Kiuru (1996) löytää suffiksittomia muotoja erityisesti pohjoisemmista savolais- ja pohjalaismurteista.

Yleiskielessä säännöt ovat kuitenkin ilmeisesti aina olleet tiukat – vaikuttaa siltä, että possessiivisuffiksien vapaamuotoisemmasta käytöstä ei ole missään vaiheessa vakavasti keskusteltu. Ainoa poikkeus näyttää olevan se sääntö, että monikon ensimmäisen ja toisen persoonan omistusmuodot voivat olla possessiivisuffiksit-

tomia silloin, kun ei puhuta konkreettisesta omistamisesta, vaan liittymisestä perhepiiriin, asuinpaikkaan tai johonkin muuhun yhteisöön (*meidän talo*, *teidän Maija*). Tällainen käyttö on ilmeisesti ollut tavallista kaikilla murrealueilla. Osassa murteita suffiksi kuitenkin on jäänyt ilmeisen herkästi pois muissakin yhteyksissä (Lönnbohm 1879; Latvala 1899; Kiuru 1996).

Tavallisimpia possessiivisuffiksilliset omistusmuodot näyttävät olevan lounaisissa välimurteissa, lounaismurteissa ja hämäläismurteissa (Setälä 1883; Latvala 1895; Kiuru 1996). Ainakin osassa hämäläismurteita possessiivisuffiksilla kuitenkin tavataan myös selvästi yleiskielestä poikkeavaa käyttöä (Kannisto 1902).

Vaikka possessiivisuffiksien käyttö on kuluneitten vuosikymmenten aikana edelleen harvinaistunut, ei suffiksittomia muotoja ole perusteltua pitää yksinomaan nykykielelle leimallisena piirteenä. Samaten kolmannen persoonan possessiivisuffiksin yleistyminen muiden persoonien yhteyteen sellaisissa adverbeissa kuin

pitkällään, huolissaan, mielellään paljastuu ilmiöksi, jolla on puhutussa suomessa pitkät perinteet (Latvala 1899; Kannisto 1902) ja jolla näyttää olevan vastineita myös lähisukukielissä (Kok 2024).

Lähteet

Häkkinen, K. (1994). *Agricolasta nykykieleen: suomen kirjakielen historia*. Porvoo: WSOY.

Janda, G.E., Laakso, J. & Metslang, H. (2022). Person marking. *The Oxford Guide to the Uralic Languages* (s. 894–903). Oxford: Oxford University Press.

Kangasmaa-Minn, E. (1986). Possessiivisuffiksin apologia. – *Sananjalka* 28(1), s. 7–16.

Kannisto, A. (1902). *Lauseopillisia havaintoja läntisen etelä-Hämeen kielimurteesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Karlsson, F. (1975). Suomen kielen tulevaisuus. *Sananjalka*, 17(1), s. 51-66.

Kiuru, S. (1996). Mitä murrenäytteet

kertovat omistusmuodoista?. *Virittäjä*, 100(1), 82–94.

Kok, M. (2024). On Finnic possessive suffixes and possessive reflexives with a special focus on Veps and Lud languages. – *Faits de Langues*. 54.1., s. 41–77.

Kotimaisten kielten keskus (2023). Kielitoimiston ohjepankki: Omistusliitteet. Viitattu 22.3.2026. https://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/omistusliitteet/.

Laakso, J. (2022). Finnic: General introduction. – *The Oxford Guide to the Uralic Languages*, s. 240–253.

Latvala, S. (1895). *Lauseopillisia havaintoja Luoteis-Satakunnan kansankielestä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

—— *Lauseopillisia muistiinpanoja Pohjois-Savon murteesta. Helsinki*: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lönnbohm, O.A.F. (1879). *Jääsken, Kirvun ja osittain Rautjärven ja Ruokolahden pitäjien kielimurteesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Paunonen, H. (1995). Puhesuomen muuttuva omistusmuotojärjestelmä. *Virittäjä* 99(4), s. 501–531.

Setälä, E.N. (1883). *Lauseopillinen tutkimus Koillis-Satakunnan kansankielestä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

The Oxford Guide to the Uralic Languages. Toim. Bakró-Nagy, M., Laakso, J. & Skribnik, E. Oxford: Oxford University Press 2022.

Uusitupa, M., Forsberg, H. & Vilkuna, M. (toim.) (2025). *Sanovat syntaksiksi: Aineistopohjaisia tutkimuksia murteiden lauseopista*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T.R. & Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio. Viitattu 24.3.2026. Saatavissa: http://scripta.kotus.fi/visk. URN:ISBN:978-952-5446-35-7.

Olaus Sirman Katekismuksen nominien taivutuskategoriat

Santeri Jounila

Helsingin yliopisto

Esittelen IFUSCOssa omaa maisterintyötäni, jonka pitäisi valmistua kevään 2026 aikana. Maisterintutkielmassa tarkastellaan 1600–1700-lukujen vaihteessa eläneen papin Olaus Sirman laatiman katekismuksen kieltä erityisesti nominien taivutuskategorioiden näkökulmasta. Aineistona toimii vuoden 1716 käsikirjoituksesta tehty modernisoitu transkriptio, joka perustuu aiempiin julkaisuihin ja vertailevaan analyysiin muiden saamen kielten ortografioiden kanssa.

Tutkimuksen tavoitteena on kuvata katekismuksessa esiintyviä morfologisia rakenteita sekä selvittää, miten Sirman käyttämä kieli sijoittuu saamelaiskielten murteelliseen ja historialliseen jatku-

moon. Tutkimus keskittyy nominien taivutukseen, johon kuuluvat numerus, sijamuodot sekä possessiivinen taivutus. Näitä tarkastellaan vertailemalla katekismuksen muotoja pohjoissaameen, inarinsaameen ja koltansaameen sekä rekonstruoituun kantasaameen. Menetelmänä käytetään morfologista analyysia, jossa tunnistetaan ja eritellään taivutuspäätteitä, kuten sijapäätteitä ja omistusliitteitä, sekä niiden merkityksiä ja käyttöä.

Tulokset osoittavat, että katekismuksen kieli sisältää sekä itäisten, että läntisten saamelaiskielten piirteitä. Tämä näkyy erityisesti sijamuodoissa, joissa esimerkiksi illatiivin muodostuksessa esiintyy rinnakkain eri kielille tyypillisiä muotoja. Piirteiden käyttö ei ole täysin systemaattista, vaan vaikuttaa osin sattumanvaraiselta, mikä viittaa murresekaannukseen tai tietoisesti rakennettuun kompromissikieleen.

Katekismuksen kieli muistuttaa monilta osin itäisiä saamelaiskieliä, kuten inarin- ja koltansaamea. Esimerkiksi genetiivin ja akkusatiivin monikkomuodot erot-

tuvat toisistaan, mikä vastaa itäsaamelaista rakennetta poiketen pohjoissaamesta. Myös possessiivinen taivutus muistuttaa itäisiä saamelaiskieliä. Lisäksi tietyt fonologiset piirteet, kuten alkuperäisten nasaalien sekä likvidojen ja nasaalien yhdistelmien säilyminen, tukevat tätä tulkintaa.

Samanaikaisesti katekismuksessa esiintyy myös läntisiä piirteitä sekä yksittäisiä muotoja, jotka viittaavat pohjoissaameen. Tämä viittaa siihen, että Sirman käyttämä kieli ei ole yhden selkeän murteen edustaja, vaan pikemminkin sekoitus eri kielimuotoja. Tutkielmassa esitetään, että kyseessä saattaa olla kompromissikieli, joka on pyritty tekemään ymmärrettäväksi laajalle saamelaisyleisölle.

Historiallinen konteksti tukee tätä tulkintaa. 1600–1700-lukujen Lapissa kielimuodot olivat monimuotoisia, ja kirjallisen kielen standardointi oli vähäistä. Lisäksi kirkon tavoitteena oli levittää kristillistä oppia saamelaisille heidän omalla kielellään, mikä saattoi kannustaa laajemmin ymmärrettävän kielimuodon käyttöön.

Tutkimus osoittaa, että Sirman katekismus on arvokas lähde vähän tunnetuista ja kadonneistakin itäisistä saamelaiskielistä. Sen kieli tarjoaa viitteitä murteista ja kielimuodoista, joista on säilynyt vain niukasti aineistoa. Samalla tutkielma tuo esiin tarpeen jatkotutkimukselle, kuten verbitaivutuksen, lauseopin ja sanaston tarkemmalle analyysille.

Kirjallisuutta

Itkonen, Erkki 1940: Olaus Sirman Kotiseudusta ja kielestä. *Virittäjä* n:o 4. Helsinki. Kotikielen seura.

Jounila, Santeri 2026: *Mii Katekismus lij?* Helsinki. (Maisterin tutkielma vielä palauttamatta)

Jounila, Santeri 2026: *Olaus Sirman Katekismuksen transkriptio*. Espoo.

Jounila, Santeri 2024: *Lijgo sarne olmâst Jemmelâ saijest famo jela veäkâ?* Helsinki.

Kallio, Kati — Valtonen, Taarna — Jouste, Marko 2019: *Olaus Sirman*

runojen vertailevaa luentaa. Suomalais-ugrilaisen seuran aikakausikirja. Helsinki.

Kallio, Kati – Valtonen, Taarna 2024: Olaus Sirma: Saami poetics and clerical networks in early modern Swedish Lapland. Leiden. *Networks, poetics and multilingual society in the early modern Baltic Sea region*. Brill.

Korhonen, Mikko 1981: *Johdatus lapin kielen historiaan*.

Az udmurt Szaknyelvi és Helyesírási Bizottság nyelvtervező, nyelvmenedzselő tevékenysége és az Első Gyűjtemény

Kamilla Kaiser

Szegedi Tudományegyetem

Kutatásom témája az 1998-ban megjelent *1-мӥ бичет. Бюллетень № 1.*, azaz az *Első Gyűjtemény* (Kraszilnyikov 1998) című kiadvány vizsgálata nyelvtervező és nyelvmenedzselő szempontból. A kötet áttekinti az 1991-ben megalapított *Szaknyelvi és Helyesírási Bizottság* [Нимкылъёсъя но шонер гожъяськонъя ӧри] tevékenységét és céljait, valamint az udmurt nyelvtervezés, nyelvújítás történetét a XVIII. századtól kezdve az 1990-es évekig. Ezen felül itt került közlésre az a 370 orosz címszót, 427 udmurt megfele-

lést tartalmazó, táblázatos felsorolás, mely többnyire jogi, közéleti, közgazdasági, vallási terminusokat ismertet. A kifejezések javarészt az Udmurt Köztársaság új alkotmányának 1995-ös, udmurt nyelvre történő fordítása során keletkeztek, részben összetett és képzett szavak, ugyanakkor fordulnak elő köztük tükörfordítások, nyelvjárási, valamint régies, de felújítani szándékozott elemek is. A lista szófaji, szemantikai és szóalkotási szempontból már röviden elemzésre került (Salánki 2002), valamint említi Salminen (2004) is az udmurt irodalmi nyelv kialakulásáról szóló munkájában.

A vizsgálat elméleti hátterét a nyelvtervezést illetően Haugen (1983) és Kloss (1969) munkái adják, a nyelvmenedzselés tekintetében pedig Jernudd és Neustupný (1987), továbbá Kimura (2014) tanulmányai szolgáltak alapul. Előadásomban az általuk meghatározott keretek szerint elemzem a *Szaknyelvi és Helyesírási Bizottságnak* az *Első Gyűjtemény* megjelenéséhez köthető tevékenységét, valamint *Az udmurt nyelv nemzeti korpuszának* segítségével – mely 1927-től napjainkig megjelent

szövegeket tartalmaz –, kvantitatív megközelítéssel a program eredményességét is felmérem. Amennyiben a közölt elemek nem, vagy csak nagyon korlátozott mértékben szerepelnek a korpuszban 1998 előtt keletkezett szövegekben, utána azonban megjelennek, úgy elterjesztésük a *Szaknyelvi és Helyesírási Bizottság* tevékenységének javára írható. Előzetes eredmények szerint 35 olyan tétel azonosítható, mely csak 1998 után szerepel, egynél többször, különböző szerzők munkáiban, valamint nyelvújítási kontextuson túl is előfordul. A *Bizottság* tehát ért el sikereket, az általuk elterjesztett elemek közé tartozik például a *лулчеберет* [łułt͡ɕeberet] ’kultúra’, 116, vagy a *йӧскалык* [jɜskałɨk] ’nemzet, nemzeti’, 31 kizárólag 1998 utáni előfordulással.

Irodalom

Az udmurt nyelv nemzeti korpusza = Национальный корпус удмуртского языка. http://udmcorpus.udman.ru/home (utolsó hozzáférés: 2026. 03. 06.)

Haugen, E. (1983). The implementation of corpus planning. In Cobarrubias, J. & Fishman, A. J. (Eds.) *Progress in Language Planning*. Berlin: Walter de Gruyter. 269–289.

Jernudd, B. H. – Neustupný, J. V. (1987). Language plannning: for whom? In Laforge, L. (Ed.) *Actes du Colloque international sur l'aménagement linguistique / Proceedings of the International Colloquium on Language Planning*. Quebec: Les Presses de L'Université Laval. 69–84.

Kimura, G. C. (2014). Language management as a cyclical process: A case study on prohibiting Sorbian in the workplace. In *Slovo a slovesnost*. 75, 4, 255–270.

Kloss, H. (1969). *Research Possibilities on Group Bilingualism: A Report*. Quebec: International Center for Research on Bilingualism.

Kraszilnyikov 1998 = Красильников, А. Г. (ред.) (1998). *1-тӥ бичет. Бюллетень № 1*. Иж кар: Удмурт Элькун Кун Кенешлэн Тӧроез бордысь Удмурт нимкылъёсъя но шонер гожъяськонъя элькун ӧри.

Salánki, Zs. (2002). Nyelvújítás Udmurtiában. In Molnár, Z. – Zaicz, G. (szerk.) *Ünnepi könyv Csúcs Sándor tiszteletére.* Piliscsaba: Pázmány Péter Katolikus Egyetem. 212–217.

Salminen, E.-J. (2004). Udmurtin kirjakielen kehittäminen ennen ja nyt. *Kielikello*. 2004/3. https://kielikello.fi/udmurtin-kirjakielen-kehittaminen-ennen-ja-nyt/ (utolsó hozzáférés: 2026. 02. 14.)

Hiisi-nimisten kulttipaikkojen tunnistamisen metodologia

Eemil Kankaanpää

Helsingin yliopisto

Pohjoisten itämerensuomalaisten kielten *hiisi*-sanan varhaisin merkitys on ollut 'kulttipaikka' ja sana onkin Suomenlahden pohjoispuolella paikannimissä suhteellisen yleinen. Vaikka jo varhain on oletettu, että ainakin osa paikannimistä voisi ilmentää 'kulttipaikan' merkitystä, melko vähän huomiota on kiinnitetty mahdollisuuteen pyrkiä johdonmukaisesti erottamaan, mitkä paikannimet perustuvat *hiisi*-sanan vanhimpaan ja mitkä puolestaan nuorempiin merkityksiin. Tässä esitelmässä käsitellään metodologista mahdollisuutta tunnistaa todennäköisia *hiisi*-nimisiä kulttipaikkoja ja erottaa niitä muista *hiisi*-nimisistä paikoista. Tämän mahdollisuuden esitetään perustuvan sii-

hen, että kokonaisaineiston perusteella voidaan hahmottaa *hiisi*-nimisten kulttipaikkojen tyypillisiä piirteitä ja määrittää niitten perusteella kriteereitä sen arvioimiseksi, kuinka todennäköisesti tietty paikka on ollut *hiisi*-niminen kulttipaikka.

Todennäköisten *hiisi*-nimisten kulttipaikkojen tunnistamisen kriteereiksi esitetään paikannimen varhaisen attestaation ja rakenteen käsittävää onomastista kriteeriä, kulttipaikkaa koskevan historiallisen maininnan kriteeriä, levinneisyyskuvion osaksi asettumisen kriteeriä, rajahistoriallisen aseman kriteeriä sekä paikan yhteydessä esiintyvien *moisio*- ja *pyhä*-aiheisten paikannimien kriteereitä. Kriteerit perustuvat oletettavien hiisinimisten kulttipaikkojen yhteisiin, johdonmukaisesti toistuviin piirteisiin, joitten hahmottamisessa avainasemassa ovat erityisesti onomastinen ja historiallisen maininnan kriteeri. Samalla todennäköisten hiisi-nimisten kulttipaikkojen tyypilliset piirteet kuitenkin vaihtelevat eri Suomenlahden pohjoispuolisilla alueilla, mikä viittaa pohjoisen itämerensuomalai-

sen *hiisi*-instituution alueellisen variaatioon.

Hiisi-nimisten kulttipaikkojen tunnistamisen metodologisten mahdollisuuksien voi katsoa perustuvan yhtäältä mahdollisuuten hahmottaa pohjoisen itämerensuomalaisen *hiisi*-instituution tyypillisiä piirteitä, toisaalta abduktiiviseen päättelyyn, sillä vaikka yhdenkään kriteerin toteutuminen ei sellaisenaan todista paikan olleen *hiisi*-niminen kulttipaikka, on tällaisten kulttipaikkojen olemassaolo paras mahdollinen selitys useitten kriteerien taipumukselle toteutua samojen *hiisi*-nimisten paikkojen kohdalla. Toisaalta *hiisi*-nimisten paikkojen tyypillisten piirteitten havainnointi mahdollistaa myös *hiisi*-nimien semasiologisen tyypittelyn ja eri nimeämisperusteitten tunnistamisen. Vanhimpaan 'kulttipaikan' merkitykseen perustuvien paikannimien lisäksi onkin mahdollista tunnistaa paikannimien ryhmiä, joitten nimeämisperusteena on ollut esimerkiksi 'jättiläisen' tai 'kristinuskon helvetin' merkitys, ja joille puolestaan on mahdollista hahmottaa toistuvia, tyypillisiä piirteitä.

Mahdollisuus tunnistaa todennäköisiä *hiisi*-nimisiä kulttipaikkoja palvelee pohjoisten itämerensuomalaisten kansojen etnisen uskonnon tutkimusta ja antaa näin ollen tietoa näitten kansojen varhaisesta uskontohistoriasta ja yhteiskuntahistoriasta. Toisaalta mahdollisuus tunnistaa *hiisi*-nimisiä kulttipaikkoja on arvokas myös sikäli, että *hiisi*-nimisiä kulttipaikkoja ei ole suojeltu ja että ne tästä syystä ovat Suomenlahden pohjoispuolella hyvin vaarantuneita. *Hiisi*-nimisten kulttipaikkojen tunnistamisen metodologia luokin samalla pohjaa *hiisi*-nimisten kulttipaikkojen tulevalle suojelulle.

Kirjallisuus

Anttonen, Veikko 1996. *Ihmisen ja maan rajat: 'pyhä' kulttuurisena kategoriana*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 646. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Kankaanpää, Eemil 2024. *Semantic Development of the Word Hiisi in the Northern Finnic Languages*. Konferenssiesitelmä, IFUSCO XXXIX, Budapest.

— 2026. *Hiisi*-nimisten kulttipaikkojen kirkollinen haltuunotto keskiajan Suomessa. – Aarne Heikkilä (toim.), *Lännetär XII* (s. 198–228). Helsinki: Varsinaissuomalainen osakunta.

Koski, Mauno 1967. *Itämerensuomalaisten kielten hiisi-sanue: semanttinen tutkimus I.* Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, Scripta lingua Fennica edita, osa 5. Turku: Turun yliopisto.

— 1970. *Itämerensuomalaisten kielten hiisi-sanue: semanttinen tutkimus II*. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, Scripta lingua Fennica edita, osa 7. Turku: Turun yliopisto.

Tallgren, Aarne Michaël 1933. Hiisi ja Moisio. *Virittäjä* 37 (3), s. 319–331.

Können finnische Abiturienten das Komma richtig setzen?

Roosa Kantola

Helsingin yliopisto

Die Jugend ist verdorben, und niemand versteht mehr etwas. Die finnische Sprache und ihre sorgfältig ausgearbeiteten Regeln zerfallen Stück für Stück in den Händen dieses unfähigen Volkes. Solche Ansichten werden seit Jahrzehnten geäußert. In meinem Vortrag untersuche ich, wie ausgeprägt die Kommasetzungskenntnisse finnischer Abiturienten ist.

Mein Vortrag basiert auf meiner im Jahr 2025 fertiggestellten Masterarbeit, deren Daten aus 40 Aufsätzen der schriftlichen Abiturprüfung im Fach „Muttersprache und Literatur“ aus dem Frühjahr 2019 besteht. In meiner Forschung analysierte ich 2195 Kommasetzungen und Kommafehler aus diesen Aufsätzen.

In diesem Vortrag stelle ich zunächst ein Komma-Kodex vor, welches ich auf der Grundlage des „Kielitoimiston oikeinkirjoitusopas“ erstellt habe und welches dazu dient, die verschiedenen Kommasetzungen und fehlende Kommata zu kategorisieren. Durch diese Kategorien untersuchte ich die Kompetenzen der Abiturienten in der Kommasetzung. Meine Forschung zeigt, dass bestimmte Kommafälle wesentlich schwieriger sind als andere.

Zu meinem Vortrag gehört auch ein kurzer historischer Rückblick, der belegt, dass sich die Probleme mit der Zeichensetzung im Laufe der Jahrhunderte kaum verändert haben.

Quellen

Kantola, Roosa (2025). *Pilkkupoloinen*. http://hdl.handle.net/10138/598273

Kielitoimiston oikeinkirjoitusopas (2017). Toim. Kankaanpää, Salli; Heikkilä, Elina; Korhonen, Riitta; Maamies, Sari; Piehl, Aino. https://kielitoimiston-ohjepankki.fi/

Liitsõnade etümoloogia – vähe tähelepanu saanud uurimisvaldkond

Lassi Kirstua

Helsingin yliopisto

Valdav osa etümoloogilisest uurimistööst keskendub jagamatute lihtsõnade uurimisele.

Komplekssete sõnade päritolu ei käsitleta tavaliselt süstemaatiliselt. Läänemeresoome keeltes on liitmine väga produktiivne sõnamoodustusviis; enamik tänapäeva keelte sõnaraamatute sõnadest on tegelikult liitsõnad. See tekitab küsimuse: kas need kõik on kaasaegsed moodustised või võivad mõned neist pärineda koguni eelajaloolisest ajast.

Käesolevas ettekandes, mis põhineb minu valmival bakalaureusetööl, arutlen kuidas liitsõnu dateerida saab. Otsin

vastust järgmistele küsimustele:

1) Kuidas saab etümoloogilisi kriteeriume rakendada liitsõnadele?

2) Mis teeb liitsõnade etümoloogia eriti keeruliseks?

3) Kas tänapäeva läänemeresoome keeltes leidub veel jälgi läänemeresoome algkeelest pärit liitsõnadest?

Vastan neile küsimustele, käsitledes igat etümoloogia põhikriteeriumi – häälikkuju, tähendust ja levikut – liitsõnade etümoloogilise uurimise seisukohalt. Käsitlen ka, kuidas leksikaliseerumise nähtus kuulub lahutamatult diakroonilisse liitsõnade uurimisse. Lisaks arutlen, kui aeg lubab, liitmise morfoloogia ja tõlkelaenude rolli üle liitsõnade dateerimisel. Nende kriteeriumide rakendamine liitsõnade dateerimisel näitab, et liitsõnade ajastamine on eriti keeruline. Siiski võib väita, et mõned liitsõnad ulatuvad tegelikult tagasi läänemeresoome eelajaloolisse perioodi, isegi läänemeresoome algkeele aega.

Viited

Durkin, Philip 2009: *The Oxford guide to etymology.* Oxford University Press.

Hakulinen, Lauri 1978: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

Häkkinen, Kaisa 1983: *Suomen kielen vanhimmasta sanastosta ja sen tutkimisesta: suomalais-ugrilaisten kielten etymologisen tutkimuksen perusteita ja metodiikkaa*. Väitöstutkimus. Turun yliopisto.

—1985: *Suomen kielen sanaston historiallista taustaa*. Fennistica 7. Åbo Akademi, Turku.

—1990: *Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa.* Tietolipas 117. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Junttila, Santeri 2015: *Tiedon kumuloituminen ja trendit lainasanatutkimuksessa: kantasuomen balttilaislainojen tutkimushistoria*. Väitöstutkimus. Helsingin yliopisto.

Müller, Peter O. – Ohnheiser, Ingeborg – Olsen, Susan – Rainer,

Franz 2015: *Word-formation: an international handbook of the languages of Europe* (1st ed., Vol. 40/1). De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1515/9783110246254

Toropainen, Tanja 2017: *Yhdyssanat ja yhdyssanamaiset rakenteet Mikael Agricolan teoksissa*. Annales Universitatis Turkuensis C 439. Turku: Turun yliopisto.

VISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2008: Iso suomen kieliopin verkkoversio. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. URN: ISBN:978-952-5446-35- 7. https://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php.

Адъективное определение в ливвиковском наречии карельского языка

Mao Kobayashi
東京外国語大学 (TUFS)

В данном докладе всесторонне описываются и анализируются механизмы связи предложений и словосочетаний в карельском языке — одном из прибалтийско-финских языков финно-угорской ветви уральской языковой семьи, а именно в его ливвиковском наречии (также известном как олонецкое наречие) (Kotus; Sarhimaa 2022). Несмотря на то, что карельское ливвиковское наречие изучено с точки зрения фонетики, фонологии и морфологии, его синтаксис нуждается в более глубоком дескриптивном лингвистическом анализе.

Цель данного доклада — не просто составить каталог грамматических единиц, а переосмыслить явление связи предложений, лежащее в основе языковой системы, как континуум между финитностью (*bifinite* / *balanced* / *syntactic*) и нефинитностью (*monofinite* / *deranked* / *suffixal*). В существующих описательных грамматиках, в частности в работе Novak et al. (2022) и Pyöli (2021), вопросы сочинения, подчинения и «замены предложений» (*lauseenvastike*) рассматривались фрагментарно. В данном исследовании описываются разнообразные стратегии адъективного определения — от предложений с относительными местоимениями, использующих финитные глаголы, до высокоинтегрированных фразовых структур, использующих причастия.

Исследование основано на корпусном анализе с использованием *FieldWorks Language Explorer (FLEx)*. Были использованы следующие источники данных:

Художественная литература: «*Pieni Prinsut*»

Газета: «*Oma Mua*»

Новости: «*Yle Uutizet karjalakse*».

Корпусный анализ с помощью FLEx позволил объективно извлечь закономерности выбора глагольных форм в зависимости от контекста и употребления союзов. Это позволяет обновить статические описания, на которые опирались предыдущие грамматики, превратив их в динамические модели, основанные на реальном языковом использовании, и эмпирически устранить разрыв между предыдущими исследованиями и актуальными данными.

В ходе анализа были выявлены две стратегии адъективного определения: использование причастий и относительных местоимений. Примечательно, что выбор между ними имеет тенденцию зависеть от синтаксического веса (*Syntactic Weight*). Если зависимая единица состоит из двух слов или менее, предпочтение отдается стратегии

deranking с использованием причастий. Это можно интерпретировать как проявление когнитивной эффективности при упаковке информации, что также отмечалось в типологических исследованиях.

Наиболее значимым открытием является уточнение употребления относительного местоимения *kudai*. Согласно Pyöli (2021), местоимения *ken* («кто») и *mi* («что») также могут вводить относительные предложения. Однако анализ корпуса показал, что в относительных предложениях подавляющее преимущество имеют kudai и его склоняемые формы, в то время как формы *ken*/*mi* ограничены в основном подчинительными вопросительными предложениями. Это открытие доказывает, что формальная система ливвиковского наречия функционирует в рамках относительных предложений более точно, чем предполагалось в предыдущих описаниях, и требует пересмотра дескриптивной грамматики.

Источники

Kotus = Kotimaisten kielten keskus. (n.d.). Karjalan kieli. https://kotus.fi/kotus/kielet-ja-kielipolitiikka/vahemmistokielet/karjalan-kieli/ [accessed on 05.04.2026]

Novak, I., Penttonen, M., Ruuskanen, A., & Siilin, L. (2022). *Karelian in grammars: A study of phonetic and morphological variation*. Petrozavodsk: Institute of Linguistics, Literature and History of Karelian Research Centre, Russian Academy of Sciences.

Oma Mua. (n.d.). Periodika. https://omamedia.ru/en/publication/oma_mua/ [accessed on 05.04.2026]

Pyöli, R. (2021). *Livvinkarjalan Kielioppi*. Helsinki: Karjalan Sivistysseura ry.

Saint-Exupéry, A. D. (2018). *Pieni Prinsut* (A. Ruuskanen, Trans.). Helsinki: Karjalan Kielen Seura. (Original work published 1943).

Sarhimaa, A. (2022). Karelian. In M. Bakró-Nagy, J. Laasko, & E. Skribnik (Eds.), *The Oxford Guide to the Uralic*

Languages (pp. 269-290). Oxford: Oxford University Press.

Yle Uutizet karjalakse. (n.d.). Yle. https://yle.fi/t/18-44136/fi [accessed on 05.04.2026]

Slumpmässiga observationer om Volga–Kama-språkförbundet, dess possessivsuffix och deras undersökning

Tomi Koivunen

Turun yliopisto

I min forskning undersöker jag Volga-Kama-språkförbundet och possessivsuffix i samtliga språk. I den här presentationen diskuteras undersökningsobjektet och forskningsplanen av min doktorsavhandling, samt ett par andra härmed samhörande frågor.

Ett språkförbund är ett centralt begrepp inom areallingvistik. Det är en grupp språk som uppstår genom ömsesidiga kontakter mellan språk inom ett begränsat geografiskt område, och vars språk delar gemensamma kontaktbaserade grammatiska drag. Det finns ingen enig-

het bland forskare om den exakta definitionen av ett språkförbund, men de flesta forskare anser att ett språkförbund måste omfatta minst tre språk, varav alla inte är nära släktspråk med varandra. Framväxten av ett språkförbund kan påverkas av många geografiska och historiska faktorer, såväl som språkgemenskapers rörelse eller orörlighet. Graden av arealism är inte konstant, utan förändras ofta över tid: det finns framväxande, döende, stratifierade, överlappande och många andra typer av språkförbund. Ett språkförbund kan omfatta kärnmedlemmar och periferiska medlemmar, som delar ett olika antal gemensamma drag. Det mest kända språkförbundet är språkförbundet på Balkan.

Volga–Kama-språkförbundet omfattar uraliska språk och turkspråk. Dess kärnmedlemmar anses allmänt vara udmurtiska, mari, tatariska, basjkiriska och tjuvasjiska, och periferiska medlemmar anses vara de mordvinska språken och komi. Vissa forskare anser inte att komi är en medlem av språkförbundet, men jag kommer att behandla det i min egen forskning ändå. Enligt vissa uppfattningar omfattar

språkförbundet även andra språk och möjligen historiska medlemmar. Språken i det här språkförbundet delar många fonetiska och grammatiska kontaktbaserade drag: till exempel har användningen av possessivsuffix expanderat i många språk i regionen bortom det enkla uttrycket av possessivitet till uttryck av species eller topikalitet och andra funktioner.

Syftet med min forskning är att undersöka hur språkkontakter har påverkat användningen av possessivsuffix över det språkliga släktskapets gränser, och tvärtom, hur användningen av possessivsuffix kan motivera språkförbundets existens. Enligt min hypotes har språken i Volga–Kama-språkförbundet påverkat varandras användning av possessivsuffix i viss mån, men detaljerna är fortfarande oklara.

De viktigaste källorna

Bradley, Jeremy; F. Gulyás, Nikolett: Between East and West: Hungarian and the Volga-Kama Sprachbund. *Hungarian Studies* 37 1: 123–139. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2023.

Helimski, Eugene: Areal groupings (Sprachbünde) within and across the borders of the Uralic language family: A survey. *Nyelvtudományi Közlemények* 100: 156–167. 2003.

Hickey, Raymond (ed.): *The Cambridge Handbook of Areal Linguistics*. Cambridge University Press. Cambridge, 2017.

Johanson, Lars: Linguistic convergence in the Volga area. Gilbers, D., Nerbonne, J., and Schaeken, J. (toim.), *Languages in contact (Studies in Slavic and general linguistics 28)*. Amsterdam: Rodopi, s. 165–178. 2000.

Kalliokoski, Jyri & Kotilainen, Lari & Pahta, Päivi (eds.): *Kielet kohtaavat*. Tietolipas 227. Jyväskylä, 2009.

Kolehmainen, Leena & Miestamo, Matti & Nordlund, Taru (eds.): *Kielten vertailun metodiikka*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1387. Helsinki, 2013.

Kreidl, Julian: *Volga Bulgarian-Permic linguistic contact: Mutual influences*

on morphology. Proceedings of the Workshop on Turkic and Languages in Contact with Turkic 6. 2021.

Matras, Yaron: *Language Contact*. Cambridge University Press. Cambridge, 2009.

100 éves a szetu négy evangéliumfordítás – a nyelvi standardizáció sarokköve

Erik Kormos

Debreceni Egyetem

A bibliafordítás megjelenése minden nyelv fejlődésében jelentős mérföldkövet jelent. Ez a tendencia a 21. században is folytatódni látszik, mivel még mindig sok olyan nyelv létezik a világon, amelyen még nem készült semmilyen fordítás, beleértve számos finnugor nyelvet is. Ha a Biblia egy részéből már léteznek valamilyen fordítások, az a nyelvi presztízs szempontjából fontos tényező. Sok kis finnugor nyelvű nép azt gondolja és reméli, hogy anyanyelvük csak akkor maradhat fenn, ha van saját Bibliájuk. Előadásomban ezt a témát járom körül a dél-észtországi szetuk példáján keresztül.

A szetuk tradicionálisan ortodoxok, nyelvük a hivatalos álláspont szerint az észt legtávolabbi dialektusa. Azonban szeretnék elérni, hogy anyanyelvük önálló nyelvként legyen elismerve, ezért a nyelvi standardizáció kiemelten fontos számukra. A szetu nyelv fejlesztése először az 1920-as években került a fókuszba, amikor a független Észtországban a szetuk integrációja fontossá vált. A nyelvfejlesztés egyik vezéralakja Paulopriit Voolaine volt, aki még a bibliafordítás előtt összeállított egy kétrészes olvasókönyvet, amelyben lefektette a bibliafordításban is szereplő ortográfia alapjait. Éppen egy évszázaddal ezelőtt Voolaine, a hozzá csatlakozó, Ernst Puuseppel együtt készítette el a négy evangélium szetu fordítását. Ennek alapja nem a déli, hanem az északi észt fordítás. A fordítást Puusepp végezte, Voolaine a korrektor volt. Ez a fordítás kizárólag a nyelvi presztízs eszköze maradt, mivel sosem került liturgikus használatba.

Észtország újra függetlenedése (1991) után ismét napirendre került a szetu nyelv standardizációja, amely napjainkban is tart. Felélénkültek a könyvkiadások és a

tananyagok, grammatikák készítése. Bármennyire is hatástalan lett a száz éve készült evangéliumfordítás, 2013-ban megjelent a javított, revideált változat, azonban a Biblia más részei nem lettek újonnan interpretálva. A legfontosabb eltérés, hogy itt a revizorok a javítás során már az eredeti nyelvű forrásokra támaszkodtak.

Előadásomban bemutatom, hogy milyen változtatásokat eszközöltek a revizorok. A szöveg javításán kívül a legszembetűnőbb változás a szövegben előforduló személy- és helynevek felülvizsgálata és javítása volt három szempont alapján:

1) A neveket az új változatban a szetu hangalakhoz igazították, például 1926 *Viilippus*, 2013 *Hilip* 'Fülöp'.

2) Az Ótestamentum héber személy- és helynevét héberes átírás szerint találjuk az új változatban, pl. 1926 *Kapernaum*, 2013 *Kefarnahuum* 'Kapernaum'; 1926 *Abraham*, 2013 *Avraam*.

3) A fordítók igyekeztek kerülni az észt bibliafordításokra jellemző germanizmusok és latinizmusok használatát. Ahol a hagyomány nem gyökeresített meg egy

nevet, ott meghagyták az eredeti nyelvi alakot, pl. *Pilatus* 'Pilátus'.

Előadásom második részében a saját eredményeimet ismertetem. Etimológiai vizsgálatokat végeztem, ahol a Miatyánk imádság szövegét hasonlítottam össze az elérhető legtöbb észt fordítással, valamint megvizsgáltam a foglalkozásnevek csoportját. Míg az előbbiben az ősi, utóbbiban a belső keletkezésű elemek vannak túlsúlyban. Mindkét vizsgálat eredménye az, hogy nagyszámban szerepelnek (al)német elemek is, pl. *preester* 'pap', *kiusatus* 'kísértés. Orosz elem összesen egy szerepel a Miatyánk szövegében, az a 'és' kötőszó. Megvizsgáltam az állat- és növényneveket is, de ezek esetében sem beszélhettük újításokról, sem pedig gyökeres eltérésekről az észttel szemben.

A fordítások helyesírása gyakorlatilag megegyezik. Habár napjainkban létezik egy új, modernebb ortográfia, a revizorok maradtak az archaikusabb változatnál. Ez abból a szempontból érhető, hogy így szélesebb az elfogadottsága, másfelől viszont kérdéses, hogy ez miként segíti a standardizációt. Azonban az tény, hogy ezt a fordítást az élőnyelvi igény keltette életre.

Irodalom

Hagu, Paul 1995: Setukaisten identiteetin ongelmat. In: Saarinen, Tuija – Suhonen, Seppo (toim.), *Koltat, karjalaiset ja setukaiset*. Pienet kansat maailmojen rajoilla. Kuopio. 169–181.

Iva, Sulev 2025: Setokeelne kirjasõna ja seto kirjaviisid. In: Alumäe, Helen – Pajusalu, Karl – Raudoja, Ahto (koost.): *Setomaa 3. Keel ja uuem kultuur*. Seto Instituut, Värska. 47–59.

Kormos Erik 2022: *A szetu Miatyánk-fordítások*. Folia Uralica Debrecensiensia 29: 99–114.

Kubínyi Kata 2019: Bibliafordítások a kis balti finn nyelveken. In: Pusztay János (szerk.), *A biblia finnugor nyelveken*. Nemzetek Háza – Collegium Fenno-Ugricum, Budapest. 63–102.

Kubínyi Kata 2020: B*ibliafordítások a kis balti finn nyelveken*. Finnugor Világ 2020/3: 21–39.

Leppik, Sakarias – Hagu, Paul 2013: *Mi' Issändä Jeesusõ Kristusõ pühä Evangeelium: Matvei, Marki, Luka ni Joanni kirotõt. Matvei, Marki, Luka ni Joana ki-*

rotõt. Seto kirävara 1. Seto Instituut, Värska.

Leppik, Sakarias 2013: Setokeelne evangeeliumiraamat on pärimuse kandja. In: *Hõimurahvaste aeg* 2013/1(9). 17.

Maticsák Sándor 2020: *A magyar nyelv eredete és rokonsága*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Pajusalu, Karl 2021: Setojen kieli. In: Kati, Kallio – Grünthal, Riho – Saressalo, Lassi (toim.), *Inkerikot, setot ja vatjalaiset. Kansankulttuuri, kieli ja uskomusperinteet*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 280–292.

Pajusalu, Karl 2022: Seto South Estonian. In: Bakró-Nagy, Marianne – Laakso, Johanna – Skribnik, Elena (edit.), *The Oxford guide to the Uralic Languages*. Oxford University Press, Oxford. 367–379.

Pusztay János 2017: *Pekó. Szetu eposz*. Nap Kiadó, Budapest.

Sulkala, Helena 2003: *Itämerensuomalaiset vähemmistökielet kirjakieliksi*. Folia Uralica Debreceniensia 10: 177–193.

Sulkala, Helena 2010: Introduction

Revitalisation of the Finnic minority languages. In: Sulkala, Helena – Mantila, Harri (edit.): *Planning a new standard language. Finnic minority languages meet the new millenium*. Studia Fennica: linguistica 15. Finnish Literature Society, Helsinki. 8–26.

Velsker, Mart 2025: Setokeelne ilukirjandus. In: Alumäe, Helen – Pajusalu, Karl – Raudoja, Ahto (koost.): *Setomaa 3. Keel ja uuem kultuur*. Seto Instituut, Värska. 217–236.

Voolaine, Paulopriit – Puusepp, Ernst 1926: *Mii' Issändä Jeesusõ Kristusõ püha Evangeelium: Matteusõ, Markusõ, Luukasõ ja Johannõsõ kirotõt*. Akadeemilise Emakeele Seltsi Toimetused XVI., Tartu.

Voolaine, Paulopriit 1922: *Seto lugõmik I osa*. Trükikoda Ed. Bergmann, Tartu.

Voolaine, Paulopriit 1924: *Kodutulô' – Setu lugõmiku II osa*. Postimehe trükk, Tartu.

Ι Καινη Διαφηκη. Ελλινικη βιβλικη Εταιρια, Αθήνα, 2003.

Anaransaamin vokalimetafounii da vokaliloin morfofonolougine lajittelu

Tuomas Koukkari

Oulun yliopisto

Tämän ezitelmän tarkoitus on pyrgie luadimah yhtenästy kuvua anaransaamin kielen progressivizes da regressivizes vokalimetafounies dai vokaliloin morfofonolougizes lajittelus. Nägökulmu enne kaikkie on sinhronnoi, ga ezittelen sežo dieloin kielihistouriellistu periä da verdailuo koltansaamin kieleh (kudamas metafouniel on sama histourielline alguperä; kč. Itkonen 1939). Huomivo suundavuu osoubenno kaksitavullizien sanoin taivutukses tapahtujah paradigmuattizeh vaihteluh.

Muga kui monis saamilazis kielis, ollah vokalit anaransaamis monimutkazen me-

tafounizen vaihtelun alazet. Jo saamilazes kandukieles on voinnuh sanan taivutukses tapahtuo jälgitavun vokalin muutos, kudai sit tytärkielis on monenluaduzii muutoksii nostatannuh enzimäzengi tavun vokalis (Korhonen 1981: 99-103). Nečen regressivizen metafounien lizäkse anaransaamis situaciedu i progressivizet vaikutukset mutkistetah; enzimäzengi tavun vokali voibi muutoksii nostattua jälgitavun vokalis. Tiettylöis piättehis aiven on suppei vokali, ku enzimäzes tavus on /ä/ libo /ä/:h loppui diftongu, a puolisuppei, ku enzimäzen tavun vokali on suppei libo tagaine (Morottaja 2016: 18-19). Lizäkse puolinaine vokalisobu on eduvokali /ä/:n da nečen tagazen vastinehen /a/:n välil (Koukkari 2022).

Regressivizeh metafounieh näh anaransaamin jälgitavun vokalit on mahtollistu jagua kolmeh tiippah (1, 2 da 3), kudamis jogahine suattau eriluaduzih vokalinmuutoksih enzimäzes tavus (Morottaja & Olthuis 2022: 24-27). Toizielpäi progressivizen vaihtelun da erähien toizien ominazuksien perustehel voibi enzimäzen tavun vokalit jagua kahteh piätiippah

(Koukkari 2022), kudamii olen alustajen kuччunuh nimil kirkas da muzavu Fischer-Jørgensenan (1967) mugah.

Pidäy huomata, što enzimäzen tavun vokalinvaihtelu enimyölleh tapahtuu vai kahten vokalifonieman välil; sama vokali on kui tiipan 1 muga i tiipan 2 jälgitavun vokalin iel (toiči yhtelläh tiipan 1 dai 3 iel). Nečeh näh situacii on samankaldaine kui koltansaamis, kudaman vaihteluo puaksuh kuvatah suppiemban da vällembän vokalin välizenny, hos toiči foniettizesti ollah vokalit tarkembah sanojen tagaine da ezine (kč. ezim. Feist 2015: 90-94). Samua terminolougiedu käyttäjen voibi anaransaamin vaihtelun silleh kuvata, što normal'nois tapahtukses jälgitavun puolisuppien vokalin iel on enzimäzes tavus jogahizen puaran suppiembi vokali, a suppien libo vällän vokalin iel vaste vällembi. Lizäkse voibi erottua *kaijennusvokalizman*, kudamas suppiembi vokali on suppien iel. Muunluaduzet kombinaciet ollah mahtollizet vai erähis poikkevustapahtuksis da enimyölleh fonolougizin ehtoloin.

Lähtehet

Feist, T. (2015). *A Grammar of Skolt Saami.* SUST 273. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Fischer-Jørgensen, E. (1967). *Perceptual dimensions of vowels. To honor Roman Jakobson : essays on the occasion of his seventieth birthday 11 october 1966*, Vol. 1: 667-671. Janua linguarum, Series maior 31. The Hague: Mouton.

Itkonen, E.(1939). *Der ostlappische Vokalismus vom qualitativen Standpunkt aus mit besonderer Berücksichtigung des Inari- und Skoltlappischen*. Lautgeshichtliche Untersuchung. SUST 79. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Korhonen, M. (1981). *Johdatus lapin kielen historiaan*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Koukkari, T. (2022). *Vowel Harmony and Related Phenomena in Inari Saami*. Ezitelmy, Congressus XIII Internationalis Fenno-Ugristarum, Wien, 24.8.2022.

Morottaja, P. (2016): Anarâškielâ vokalij kvalitetnubástusâi myensteristem

kielâtekno morfologisii analysaattorist. Pro gradu -tutkimus, Oulun yliopisto.

Morottaja, P. & Olthuis, M.-L. (2022). *Inarinsaamen taivutusoppi*. Aanaar: Sämitigge.

Ethnocultural parallels in Udmurt poetry on the material of translations of Larisa Orekhova's poems

Igor A. Kulikov

The purpose of this study is to explore the challenges of translating poetic texts from Udmurt to Russian and English that reflect the ethnocultural characteristics of the Udmurt people. The author focuses on the poem "Feeling of One's Place in Time" by Larissa Orekhova from the collection of verses called "The boundless woods", with particular attention to the translation of ethnocultural terminology, mythological imagery, and poetic forms. Methodologically, the research is based on a comparative analysis of the original text in Udmurt, the author's word-for-word translation into Russian, and its English rendition by Tatjana Repina. Key issues in translating Udmurt poetry are being iden-

tified, including the rendering of polysemous words, preserving the rhythm and melodiousness of the text, and accurately reflecting ethnocultural nationally biased lexical units. The author emphasizes the importance of considering the specific features of the Udmurt language such as the iterative verb forms, which is paramount in achieving the highest possible adequacy of resulting translation. It has been conclusively shown that translating poetry requires not only linguistic precision but also a profound understanding of cultural context, thus opening new avenues for research in the fields of literary translation and ethnolinguistics.

References

Ajtuganova, L.D. (1992). U*dmurt verse. Udmurt Institute of History, Language and Literatureof the Ural Branch of the USSR Academy of Sciences*. (In Russ.).

Anfinogenov, B.V. (2024). *Ethnofuturism and traditional Udmurt ideas about the future*. Finno- Ugric world, (4), 484-496. (In Russ.). EDN: NSNUGL

Arzamazov, A.A. (2023). *Poetry of the Finno- Ugric Peoples of the Ural-Volga Region: External Challenges, Internal Transformations, New Meanings. Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan*. (In Russ.). EDN: VXFTWP

Atamanov, M.G. (2004). *The origin of the theonym Inmar ("God") in the Udmurt language. News of biblical translation*. Information bulletin of the Institute of Bible Translation, (1), 18. (In Russ.).

Kaganovich, S.L. (2012). *Teaching poetry text analysis: a methodological manual for literature teachers*. Russkoe slovo. (In Russ.). EDN: QWOBFB

Maksimov, S.A., Samarova, M.A. Karpova, L.L. et al. (2022). *Orthographic dictionary of the Udmurt language (with spelling rules)*. Udmurt Federal Research Center of the Ural Branch of the Russian Academy of Sciences Publ. (In Russ.). EDN: LSYAAD

Mejrmanov, A.B. (2018). *The main directions and development of the ethnocultural component in the Republic of Kazakhstan. World of science, culture, education, (1)*, 124-126. (In Russ.). EDN: TEMTZZ

Osokina, V.A. (2009). *On the equivalence of translation of Udmurt verbs of the plural form into Russian*. Bulletin of the Udmurt University. Series History and Philology, (1), 143-146. (In Russ.). EDN: JXOEGX

Panteleeva, V.G. (2016). *Udmurt poetry and translation: analyses, interpretations, comments.* Institute of Computer Research. (In Russ.). EDN: YKEOQB

Panteleeva, V.G. (2019). *Udmurt poetry at the turn of the 20th-21st centuries: genre-style and figurative modifications*. Studia Litterarum, (1), 286-309. (In Russ.). https://doi.org/10.22455/2500-4247-2019-4- 1-286-309 EDN: PPJVUW

Shutova, N.I. (2001). *Pre-Christian cult monuments in the Udmurt religious tradition*. Udmurt Institute of History, Language and Literature of the Ural Branch of the Russian Academy of Sciences. (In Russ.). EDN: SRBRKL

Vitruk, N.V. (2007). *Ethnoculture: Russian-Udmurt relations*. Udmurtia. (In Russ.). EDN: QTNJMZ

Vladykin, V.E. (1994). *Religious and mythological picture of the world of the Udmurts*. Udmurtia. (In Russ.). EDN: ZJSJBR

Vladykina, T.G., Anisimov, N.V., & Arzamasov, A.A. et al. (2021). *Subject realities of Udmurt ethnoculture*. Udmurt Federal Research Center of the Ural Branch of the Russian Academy of Sciences. (In Russ.). EDN: KHXOPV

Vladykina, T.G. (2018). *Udmurt folklore world text: image, symbol, ritual*. Mon-Porazhen. (In Russ.). EDN: VYGGCY

„Ainukene hea – ära uppuda.“ Северный декаданс в прозе Яана Окса и сходства с описанием природы у Юхани Ахо

Päivi Kuusela

Helsingin yliopisto

В своей магистерской работе мы рассматриваем прозу Яана Окса с точки зрения понятия северного декаданса. В центре внимания также находятся сходства с описанием природы у Юхани Ахо. Основным источником по теме северного декаданса является работа Люютикяйнен и др. (2020) Nordic Literature of Decadence.

Яан Окс (1884–1918) занимает периферийное положение в истории литературы из-за своей трудности для

понимания и провокационности. Он сознательно искал новый литературный стиль и называл себя декадентом. Окс принадлежал к группе Noor-Eesti, разделяя её основные художественные идеалы.

Цель исследования — углубить понимание творчества Окса, а также финско-эстонских литературных связей начала XX века. Литературные контакты между странами были тесными, поскольку многие ключевые представители Noor-Eesti проводили длительное время в Финляндии, участвуя в местной культурной жизни. Группа интересовалась современной литературой, одним из направлений которой был декаданс. Люютикяйнен, Росси, Паренте- Чапкова и Хинрикус (2020a) утверждают, что в Северной Европе сформировалась особая форма декаданса — северный декаданс. В этой форме декаданса нарративы упадка и дегенерации помещаются в аграрную среду и северную природу. Перевод финской литературы значительно увеличился

благодаря деятельности Noor-Eesti. Самым популярным финским писателем в Эстонии на рубеже XIX–XX веков был Юхани Ахо, чьи короткие тексты хорошо подходили для газет, а его описание природы было близким и понятным эстонским читателям.

В работе анализируются два рассказа Окса — „Külа“ и „Tume inimeselaps“ — через призму северного декаданса. В качестве научного метода используется близкое чтение, и внимание уделяется следующим мотивам: тёмная природа, религия, голод, смерть и болезнь. В анализе мы ищим ответ на вопрос, каким образом тексты относятся к жанровому семейству северного декаданса. Второй исследовательский вопрос касается того, какие сходства можно найти между текстами Окса и произведениями Юхани Ахо ”Terve tuloa, talvinen pimeä!” и ”Maailman murjoma.” Эти писатели представляли разные литературные поколения, однако в их текстах можно обнаружить ряд сходств.

Линд (2018), Гвим (2021) и Халляк (2024) в своих исследованиях отмечали декадентские черты в творчестве Окса, такие как эстетика безобразного и искажённая сексуальность. С точки зрения северного декаданса творчество Окса ранее не исследовалось, как и его связи с финской литературой.

В своём анализе мы рассматриваем тексты Окса через следующие мотивы северного декаданса: тёмная природа, религия, голод, смерть и болезнь. Кроме того, мы сопоставляем тексты Окса с рассказами Юхани Ахо „Terve tuloa, talvinen pimeä“ и *Maailman murjoma*. Наш анализ показывает, что в текстах Окса присутствует ряд черт северного декаданса, и таким образом его творчество можно предварительно отнести к данной литературной жанровой семье.

Кроме того, можно наблюдать ряд сходств с описанием природы в текстах Ахо. Связь Окса с финской и в более широком смысле с литературой

северных стран требует дальнейшего изучения, как и сходства между финским и эстонским декадансом.

Источники

Ано, J. 1899. Terve tuloa, talvinen pimeä! Teoksessa *Lastuja*. Neljäs kokoelma. Porvoo: Werner Söderström.

Ано, J. 1901. *Põlgtuse all*. Tartto: M. Millister. Kääntäjä Grünfeldt, P.

Ано, J. 1927. Tere tulemast, talvine pimedus! Teoksessa *Laastud*. Kimp esimene, 12–15. Tartto: Istandik. Kääntäjä Aavik, J.

Ано, J. 2005. [1894]. *Maailman murjoma*. Tampere: Sanasato.

Oks, J. 1918. *Kriitilised tundmused*. Tallinna: Siuru.

Oks, J. 2003. *Otsija metsas*. Tartto: Ilmamaa.

Oks, J. 2004. *Orjapojad*. Tartto: Ilmamaa.

Исследовательская литература

Eelmäe, A. 1969. Jaan Oks. Teoksessa *Puhvel*, H. (toim.) Eesti kirjanduse ajalugu III, s. 545–552. Tallinna: Eesti Raamat.

Gwim, I. T. 2022. *The Forbidden Tree: Jaan Oks and the Fall of Humankind*. Pro gradu -tutkielma. Washingtonin yliopisto. Department of Scandinavian Studies.

Haljak, K. 2024. *Jaan Oks ja Lautréamont: Üleastuv-tume kirjandus ja luulekeele revolutsioon*. Tallinna: Tallinna ülikool.

Hinrikus, M. 2020. Theoretically European and/or Upstart? Decadence in an Estonian key. Teoksessa Lyytikäinen, P., Rossi, R., Parente-Čapková, V. & Hinrikus, M. (toim.), 175–191. *Nordic Literature of Decadence*. New York & Lontoo: Routledge.

Kallas, A. 1918. *Nuori-Viro*. Helsinki: Otava.

Lind, M. 2018. *Dekadentlik esteetika Jaan Oksa proosaloomingus*. Pro gradu -tutkielma. Tallinnan yliopisto.

Lyytikäinen, P., Rossi, R., Parente-Čapková, V. & Hinrikus, M. 2020a. Decadence in Nordic Literature: An Overview. Teoksessa Lyytikäinen, P., Rossi, R., Parente-Čapková, V. & Hinrikus, M. (toim.), 3–38. *Nordic Literature of Decadence*. New York & Lontoo: Routledge.

Lyytikäinen, P., Rossi, R., Parente-Čapková, V. & Hinrikus, M. 2020b. The Specters of Decadence in Later Nordic Literature. Teoksessa Lyytikäinen, P., Rossi, R., Parente-Čapková, V. & Hinrikus, M. (toim.), 257–272. *Nordic Literature of Decadence*. New York & Lontoo: Routledge.

Noor-Eesti. 1905. *Noorte püüded. Üksikud mõtted meie olewiku kohta*. Noor-Eesti album I, 3–19.

Reets, P. 2003 [1970]. Jaan Oksast ja tema loomingust. Teoksessa *Otsija metsas*, 391–397. Tartto: Ilmamaa.

Remes, H. 1978. *Juhani Aho Eestis. Keel ja kirjandus 5*, 268–279.

Sisask, K. 2009. *Noor-Eesti ja esprit fin-*

de-siécle. Puhta kunsti kreedo maailma- ja inimesetunnetust restruktureeriv roll 20. sajandi alguse Eestis. Tallinna: Tallinna ülikool.

Suits, G. 1905. *Päätükk pikemast kirjatööst*. Noor-Eesti album I, 165–177.

Suits, G. 1906. *Sihid ja vaated*. Helsinki: Yrjö Weilin.

Süvalep, E. 1996. *Modernist Jaan Oks. Keel ja kirjandus 12*, 793–797.

Tavel, L. & Vinkel, A. 1969. Kultuurielu ja kirjanduse arengujooni XIX sajandi lõpust kuni 1905.– 1907. aasta revolutsioonini. Teoksessa Puhvel, H. (toim.), 19–66. *Eesti kirjanduse ajalugu. III köide*. Tallinna: Eesti Raamat.

Tiitsmaa, A. 2004 [1924]. Mälestusi Jaan Oksast. Teoksessa *Orjapojad*, 380–383. Tartto: Ilmamaa.

Traumann, L. 2004 [1932]. Jaan Oksa elust ja arengust. Teoksessa *Orjapojad*, 365–373. Tartto: Ilmamaa.

Tuglas, F. 1919. Kriitiline intermezzo. Teoksessa *Aja kaja 1914–1919*, 24–46. Tartto: Noor-Eesti.

Tuglas, F. 1928. Jaan Oks. Teoksessa *Eesti biograafiline leksikon 1926–1929*, 352–352. Tartto: Loodus.

Tuglas, F. 1996 [1918]. Jaan Oks. Tema surma puhul. Teoksessa *Kogutud teosed 7. Kriitika I & II*, 335–344. Tallinna: Underi ja Tuglase kirjanduskeskus.

Tuglas, F. 2001 [1925]. Juhani Aho. Loeng. Teoksessa *Kogutud teosed 9. Kriitika V & VI*, 248–263. Tallinna: Underi ja Tuglase kirjanduskeskus.

Valner, V. (toim.) 20.5.2023. *Loetud ja kirjutatud. Mirjam Hinrikus. Dekadents eesti kultuuris.* Podcast. Viitattu 15.9.2025, saatavissa https://vikerraadio.err.ee/1608970058/loetud-ja-kirjutatud dekadents-eesti-kultuuris

Veidemann, R. 2005. *Maailmakirjanduse retseptsiooniplahvatus Eestis. Lisandusi Noor-Eesti mõistmiseks. Keel ja kirjandus 11*, 865–872.

Vinkel, A. 2004 [1963]. Mööda kirjanduslikku Saare- ja Muhumaad. Teoksessa *Orjapojad*, 363–364. Tartto: Ilmamaa.

Über Relativsatzkonstruktionen im Soikkola-Dialekt des Ischorischen

Riku Kuusijärvi

Tartu Ülikool

In den bestehenden Beschreibungen der uralischen Sprachen erhält die Syntax in der Regel nur minimale Aufmerksamkeit, wenn überhaupt (Klumpp et al. 2018: 11). Obwohl die Bedeutung der Syntax schon im 20. Jahrhundert erkannt wurde, folgten viele Grammatiken und Studien zu uralischen Sprachen der Grammatiktradition des 19. Jahrhunderts weiterhin. Die Forschung zur Syntax der uralischen Sprachen hat erst in den letzten Jahrzehnten richtig begonnen (s. Ovsjannikova & Rozhanskiy, 2024). Was die ostseefinnischen Sprachen betrifft, ist nur die Syntax des Finnischen und Estnischen umfassend untersucht worden, während

die Syntax der kleineren Sprachen weitgehend unerforscht bleibt (Norvik 2016: 177).

Derzeit gibt es keine synchronische Beschreibungen des Ischorischen, und in den vorhandenen grundlegenden Werken fehlt meistens ein eigenes Kapitel zur Syntax überhaupt (Rozhanskiy 2024: 187–188). Kurze Beschreibungen einiger syntaxbezogener Aspekte des Ischorischen sind in verschiedenen Quellen verfügbar (s. Grünthal 2021, Markus 2024, Markus & Rozhanskiy 2022, Rozhanskiy & Markus 2025). Die Syntax komplexer Sätze im Ischorischen ist bislang noch nicht untersucht worden, und die vorliegende Forschung zielt darauf ab, einen Teil dieser Forschungslücke zu schließen und die Syntax der Relativsatzkonstruktionen im Soikkola-Dialekt des Ischorischen näher zu beleuchten.

In meinem Vortrag werde ich die Ergebnisse meiner Forschung vorstellen, die Teil meiner Masterarbeit sind. Ich werde über die Wahl des Relativpronomens, die Übereinstimmung im Numerus zwischen

dem Relativpronomen und dem Korrelat sowie als auch über die interne Syntax des Relativsatzes sprechen. Die Ergebnisse werden im Kontext anderer verwandter (ostseefinnischer) Sprachen präsentiert. Die Forschung basiert auf einem Korpus, das Materialien aus dem späten 19., der Mitte des 20. und dem frühen 21. Jahrhundert umfasst. Der Gesamtumfang des Korpus beträgt etwa 38.000 Wörter, und die Daten stammen von 34 verschiedenen L1-Sprecher.

Bibliografie

Grünthal, R. (2021). Inkeroisen kieli. In K. Kallio, R. Grünthal, & L. Saressalo (Eds.), *Inkerikot, setot ja vatjalaiset: Kansankulttuuri, kieli ja uskomusperinteet* (S. 122–152). Helsinki: SKS Finnische Literaturgesellschaft. https://doi.org/10.21435/skst.1467

Klumpp, G., Mazzitelli, L. F., & Rozhanskiy, F. (2018). Typology of Uralic languages: Current views and new perspectives. Introduction to the special issue of ESUKA – JEFUL. *Eesti Ja Soome-*

Ugri Keeleteaduse Ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics, 9(1), 9–30. https://doi.org/10.12697/jeful.2018.9.1.01

Markus, E. (2024). Syntax and functions of the Ingrian discourse particles no and nu. *Eesti Ja Soome-Ugri Keeleteaduse Ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics*, 15(1), 155–186. https://doi.org/10.12697/jeful.2024.15.1.05

Markus, E., & Rozhanskiy, F. (2022). Ingrian. In M. Bakró-Nagy, J. Laakso, & E. Skribnik (Eds.), *The Oxford Guide to the Uralic Languages* (1. Aufl., S. 308–329). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780198767664.003.0053

Norvik, M. (2016). Research into Livonian syntax: The results of previous studies and the tasks ahead. *Eesti Ja Soome-Ugri Keeleteaduse Ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics*, 7(1), 177–201. https://doi.org/10.12697/jeful.2016.7.1.08

Ovsjannikova, M., & Rozhanskiy, F. (2024). Syntax of the Uralic languages:

Principal features and challenges. Introduction to the special issue of ESUKA – JEFUL. *Eesti Ja Soome-Ugri Keeleteaduse Ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics*, 15(1), 5–53. https://doi.org/10.12697/jeful.2024.15.1.01

Rozhanskiy, F. (2024). Syntax of the numeral phrase in Soikkola Ingrian. *Eesti Ja Soome-Ugri Keeleteaduse Ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics*, 15(1), 187–220. https://doi.org/10.12697/jeful.2024.15.1.06

Rozhanskiy, F., & Markus, E. (2025). Negation in Soikkola Ingrian. In C. Hasselblatt & B. Wagner-Nagy (Eds.), *Finnisch-Ugrische Mitteilungen Band 39* (S. 189–219). Buske. https://doi.org/10.46771/978-3-96769-533-5

Maallikon silimin – non-linguists' understanding of the geographical distribution of the schwa vowel and perceptions of the language-external characteristics of schwa vowel users

Henrikki Köykkä

Helsingin yliopisto

This candidate thesis examines native non-linguist Finnish speakers' perceptions of a feature in (mostly spoken) dialectal Finnish, the schwa vowel. A schwa vowel is an epenthetic vowel that appears in the middle of consonant clusters beginning with *l*, *h* or *n*, for example the extra *o* in the word from *kol**o**me* (standard Finnish *kolme* 'three') or the extra *a* in the word form *van**a**ha* (standard Finnish

vanha 'old'). The research forms around the following research questions:

1) *In which geographical part(s) of Finland do non-linguists understand schwa vowels to be used and how do the conceptions compare to linguistic knowledge of the feature's geographical distribution?*

2) *What kind of language-external characteristics are connected to the users of schwa vowels, ie. how are schwa vowel users conceptualized and characterized by non-linguists?*

The research questions as well as the approach to the topic are sociolinguistic, or more precisely folk linguistic, as the focus of the research is on the statements, beliefs and impressions that "common people" with no linguistic education connect to schwa vowel users. Harri Mantila's synthesis (2004) of the geographical and social distribution of Finnish dialectal features is used as a base of comparison. As additional theoretical background for the research and analysis I have utilized the theory of social indexicality that concerns the association of linguistic variants and

resources with recognizable social styles, groups or interactional stances.

The data for the research was gathered with a questionnaire. Answers in textual and quantitative form were collected from a total of 30 respondents from around Finland. The questionnaire consists of one open question regarding the geographical location of schwa vowels, four questions regarding the language-external qualities of schwa vowel users (e.g. age and gender), a question about whether or not the respondent uses schwa vowels, and an open question for free description of schwa vowel using speakers. The data was then processed by grouping answers into clusters based on the topics that arose in the respondents' answers and then analysed in writing with the help of illustrative, quantitative tables compiled of the clustered answers.

The results are a summary of the statements, themes and ideas that were represented in the textual and numerical answers given by the respondents. Overall, the schwa vowel was placed to vast, more

rural areas, entire regions (e.g. South Ostrobothnia) or even broader areas (e.g. northern Finland). The placements were mostly linguistically correctly assigned when compared to Lauri Kettunen's dialectal feature maps (1999). Some repeated descriptions of schwa vowel users were present and frequent in the data, e.g. *old*, *rural*, *masculine* and *laid-back*. On the other hand, the data shows that these descriptions aren't completely unambiguous: for example almost half of the respondents chose the neutral option in the evaluation of a schwa vowel user's gender, suggesting that gender can be viewed as an irrelevant factor in the use of the schwa vowel, in spite of its previous positioning as a masculine trait (Mantila 2004, 329).

Sources

Mantila, Harri 2004: Murre ja identiteetti. *Virittäjä*, 108(3), 322. https://journal.fi/virittaja/article/view/40346

Kettunen, Lauri 1999: *Suomen murteet. Murrekartasto* / Lauri Kettunen. (5. supist. p.). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Suomea ja unkaria puhuvien monikielisten lasten kielenkäyttö

Panna Lajos

Debreceni Egyetem

Suunnitellun esitelmän aiheena ovat suomea ja unkaria puhuvien monikielisten lasten kielenkäyttötottumukset, erityisesti lasten kielenkäytössä esiintyvät koodinvaihdon ilmiöt. Esitelmässä esiteltävä tutkimus hyödyntää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä, ja sen tavoitteena on vertailla lumipallomenetelmällä sekä verkkoalustojen kautta tavoitettujen perheiden sosiokulttuurisia tekijöitä, kieliasenteita, perheen kielipolitiikkaa ja kielellisiä kasvatusstrategioita lasten kielenkäyttöön ja kielipreferensseihin.

Tutkimuksen ensimmäinen vaihe on aineistonkeruu, joka toteutetaan suomea ja unkaria puhuvien, alle 18-vuotiaiden

lasten unkarinkielisten vanhempien avulla kyselylomakkeiden ja puolistrukturoitujen haastattelujen avulla.

Vaikka kyseessä ovat sukukielet, niiden keskinäinen vuorovaikutus kaksikielisten tai monikielisten lasten kielessä on vielä vähän tutkittu, mutta ei täysin koskematon alue (Kovács 2011a; Dabóczy 2019). Suomen ja unkarin kieliparіin liittyvä tutkimuskirjallisuus keskittyy pääasiassa Suomessa asuvien unkarilaisten aikuisten kieleen (Konyári 2016) sekä heidän kieliasenteisiinsa (Kovács 2009, 2011b; Straszer 2012).

Jos tarkastellaan vain sitä kaksikielisyystutkimuksen osa-aluetta, jossa unkari esiintyy vähemmistökielenä, voidaan silti todeta tutkimuskirjallisuuden olevan laaja-alaista. Useat tutkimukset ovat käsitelleet unkarin ja saksan (esim. Forgács 2003; Vékony 2012) sekä unkarin ja englannin (esim. Fenyves 1995; Kovács 2005; Kovács 2007) kaksikielisyyttä, ja lisäksi naapurimaissa elävien unkarilaisvähemmistöjen kielenkäytöstä on runsaasti tutkimusta (esim. Fenyvesi 2005; Tódor

2005; Lanstyák – Simon 2002).

Näihin verrattuna suomen ja unkarin kielten typologisten ja rakenteellisten samankaltaisuuksien vuoksi on kiinnostavaa kysyä, millaisia koodinvaihdon malleja näitä kieliä puhuvien lasten kielessä ilmenee. Erityisesti siksi, että toisin kuin edellä mainituissa tutkimuksissa, tässä kieliparissa unkari on puhujamäärältään suurempi kieli. Koodinvaihdon lisäksi tutkimus tarkastelee myös vanhempien kieliasenteiden sekä näiden tekijöiden roolia lasten kielipreferenssien muodostumisessa.

Tutkimuskirjallisuus

Dabóczy, Katalin 2019. Családon belüli nyelvi stratégiák és a magyar nyelv szerepe két finnországi többnyelvű. családban In: Bagyinszki Szilvia – Bátori Gyopárka – Havasi Zsuzsanna– Korompay Eszter (szerk), *Anyanyelvünk évszázadai 4: Nyelvünk változása és változatai*. Budapest: Kalota Művészeti Alapítvány–ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Szocioling-visztikai, Dialektológiai Tanszék. 89–94.

Fenyvesi, Anna 1995. *Language con-*

tact and language death in an immigrant language: The case of Hungarian. Pittsburgh: Department of Linguistics, University of Pittsburgh.

Fenyvesi, Anna (szerk.) 2005. *Hungarian Language Contact Outside Hungary. Studies on Hungarian as a minority language*. Amszterdam: John Benjamins.

Forgács, Erzsébet 2003. A kódváltás, a transzfer, az interferencia és a mentális lexikon kérdéséhez magyar–német kétnyelvű beszélők megnyilatkozásaiban. *Modern Filológiai Közlemények* 2003/2. 20–41.

Konyári, Ibolya 2016. Kódváltás a finnországi magyarok körében. *Folia Uralica Debreceniensia 23*. 157–185.

Kovács, Magdolna 2005. Az ausztráliai magyarok nyelvvesztése: a kódváltás és nyelvválasztás összefüggései. In: Kovács Nóra (szerk.), *Tanulmányok a diaszpóráról*. Budapest: Gondolat–MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet. 74–86.

Kovács, Magdolna 2009. A finnországi magyarok egy csoportjának identitása és nyelvi attitűdjei. In: Borbély Anna–Vančoné Kremmer Ildikó–Hattyár Helga (szerk.), *15. Élőnyelvi konferencia: Nyelvideológiák, attitűdök és sztereotípiák*.

Budapest, Tinta Könyvkiadó. 359–366.

Kovács 2011a = Kovács Magdolna 2011. Igei kódváltások egy magyar–finn kétnyelvű gyermek beszédében. In: Gréczi-Zsoldos Enikő (szerk.), *Versében él… Mózes Huba köszöntése 70. születésnapján*. Miskolc: Bíbor Kiadó, 198–206.

Kovács 2011b = Kovács Magdolna 2011. Ethnic and linguistic identities of Hungarians and their descendants in Finland. In: Grünthal, Riho – Kovács Magdolna (szerk.), *Ethnic and Linguistic Context of Identity: Finno-Ugric Minorities*. Helsinki: Uralica Helsingiensia 5, 121–159.

Kovács, Magdolna 2015. Első generációs finnországi magyarok identitása és nyelvi attitűdjei. In Kozmács István (szerk), *Kétnyelvűségi szöveggyűjtemény*, 229-240.

Lanstyák, István – Simon Szabolcs 2002. *A magyar és a szlovák nyelv választása három szlovákiai magyar településen*. Kisebbségkutatás 11/2. 344–358.

Vékony, Valéria 2012: *Írott nyelvi kétnyelvűség németországi magyar migráns gyerekek körében*. Alkalmazott Nyelvtudomány 2012/1–2. 105–126.

Although-clauses in Skolt Saami

Iida Lankoski

Helsingin yliopisto

In my presentation I'll discuss different types of *although*-clauses in Skolt Saami. The presentation is based on my Master's thesis (Lankoski forthcoming 2026). I'm studying subordinate sentences and particularly although-clauses in more detail. As my data I use *Skolt Saami Documentation Corpus 2016* (*SSDC*), which is a speech corpus gathered by Matti Miestamo and his associates. The corpus contains interviews of informants recorded between years 1959–2009. From this material for my analysis I've collected sentence length units containing conjunction *hå't* 'although, even' or *vaikka*, a variant of same conjunction loaned from Finnish. This suits well the functional syntax analysis which as a research method is close to typology. My aim is to present the se-

mantic extent of *although*-clauses. This study concentrates in comparing what kind of semantics are carried by different word orders, tense and modal marking of the verbs together with the conjunction *hå'*t or *vaikka*.

In previous research about Skolt Saami, syntax and subordinate clauses in particular have been presented quite briefly. Even though *although*-clauses are mentioned in most grammars, they are generally only discussed as a one clause type. In contrast to previous research, my study points towards the conclusion that *although*-clauses need to be understood as a group consisting of different types of clauses. Following I'll provide a few examples yet the differences between the clause types will be discussed in more detail in my presentation.

Although-clause in Skolt Saami can be concessive, indicating situation being contrary to the expectation (1).

(1) SSDC_17462_1d_1e

Tue'lää räjja hå't puõlâš leäi ni puârast, nu'tt puârast vuõ'đim.

'Until morning, even though it was freezing, we slept very, very well.'

In addition to concessive meaning, *although*-clause can code uncertainty or it can carry conditional, suggesting or belittling semantics (2).

(2) SSDC_17460_1b_1c

Vaikka muä'dd kaampâr aina palggsa le'čče kiintiö, että vuäžžži[sic.] *tõn kå'dded.*

'Even a few teddies per pasture would be an allocation, that it could be allowed to kill.'

References

Feist, Timothy 2015: *A Grammar of Skolt Saami*. Helsinki: Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia.

Juutinen, Markus 2023: *Koltansaamen kielikontaktit: vähemmistökieli muuttuvassa kieliympäristössä*. Väitöskirjatutkimus. Oulun yliopisto.

Moshnikoff, Satu – Moshnikoff, Jouni – Koponen, Eino – Lehtinen, Miika 2020: *Koltansaamen kielioppi – Sää'mǩiõl ǩiõllvue'ppes*. Sää'mte'ǧǧ – Saamelaiskäräjät. Skolt Saami Documentation Corpus 2016. Saatavissa: ssdc-2016: Skolt Saami Documentation Corpus 2016 | Kielipankki

Az északi számi *-vuohta* képző grammatikalizációjáról

Ádám Ludvig

Debreceni Egyetem

Előadásom bevezetéseként a számi képzők rövid kutatástörténetét ismertetem. Ezután bemutatom a grammatikalizálódás folyamatát, lehetséges definícióit, s szólok arról, milyen kritériumok alapján megy végbe a képzővé válás. Mivel a finnugor nyelvekben az agglutinációval keletkezett képzők gyakran időt jelentő szóra mennek vissza, néhány rokon nyelvből vett példán (md. *kaštan* 'büszke' + *či* 'nap' > *kaštanči* 'büszkeség', komi *tom* 'fiatal' + *lun* 'nap' > *tomlun* 'fiatalság', vót *brī* 'szabad' + *päva* 'nap' > *brīpäva* 'szabadság') szemléltetem a folyamatot.

Ezt követően bemutatom az északi számi *-vuohta* denominális nomenképző eredetét. A szakirodalom alapján a vizsgált képző az 'év' jelentésű, finnugor eredetű

oδe (*ōδe*) szóra megy vissza. Több rokon nyelvben vannak megfelelői, pl. fi. *vuosi*, déli számi *vuode*, udm. *wa-*, *va-*: *vapuŋ*, komi *vo*. Vizsgálataim során kiderült, hogy az északi számiban ez a szó nagyon régen képzővé válhatott, mert ‘év’ jelentésű önálló szóként sehol nem mutatható ki, még a legelső szótárakban sincs nyoma, és már a legelső grammatikák is képzőként említik. Egyes nyelvészek szerint etimológiailag összefüggést mutat a fi. *-(u)us/-(y)ys* képzővel is.

Képzőként általában problémamentesen kapcsolódik az alapszóhoz, kivéve, ha a *-heapmi/-heapme* és *-haš* képzővel képzett melléknevekhez járul. Ilyen esetekben *-heapmi/-heapme*, *-haš* > *-his-* változás történik: *miela**heapme*** ‘őrült’ > *miela**his**vuohta* ‘őrültség’, *oane**haš*** ‘rövid’ > *oane**his**vuohta* ‘rövidség’.

Pekka Sammallahti *North Saami Resource Dictionary* c. a tergo szótárából 124 *-vuohta* képzővel alkotott szót gyűjtöttem ki, ezek szemantikai vizsgálatuk alapján az alábbi csoportokba sorolhatók: 1) életmód (*aktiivavuohta* ‘aktívság’, *borešvuohta* ‘falánkság’, *dievasvuohta* ‘elégedettség, jóllakottság’); 2) térbeliség (*agálašvuohta*

‘végtelenség’, *lagašvuohta* ‘közelség’); 3) társadalmi viszonyok (*álbmogiidgaskasašvuohta* ‘nemzetköziség’); 4) értékek és normák (*árbmugasvuohta* ‘irgalom’, *árpmitmeahttunvuohta* ‘kegyetlenség’); 5) idő és időbeliség (*boahttevuohta* ‘jövő’); 6) cselekvés és interakció (*dáhtuhisvuohta* ‘vonakodás’, *dilálašvuohta* ‘rendelés, foglalás’); 7) tárgyak és technológia (*nanusvuohta* ‘tartósság’), 8) kultúra és művészet (*čáppagirjjálašvuohta* ‘szépirodalom’), valamint 9) állapotok és annak alkategóriái (*áŋgirvuohta* ‘lelkesedés, kitartás, szorgalom’, *buorrevuohta* ‘jóság’, *doaivvuhisvuohta* ‘reménytelenség’).

Az előadásom végén azt vizsgálom meg, mennyiben felel meg a vizsgált elem a képzővé válás általános feltételeinek. Mivel a) a létrejött új szó elvont jelentésű; b) az agglutináció előtt az összetételek utótagjaként funkcionáló alapszó és a belőle agglutinálódott képző hangalakja és jelentése elvált egymástól; c) a formánssá alakult tag sok összetételben megjelent és d) megtörtént a deszemantizáció; ennek alapján kijelenthető, hogy a *-vuohta* egyértelműen képzőként funkcionál.

Irodalom

Dér Csilla Ilona 2008: *Grammatikalizáció*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Hakulinen, Lauri 1979: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Otava.

Korhonen, Mikko 1981: *Johdatus lapin kielen historiaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Kulonen, Ulla-Maija (toim.) 2000: *Suomen sanojen alkuperä 3*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki.

Maticsák Sándor 2005: *Az agglutinációval keletkezett mordvin képzőkről*. In: Nyelvtudományi közlemények 102. köt. 7–34.

Maticsák Sándor 2005: A képzővé válás kora a mordvinban In: *Folia Uralica Debreceniensia 12*. köt. 69-86.

Maticsák Sándor 2015: *Az erza-mordvin névszóképzők nyelvtörténeti vizsgálata*. Akadémiai Doktori Értekezés. Debrecen.

Nickel, Klaus Peter 1990: *Samisk Grammatikk*. Universitetsforlaget, Oslo.

Rédei Károly 1988: *Uralisches Etymologisches Wörterbuch*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 335.

Sammallahti, Pekka 1989: *Sámi-Suoma Sátnegirji*. Jorgaleaddji Oy, Ohcejoka.

Sammallahti, Pekka 2002: *North Saami Resource Dictionary*. Publications of the Giellagas Institute, Oulu.

Valijärvi, Riitta-Liisa – Kahn, Lily 2017: *North Sámi: an essential grammar. Routledge*. London and New York.

Konditionaali inkeroisen Ala-Laukaan murteessa

Rando Lukk

Tartu Ülikool

Tämä tutkimus keskityy Ala-Laukaan inkeroisen konditionaalin tunnuksiin ja niiden käyttöön. Konditionaalia on tutkittu perusteellisesti inkeroisen Soikkolan murteessa (esim. Saar 2017; Rozhanskiy & Markus 2020) ja vatjassa (esim. Kuusk 2001; Markus 2005), mutta Ala-Laukaan murteen konditionaalia on käsitelty vain lyhyesti yleisimmissä inkeroisen ja toisten naapurikielten kuvauksissa ja tutkimuksissa (esim. Porkka 1885; Laanest 1986; Kehayov 2017; Muslimov 2024).

Ala-Laukaan murre eroaa toisista inkeroisen murteista siinä määrin, että sitä pidetään inkeroisen ja vatjan kielen sulautumana (Rozhanskiy & Markus 2025: 168). Sen takia Ala-Laukaan murteen tutkiminen on tarpeellista kielialueen kontaktien

selittämiseksi. Koska inkeroinen on äärimmäisen uhanalainen kieli, on tarpeen tutkia myös kielen hiipumiseen liittyviä prosesseja, joita ilmenee myös konditionaalissa.

Toistaiseksi on tiedetty, että inkeroisessa ja sen naapurikielissä konditionaalia voi muodostaa monella tavalla. Tämän tutkimuksen tavoitteena on täyttää aukko Ala-Laukaan murteen tuntemuksessa selvittämällä, millaisia sen konditionaalin tunnukset ovat ja mitkä seikat vaikuttavat niiden valintaan.

Tutkimus perustuu Fedor Rozhanskiyn ja Elena Markusen keräämiin äänitteisiin Ala-Laukaan murrealueelta vuosilta 2006–2017. Kielenoppaille esitettiin venäjänkielisiä lauseita, jotka he käänsivät inkeroiseen. Konditionaalia sisältäneet lauseet transkriboin. Transkriboimastani aineistosta löytyi 901 konditionaalimuotoa, jotka erittelin ja merkitsin tiedostoon. Tietoja analysoin kvantitatiivisesti.

Tuloksista ilmeni, että Ala-Laukaan murteessakin on monta erilaista konditionaalin tunnusta: niiden joukossa pohjoi-

sitämerensuomenomainen *-isi*, esim. *mä-**nisi**n* ’mänisin’, *tehtä**is*** ’tehtäisi’, inkeroisen kielelle omainen geminaatiotunnus *-issi*, esim. *jo**issi**t* ’joisit’, kaksinkertainen tunnus *-is(s)isi*, esim. *jo**issisi**t* ’joisit’ ja supistumaverbeistä reanalysoitu *-jAisi*, esim. *leikka**jaisi**n* ’leikkaisin’. Käytetään myös venäjästä lainattua partikkelia *bi̯*, esim. *kuulisin* ***bi̯*** ’kuulisin’. Kuvailin jokaisesta tunnuksesta sitä, miten ja millaisiin verbeihin ne liittyvät.

Tunnusten käyttö on erilaista murrealueiden välillä. Murteen etelänpuolisien kylien kielenkäytöstä *-jAisi*-tunnus puuttuu täysin. Venäläisen lainan *bi̯* käyttö puuttuu lähes täysin murteen pohjoisista kylistä. Se tarkoittaa, että murteen sisäisestikin kielen kehitys ja yhteydet naapurikieliin ovat tapahtuneet eri tavoin. Inkeroisen kielen uhanalaisuus on aiheuttanut konditionaalimuodossa sen, että kontrafaktiivisessa lauseessa käytetään edellytettävän analyyttisen konditionaalin perfektin muodon tilalla morfologisesti yksinkertaisempaa preesensin muotoa. Ainestoissa oli myös tapauksia, joissa impersonaalin konditionaalissa esiintyivät muo-

dot, joihin sisältyi sekä impersonaalin tunnus että persoonapääte, esim. *mänt**ä**-sit* 'menisit'.

Näin ollen tämä tutkimus tuo selvyyttä Ala-Laukaan inkeroisen konditionaalin tunnuksiin, niiden käyttöön ja muihin konditionaaliin liittyviin ilmiöihin. Tämä tutkimus antaa myös lisätietoja murteen alueellisista erilaisuuksista, kielikontakteista ja kielen hiipumiseen liittyvistä prosesseista.

Kirjallisuus

Kehayov, Petar. 2017. The fate of mood and modality in language death: evidence from minor Finnic (Trends in Linguistics Studies and Monographs 307). (Toim) Volker Gast. Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.

Kuusk, Margit. 2001. Vadja keele konditsionaal. Congressus Nonus Internationalis Fenno-Ugristarum. 7.–13.8.2000 Tartu. Pars V. Dissertationes sectionum: Linguistica II. Tartu. 201–203.

Laanest, Arvo. 1986. *Isuri keele ajalooline foneetika ja morfoloogia*. (Toim) Merle Leppik. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.

Markus, Elena. 2004. Кондиционалис в водском языке: формообразование и морфонология. *Вопросы филологии* 18(3). 80–88.

Muslimov, Менмет. 2024. Аттриция и изменения в ходе языкового сдвига в прибалтийско-финских языках и диалектах Ингерманландии. *Acta Linguistica Petropolitana* 20(2). 83–135.

Porkka, Volmari. 1885. *Ueber den ingrischen Dialekt mit Berücksichtigung der übrigen finnisch-ingermanländischen Dialekte*. Helsingfors: J. C. Frenckell & Sohn.
Rozhanskiy,

Fedor & Elena Markus. 2020. Система парадигматических классов глагола в сойкинском диалекте ижорского языка. *Вопросы языкознания* 69(3). 101–134. https://doi.org/10.31857/S0373658X0009348-1.

Rozhanskiy, Fedor & Elena Markus. 2025. Votic and Ingrian. Björn Wiemer, Peter Arkadiev, Rogier Blokland & Petar Kehayov (toim), *Convergence and divergence in the eastern Circum-Baltic Area: Volume 1: A synthetic view, especially on Finnic, and case studies*, 167–246. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.

Saar, Eva. 2017. *Isuri keele Soikkola murde sõnamuutmissüsteem* (Dissertationes Philologiae Estonicae Universitatis Tartuensis 19). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Seuraava pysäkki: Gerencséri utca – Magyar–finn helynév-komparatisztika

Marcell Marafkó

Univerzita
Konštantína Filozofa v Nitre

A kutatás egy szlovákiai magyar település urbanonimának (utcaneveinek) rendszerét vizsgálja többféle szempontból, köztük magyar–finn kontrasztív szempontból. A kutatás célja annak feltérképezése, hogy a különböző kulturális és nyelvi háttér miként befolyásolja a közterületek elnevezési stratégiáit.

Az elemzés alapját egy reprezentatív település, a szlovákiai Vízkelet (*Čierny Brod*) aktuális utcanévtára képezi. Az adatgyűjtés során a hivatalos önkormányzati adatbázisokat és térképi forrásokat használtam fel, félig strukturált interjúk segítségével

élőnyelvi gyűjtéssel kiegészülve. A kutatás módszertana a *Hoffmann István*-féle funkcionális helynévtani modellen alapul, amely a neveket keletkezési körülményeik és denotatív tartalmuk szerint osztályozza. Az utcanévvvizsgálat eredményeit a kontrasztív vonal követi. Az összehasonlítás során külön figyelmet szentelek a névadási típusok (pl. tájnevek, absztrakt fogalmak) gyakoriságának.

Ezt a kutatást egy rövid elméleti bevezető előzi meg, mely kontraszként állítja egymás mellé a magyar és finn utcanévhasználat sajátosságait, különbségeit.

A dolgozat elméleti keretét a modern onomasztika, azon belül *Terhi Ainiala* kognitív névszemlélete adja. A kutatás központi kérdése, hogy a finn névadásban megfigyelhető természetközpontúság és a magyar névadást jellemző történelmi-személynévi dominancia mennyire mutatható ki a vizsgált korpuszban. Külön fejezet foglalkozik a kétnyelvű (kisebbségi) környezet hatásával a névválasztásra, érintve a nyelvi tájkép (linguistic landscape) elméleti kérdéseit – mind általánosan, mind a vizsgált településen.

A Vízkelet községben végzett munka nemcsak a településen élők sokszínű utcanévhasználatára, hanem azok eredete mögött rejlő érdekességekre is felhívta a figyelmet – főként annak tükrében, hogy míg a településen hivatalos utcanevek nincsenek, addig a község területén belül függőleges utcanévtáblák találhatók, melyeken az utcanevek nem hivatalos, kétnyelvű megnevezéséve olvasható. A kutatás során alkalom adódott találkozni etimológiai magyarítással, az élőnyelvben használt forma helyett egy teljesen más, táblára feltüntetett forma megjelenésével vagy egyedi, nem szokványos szóösszetételekkel. A munka csak a település névenek és utcaneveinek vizsgálatát foglalja magába, azonban az adatbázis további helynévkutatói tevékenységgel bővíthető és részletesen elemezhető. A finn–magyar iránya a kutatásnak bizonyíték, hogy minden nyelvben és minden településen más-más szabályszerűségek jelennek meg.

Felhasznált irodalom

Ainiala, T. Saarelma, M. Sjöblom, P. 2012. *Names in Focus: An Introduction to Finnish Onomastics*. Finnish Literature Society. Helsinki. 2016. 287 o. ISBN 978-952-222-748-5.

https://mnh.unideb.hu/

Bukovszky László, 2022. *Vízkelet története. Vízkelet Község Önkormányzata*. Galánta. 2022. 266 o. ISBN 978-80-570-4314-0 .

EKFT. = Első Katonai Felmérés (1763–1787). 1763–1787. 1782.

https://maps.arcanum.com/hu/map/firstsurvey-hungary/

Gönczy = Magyarország megyéinek kézi atlasza. 68 vm. 1886.

https://maps.hungaricana.hu/hu/HTI-Terkeptar/510/

Görög = Magyar átlás az az Magyar, Horvát, és Tót országok' vármegyéji, s Szabad Kerületei és a határ-örzö Katonaság' Vidékinek közönséges és különös tábláji: közre botsátotta Görög. Folytatta

és végezte Márton Jósef, a Bétsi Universzit professor. 1802–1811.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_SZSZ_HELYRITK_1811_Magyar_atlasz_tort_dok/

HKFT. = Harmadik Katonai Felmérés (1869–1887) (1:25000). 1869–1887.

https://maps.arcanum.com/hu/map/t-hirdsurvey25000/

Hoffmann, I. 1999. A helynevek rendszerének nyelvi leírásához. In: *Magyar Nyelvjárások*. 37. sz. 207–216.

Hoffmann, I. 2007. Helynevek és történelem. In: *Tanulmányok a magyar helynévtörténet köréből*. 2007. Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen.

Hoffmann, I. 2007. Helynevek nyelvi elemzése. In: *Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához*. 67. sz. Tinta Könyvkiadó. Budapest.

Hoffmann, I. 2003. Magyar helynévkutatás. 1958–2002. In: *A Magyar Névarchívum Kiadványai*. 7. sz. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi

Tanszéke. Debrecen.

Lazarus = Tabula Hungari[a]e ad quatuor latera per Lazarum quondam Thomae Strigonien[sis] Cardin[alis] Secretariu[m] viru[m] exp[er]tu[m] congesta, ā Georgio Tanstetter Collimitio revisa auctiorq[ue] reddita, atque iamprimu[m] ā Jo[anne] Cuspiniano edita Serenissimo Hungari[a]e et Bohemiae Regi Ferdinando principi et infanti Hispaniarum, Archiduci Austriae [e]tc. sacra, auspitio maiestatis suae, ob reip[ublicae] Christian[a]e usum, opera Petri Apiani de Leyßnigk Mathematici Ingolstadiani invulgata Anno D[omi]ni. 1528.

https://maps.hungaricana.hu/hu/HTI-Terkeptar/345/

Lipszky = Mappa Generalis Regni Hungariae parti umque adnexarum Croatiae, Slavoniae et Confiniorum Militarium Magni item Principatus Transylvaniae. 1808.

https://maps.hungaricana.hu/hu/hti-terkeptar/415/

LipszkyMT. = Magyarország és tágabb környéke. 1799–1803.

https://maps.hungaricana.hu/hu/oszk-terkeptar/2252/

MKFT. = Második Katonai Felmérés. 1819–1869.

https://maps.arcanum.com/hu/map/secondsurvey-hungary/

MÁKT. = Magyar Állam közigazgatási térképe. 1914.

https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1914/

MaKF. = Magyarország Katonai Felmérése. 1941.

https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941/

Péntek, J. 2004. A nyelvpolitika és a névadás. In: *Nyelv és identitás*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége. Kolozsvár. 2004.

Tóth, V. 2016. *A névrendszertani vizsgálatok elméleti és módszertani kérdései*. Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen. 2016.

Vályi András, 1796. *Magyarország*. 760. (Vályi 1796)

Лоам-ӧ ми “этша ресурса” асланым бӧрйӧмӧн?

Финн-йӧгра NLP вылӧ мӧдног видзӧдлӧм

Britt-Kathleen Mere

Tartu Ülikool

Асартмӧм кывъяс видлалӧмын (Natural Language Processing) Финн-йӧгра кывъяссӧ пыр пасйӧны этша ресурсаясӧн (Tars, 2023; Purason, Kuulmets, & Fishel, 2025; Moskvoretskii, et al., 2024; Yankovskaya, Tars, & Fishel, 2023), тайӧ статуслӧн помкаӧн тшӧкыда шуӧны сёрнитысьяслысь ичӧт лыдсӧ да пырся маргинализируйтӧмсӧ (Pakray, Gelbukh, & Bandyopadhyay, 2025; Nigatu, Tonja, Rosman, Solorio, & Choudhury, 2024). Тшӧтш эськӧ выль уджъясын пыр пасйӧны, мый тайӧ кывъясыс

кольӧны ёна пыртӧмтӧмӧн талунъя NLP системаясӧ да кывъяс ыджыд модельъясӧ. (Purason, Kuulmets, & Fishel, 2025; Rikters, Tomingas, Tuisk, Ernštreits, & Fishel, 2022). Тайӧ сёрниын ме вӧзъя тӧдчытӧм мӧвп, мый тайӧ ситуацияыс астэчӧм. Ме вӧзъя, мый “этша ресурсаыс” статуссӧ, кӧть кымынкӧ, ми асьным пыр артмӧдам асланым уджалан ногӧн.

TartuNLP котырын мунысь удж подув вылын, ме петкӧдла инструментъяс да модельяс, кодъясӧс ми лӧсьӧдім финн-йӧгра кывъяслы, налысь вынъяссӧ да тырмытӧмторъяссӧ. Кӧть технологияяс ӧдйӧ сӧвмисны, налысь тӧдчанлунсӧ дзескӧдӧ оз сӧмын судзсяна мыччӧд-юӧр лыдыс, нӧшта на сійӧ, кыдзи тайӧ мыччӧд-юӧрсӧ лӧсьӧдӧма, паськӧдӧма да стандартизируйтӧма. Уналаын текстъясыс эмӧсь, но кольӧны судзсьытӧмӧн дзескӧдысь да гӧгӧрвотӧм лицензияяс, торъя проектъяс костын юклӧм, либӧ

лӧсьӧдтӧм гижанног понда.

Тайӧ висьталӧмыс выльысь серпасалӧ мытшӧдсӧ: финн-йӧгра NLP уджын медшӧр тырмытӧмторйыс абу сӧмын этша мыччӧд-юӧр, а лӧсялана мыччӧд-юӧр тырмытӧмлун. Ме эскӧда, мый куим ӧтув уджыс — омӧля вӧдитчӧм ичӧтджык кывъясӧн (туялана) гижӧдъясын, мыччӧд-юӧръясӧн юксьыны кӧсйытӧмлун, да ёна торъялысь стандартизируйттӧм гижанногъяс вылӧ веськодя видзӧдӧм — ӧтвылысь вынсьӧдӧны “этша ресурса” статуссӧ.

Висьталӧмыс помасьӧ ыззьӧдана мӧвпӧн: финн-йӧгра кывъяслӧн NLP уджын аскиалун оз тэчсьы модельяслӧн архитектураясӧн, а тэчсьӧ туялысьяслӧн, студентъяслӧн да кывйӧн вӧдитчысьяслӧн быдлунъя уджаланног бӧрйӧмӧн. Тӧдчана воськовъясӧн лоӧны текстъяс лӧсьӧдӧм, восьса лицензияясӧн вӧдитчӧм, стандарт да кывъяслӧн унапӧлӧслун ӧтлаӧдӧм. Татшӧм

вежсьӧмъястӧг "этша ресурса" ми лоам асланым бӧрйӧмӧн.

Ыстысьӧмъяс

Moskvoretskii, V., Tupitsa, N., Biemann, C., Horváth, S., Gorbunov, E., & Nikishina, I. (2024). Low-Resource Machine Translation through the Lens of Personalized Federated Learning. *Findings of the Association for Computational Linguistics: EMNLP 2024* (pp. 8806-8825). Miami, Florida, USA: Association of Computational Linguistics. doi:10.18653/v1/2024.findings-emnlp.514

Nigatu, H. H., Tonja, A. L., Rosman, B., Solorio, T., & Choudhury, M. (2024). The Zeno's Paradox of 'Low-Resource' Languages. In Y. Al-Onaizan, M. Bansal, & Y.-N. Chen (Ed.), *Proceedings of the 2024 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing* (pp. 17753–17774). Miami, Florida, USA: Association for Computational Linguistics. doi:10.18653/v1/2024.emnlp-main.983

Pakray, P., Gelbukh, A., & Bandyopadhyay, S. (2025). Natural language processing applications for low-resource languages. *Natural Language Processing, 31*(Special Issue 2: Natural Language Processing Applications for Low-Resource Languages), 183-197. doi: doi:10.1017/nlp.2024.33

Purason, T., Kuulmets, H.-A., & Fishel, M. (2025). LLMs for Extremely Low-Resource Finno-Ugric Languages. In L. Chiruzzo, A. Ritter, & L. Wang (Ed.), *Findings of the Association for Computational Linguistics: NAACL 2025* (pp. 6692-6712). Albuquerque, New Mexico: Association for Computational Linguistics. doi:10.18653/v1/2025.findings-naacl.373

Rikters, M., Tomingas, M., Tuisk, T., Ernštreits, V., & Fishel, M. (2022). Machine Translation for Livonian: Catering to 20 Speakers. In S. Muresan, P. Nakov, & A. Villavicencio (Ed.), *Proceedings of the 60th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics. Volume 2: Short Papers*, pp. 508-514. Dublin, Ire-

land: Association for Computational Linguistics. doi:10.18653/v1/2022.acl-short.55

Tars, M. (2023). *Low-resource Finno-Ugric Neural Machine Translation through Cross-lingual Transfer Learning.* Institute of Computer Science. Tartu: Tartu Ülikool. Retrieved from https://hdl.handle.net/10062/93787

Yankovskaya, L., Tars, M. T., & Fishel, M. (2023). Machine Translation for Low-resource Finno-Ugric Languages. In T. Alumäe, & M. Fishel (Ed.), *Proceedings of the 24th Nordic Conference on Computational Linguistics* (*NoDaLiDa*) (pp. 762–771). Tórshavn, Faroe Islands: University of Tartu Library. Retrieved from https://aclanthology.org/2023.nodalida-1.77/

Sämikielâi normâdempargo 2020-lovvoost

Jukka Mettovaara

Sääʹmi Kielâkäldee,
Oulun yliopisto

Normâdempargo lii álgám jyehi sämikielâst jieškote-uv aaigij já ovdánâm jieijâs liävttoin. Vuosmužžân lii puáttám ortografia standardistem, tastmaŋa lii lamaš eres čäällimkielâ noormâi já terminologia vuáru. Täid lää ääigi mield vuávám organisaatioi lasseen meiddei rijjâtátuliih kielâtieđâldeijeeh já -aktivisteh. (Mettovaara & Rasmus 2025.)

Tääl sämikielâi normâdempargo kulá Sääʹmi Kielâkäldei, mii lii Taažâ, Ruotâ já Suomâ sämitiigij ohtâsâš kielâääššitobdeeorgaan. Tot vuáđudui proojeekthäämist vuosmuu tove jo ive 2013, mut tooimâst šoodâi formaallávt pisovâš 2020. Tääl, ive 2026, Kielâkäldee ovdâsvástádâsâst lii tave-enâmij puoh sämi-

kielâi normâdem. Jyehi kielâst lii jieijâs lävdikodde, mii meerrid uđđâ terminologiast já čäällimnjuolgâdusâin. (Marjomaa 2013; Säämi Kielâkäldee.)

Ucceeblovokielâi normâdmân lahtojeh maŋgâ háástu. Šiev ovdâmerkkâ lii tavesämikielâ: tot sárnoo kuulmâ sierâ staatâst, main juáhháást láá om. jieijâs haldâttuvliih vuáháduvah já váldukielâ. Tondiet terminologia vuávváámist kalga väldiđ huámmášumán jyehi eennâm táárbuid, mii puáhtá merhâšiđ tom, et oovtâ tuáváduv várás ráhtojeh maŋgâ termâvariant, om. *deavddekeahtes ~ vakánta* (virgi) ’tevdihánnáá virge’; ovdemuust mallin lii toimâm suomâkielâ *täyttämätön* já majebáást vist táru-/ruotâkielâ *vakant* (Beavdegirji 2023/2). Ton lasseen puátá motomin vala kielâ siskáldâs variaatio-uv.

Terminologia vuávváámist stuorrâ vaigâdvuottân lii maŋgii tot-uv, et tagareh spesiaalsuorgij äššitobdeeh, kiäh mátáčči sämikielâ(id), iä lah. Nuuvtpa kielâlävdikodeh kalgeh távjá piergiittâllâđ ääši oovdânpyehtee kielâpargee čielgâdâssáin já jieijâs äššitubdâmušš áin.

Säämi Kielâkäldee nubben váldupargon lii čäällimkielâ njuolgâdusâi meridem, ige totkin piäldu lah loopâ räi kendum. Om. anarâškielâ normâdempargoost lii kuhháá savâstâllum tiätu fáádáin, tego lovnâsaanij monnjâstaavvâl vookaal kukkoduvâst (*sosiaal* vâi *sosial*) já tieđâlij vieressaanij heivitmist (om. *biologilâš*, *biologlâš* vâi *biologisâš*), mut lopâlâš miärádâs noormâin ain váilu.

Ko tieđâsyergih ovdáneh rotoi já kirjálii viestâdem rooli lii stuárrum čuuvtij, te sämikielâi kilelis normâdempargo lii tehálub ko kuássin ovdil. Tile lii tääl jo viehâ pyereest stáđásmâm, mut pargo lii kuittâg eenâb ko toos lijgoh resurseh. Čuávuvâš merhâšittee lävkki ličij-uv vuáháduttiđ Säämi Kielâkäldee sajaduv om. jieijâs lavváin já mieđettiđ toos pisováá ruttâdem siämmáánáál ko váldukielâi normâdemorgaanijn jo lii. Tot turviiččij kielâpargo puátteevuođâ já toin naalijn pyeredičij ain kielâi tile.

Käldeeh

Beavdegirji 2023/2 = Beavdegirji Sámi Giellagáldu davvisámegiela giellalávdegotti čoahkkimis 2023/2. <https://www.giella.org/meetings/3UF6GU6oqSW-RUEAGwhKXrl>

Marjomaa, Marko. 2013. Sámi Giellagáldu – kielenhuoltoa ja terminologista työtä viidellä saamen kielellä. *Terminfo* 2/2013. <http://www.terminfo.fi/sisalto/sami-giellagaldu--kielenhuoltoa-ja-terminologista-tyota-viidella-saamen-kielella-73.html>

Mettovaara, Jukka & Rasmus, Sierge. 2025. Planning terminology for northern minority languages: The Saami case. Tyejeest Resi, Rossella & Steurs, Frieda (toim.), *Handbook of Terminology Volume 4: Terminology planning in Europe*, 128–147. John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/hot.4.pla1>

Säämi Kielâkäldee. *Eenâb mist*. (https://www.giella.org/about) (Čujottum 30.3.2026.)

La temporalité queer dans Bolla de Pajtim Statovci

Alexandra-Victoria Mischie

Universitatea
de Vest din Timișoara

Cette présentation examine comment Bolla (2019) de Pajtim Statovci reconfigure *la temporalité queer* dans des contextes de conflit et d'après-conflit. Se déroulant sur fond de la guerre du Kosovo, le roman suit Arsim et Miloš, dont les désirs queers sont structurellement impossibles à réaliser. En engageant une lecture critique de la théorisation de Jack Halberstam sur *le temps queer*, je soutiens qu'un « ailleurs » extérieur aux schémas hétéronormatifs reste inaccessible aux deux protagonistes. Les pressions convergentes du conflit armé, du déplacement forcé et de la masculinité hégémonique empêchent toute temporalité queer vivable, suspendant les protagonistes entre un ordre hétéronormatif qu'ils ne peuvent

pas honnêtement habiter et une existence queer qu'ils ne peuvent pas ouvertement revendiquer. En m'appuyant sur le concept de *désorientation* de Sara Ahmed et sur le cadre de *la vie précaire* de Judith Butler, je démontre que les idéaux masculins hégémoniques que leurs communautés cherchent à (re)produire rendent toute expression de *la queerité* socialement invivable. En conclusion, cette présentation soutient que Bolla met en scène la temporalité queer non pas comme une résistance, mais comme une impasse totale. Cette suspension dans un présent marqué par la répétition prive les deux hommes de toute prise sur le réel et les entraîne irrémédiablement vers leur destruction.

Bibliographie

Ahmed, Sara. *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*. Duke University Press, 2006.

Butler, Judith. *Frames of War: When Is Life Grievable*? Verso Books, 2016.

Halberstam, Jack. *The Queer Art of Failure*. Duke University Press, 2011.

Духовный мир литературного героя в зеркале элементов внешнего мира (на примере главной героини романа М. Сабо «Дверь»)

Sofija A. Molčanova

Известная венгерская писательница Магда Сабо (1917-2007), создавая образ Эмеренц — одной из главной героинь романа «Дверь» (Az ajtó, 1987) , намеренно подчеркивает неоднозначность ее речевого поведения: Эмеренц то предстает гениальным оратором, то замыкается в себе и не говорит даже с самыми близкими. Немногословность героини компенсируется в отдельных эпизодах ее невербальной характеристикой. Там, где она не осмеливается проронить

ни слова, ее внешние изменения и предметный мир вокруг сообщают эмоциональное состояние женщины. Наше исследование посвящено языковым средствам описания облика героини, костюма, предметов, окружающих ее, а также их характерологической функции.

Лейтмотивом в портрете Эмеренц проходит тема воды. Водные образы (*sima*, *jelzéstelen*, *hajnali víztükör ‘гладкая, незыблемая предрассветная гладь воды’; tótükör arc ‘лицо-гладь озера’; mint a dagály, elmosott minden derűt ‘как прилив, смыло все веселье’*), с одной стороны, наделены сюжетообразующей функцией: они все время отсылают к истории жизни Эмеренц, потерявшей во время грозы всю свою семью. С другой стороны, детали внешности Эмеренц, сопоставленные с водой, символизируют ее духовную чистоту и праведность — ярким примером тому служат «ясные голубые глаза» героини (*világító kék pillantása*). Упомянутые детали внешности контрастируют с запу-

щенными ввиду болезни и нуждающимися в дезинфекции жилищем и телом Эмеренц. За счет этой визуальной полярности на первый план выходит внутренняя «чистота» — невинность, незлобливость Эмеренц, о которых не забывают окружающие даже тогда, когда внешний облик героини отталкивает.

Невербальные компоненты выявляют параллели между Эмеренц и ее матерью. Сходным образом женщины реагируют на страшные, переломные моменты в жизни, потери. Подчеркнутая схожесть телесной реакции матери и дочери обрисовывает тяжкую судьбу, уготованную бедной крестьянке.

Характер героини выявляется и в деталях ее костюма, домашней утвари. Так, платок, который никогда не снимала Эмеренц, и лакированные туфли на каблуке, вылинявшее повседневное платье и праздничное шерстяное, тонкой работы фарфор *и корзина для пожертвования еды в духе*

древних общинных традиций (*komatál*) образуют противоречивый предметный мир обихода женщины. Вместе упомянутые элементы свидетельствуют об амбивалентном характере главной героини, о ее двойственном понимании ценностей, красоты, порядка.

Наконец, особой значимостью в контексте невербальных элементов характеристики Эмеренц отмечена фигура пса Виолы, считавшего пожилую домработницу своей единственной хозяйкой. Виола был эмоциональным «двойником», зеркалом души Эмеренц: когда старухе было плохо, собака тоже страдала. Функция Виолы как персонажа романа заключается не только в том, чтобы раскрыть характер Эмеренец через взаимодействие с ним, но и в том, чтобы обозначить состояние героини в момент, когда она не участвует в действии. Так, в финале романа «голодовка» и завывания собаки предзнаменуют трагедию — смерть Эмеренц —, хотя

ее физическое состояние давно улучшилось и не предвещало ухудшений.

Таким образом, анализ внешних обстоятельств и их проекция на внутренний мир героя приводят к пониманию многогранного образа Эмеренц. Изобилие контрастов («ораторские способности – несловоохотливость», «чистая вода – запущенное жилище»), визуальные параллели на образном уровне («мать – дочь», «собака – хозяйка») определяют систему ценностей героини, ее место в социуме, а также специфику взаимоотношений Эмеренц с окружающими.

Литература

Тимко Н.В. Фактор «культура» в переводе. Второе издание, дополненное. Курск: Курск. гос. ун-т, 2007. 154 с. ISBN 978-5-88313-562-9.

Lőrincz Julianna. *A nonverbális kód verbalizált változata Szabó Magda Az ajtó című regényében és orosz szövegvariánsában*.

Kitáruló ajtók. Tanulmányok Szabó Magda műveiről. Szerk.: Körömi Gabriella, Kusper Judit. Eger: Líceum kiadó, 2018. 343 old. ISBN 978-963-496-009-6.

Diskussionspapier: Livische Musiker_innen und ihre Motivationen in der Revitalisierungsbewegung

Bridget Moran-Nae

Tartu Ülikool,
Latvijas Universitāte
Lībiešu Institūts

Seit der Gründung livischer Musikensembles in den 1970er Jahren (Ernštreits, 2024) nutzen und spielen livische Musiker_innen weiterhin in der Sprache, obwohl diese im Alltag wenig Verwendung findet. Zwar wurde der Zusammenhang zwischen Musik und Sprachrevitalisierung bereits in der Literatur untersucht, doch wurden die Künstler_innen selten explizit als Akteure der Sprachpolitik bezeichnet, insbesondere livische Musiker_innen. Diese werden in der Literatur zur

Sprachrevitalisierung weitgehend ignoriert, und die Auswirkungen ihrer Bemühungen sind noch unbekannt. Ich argumentiere jedoch im Rahmen meiner Doktorarbeit, dass livische Musiker_innen auf Mikroebene Sprachpolitik betreiben und damit ein Beispiel für gemeinschaftlich getragene Sprachrevitalisierung darstellen. Ausgehend von Spolskys (2009) Modell der Sprachpolitik und Hornberger und Johnsons (2007) Rahmenkonzept der Ethnographie der Sprachplanung und -politik (ELPP) untersucht dieses Diskussionspapier warum Musiker_innen sich an der Revitalisierung des Livischen beteiligen. Die vorläufigen Ergebnisse basieren auf halbstrukturierten Interviews mit zwanzig Musiker_innen, die alle Livisch in ihrem Repertoire verwenden. Die thematische Analyse (Braun & Clarke, 2006) liefert aufschlussreiche Einblicke in die verschiedenen Beweggründe dieser Akteure und ermöglicht es, die Gründe der Revitalisierung in einer marginalisierten Sprachgemeinschaft besser zu verstehen.

Quellen

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Ernštreits, V. (2024, April 8). *Lībiešu valoda*. https://enciklopedija.lv/skirklis/5259

Hornberger, N. H., & Johnson, D. C. (2007). *Slicing the Onion Ethnographically: Layers and Spaces in Multilingual Language Education Policy and Practice*. TESOL Quarterly, 41(3), 509–532. https://doi.org/10.1002/j.1545-7249.2007.tb00083.x

Spolsky, B. (2009). *Language Management*. Cambridge University Press.

Nordsamiska texters begriplighet: substantivsjuka och satsmotsvarigheter i texter på svensk sida av Sápmi

Felix Mäkelä

Oulun yliopisto

Nordsamiska har olika former av officiell status i Finland, Sverige respektive Norge, vilket bland annat medför rätt att använda sitt eget språk i kontakt med social –och hälsovården med olika geografiska avgränsningar i de olika staterna.

För att förverkliga lagstiftningen översätts mycket texter speciellt i Finland och Norge, samt en del i Sverige. Det börjar vara möjligt att orientera sig i social -och hälsovårdsbranschen på nordsamiska bättre än förr. Trots detta finns det brister i tjänsternas användbarhet, varav ett av problemen gäller nivån av språklig till-

gänglighet i befintliga texter (Pasanen, 2016; Arola, 2021; Eriksen m.fl., 2025).

Det finns ingen tidigare forskning i vare sig klarspråk eller lätt språk i de samiska språken. Däremot finns det en hel del forskning i lätt finska (se t.ex. Lindholm m.fl., 2025) som stundvis behandlar samma typ av frågeställningar och språkliga drag som är aktuella i nordsamiska.

I min doktorsavhandling utforskar jag hurdan skriftlig nordsamiska anses begriplig samt huruvida de publicerade texterna som är avsedda för patienter och klienter följer riktlinjer för nordsamiskt klarspråk (Språkrådet, u.å.) och testläsarnas feedback.

I detta föredrag presenterar jag en första analys av språklig tillgänglighet i texter som är översatta från svenska till nordsamiska för organisationer verksamma i Sverige. I analysen fokuserar jag på Språkrådets punkter om 1) att hålla meningarna korta 2) använda verb i stället för substantiv. Punkt 2 förlänger jag till rekommendationen att undvika satsmot-

svarigheter, vilket man helt avråder skribenter från i samband med lätt finska (Selkokeskus, 2022) och därmed kan tänkas göra det onödigt krångligt för klarspråksläsare. Jag följer samma metod som används i att avgöra hur rekommendationer följs i lätt finska (se t.ex. Valtasalmi, 2024).

Analysen visar att det finns brister i texterna när det kommer till att följa de utvalda klarspråksrekommendationerna.

Källförteckning

Arola, L. (2021). *Saamebarometri 2020 – selvitys saamenkielisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta* (Sarjajulkaisu No. 1/2021; Selvityksiä ja ohjeita). Oikeusministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162826

Eriksen, K., Arola, L., & Aikio, A. (2025). *Saamebarometri 2024: Selvitys saamen kielilain piiriin kuuluvien viranomaisten näkemyksistä saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta* (Sarjajulkaisu No. 9/2025; Selvityksiä ja ohjeita).

Oikeusministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166149

Lindholm, C., Leskelä, L., & Gaudeamus oy (Red.). (2025). *Tutkimusretkellä selkokieleen*. Gaudeamus.

Pasanen, A. (2016). *Saamebarometri 2016: Selvitys saamenkielisistä palveluista saamelaisalueella - Sámi giellabaromehter 2016 : Čielggadus sámegielat bálvalusain sámeguovllus* (Sarjajulkaisu No. 39/2016; Selvityksiä ja ohjeita). Oikeusministeriö. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-530-0

Selkokeskus. (2022). *Selkokielen mittari 2.0*. https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2022/04/Selkokielen-mittari-2.0.pdf

Språkrådet. (u.å.). *Čielgagiella*. Språkrådet. Hämtad 13 januari 2026, från https://sprakradet.no/klarsprak/omskriving/cielga-giella/

Valtasalmi, I. (2024). *Teksti- ja käyttäjänäkökulmia selkokielen sanastoon* [Väitöskirja, Tampereen yliopisto]. https://trepo.tuni.fi/handle/10024/159225

The grammaticalized avertive construction *olla* + *a*-infinitive in Finnish

Ville Mäki

Itä-Suomen yliopisto

Avertives refer to events that were close to happening but ultimately did not occur. According to Caudal's (2023) definition, the avertive indicates that a "Subject nearly/almost V-ed / Subject was going to V [but didn't]". Following Kuteva (2000), the core features of the avertive category are (a) imminence, (b) pastness, and (c) counterfactuality.

Avertivity can be marked in various ways, ranging from lexical expressions to grammaticalized constructions. In Finnish, one such construction consists of the auxiliary verb *olla* 'be' combined with a main verb in the infinitive—known as *olla* + INF_A—which has grammaticalized into an avertive meaning. The purpose of

this presentation is to provide an overview of the semantic tendencies associated with this construction.

Primarily, it should be noted that events expressed by the avertive construction are most commonly undesirable:

Lufthansan	*kone*	***oli***	***törmätä***	*drooniin lähellä*	*Varsovaa.*
Lufthansa-n	*kone*	*ol-i*	*törmä-tä*	*drooni-in lähellä*	*Varsova-a*
*Lufthansa-*GEN	*plane*	*be-*PST.3SG	*collide-*INF.A	*drone-*ILL *near*	*Warsaw-*PART

'Lufthansa's plane almost collided with a drone near Warsaw.'

As expected, the construction is primarily used to refer to past events. However, contrary to Kuteva et al. (2019), it is not restricted to past contexts. References to non-past events may occur, although they almost invariably express either the so-called generic present (2) or the reportative present (3), rather than actual present-time reference:

2. *Kansanedustajaehdokkaat* ***ovat hukkua*** *vaalikoneisiin.*

'The parliamentary candidates **are nearly drowning** in election questionnaires.'

3. [The article describes the events in Ville Haapasalo's series Volga in 30 Days (Volga 30 päivässä):] *Venäläiset tiet ja huonot autot osoittautuvat erittäin huonoksi yhdistelmäksi jo matkanteon alussa. Pontikan maistelukaan ei lopulta ollut paras idea ja yöllinen kalastusretki* ***on päättyä*** *hyvin ikävästi. Mutta kaikki lopulta järjestyy, kuten Venäjällä on tapana.*

'Russian roads and bad cars turn out to be a very poor combination already at the beginning of the journey. Tasting moonshine also turns out not to have been the best idea, and a nighttime fishing trip **nearly ends** very unpleasantly. But in the end, everything works out, as things tend to do in Russia.'

Contrary to what Alexandrova (2016: 16) has suggested, negative avertive constructions exist in Finnish. They express events that were close to not happening but did happen after all. Therefore, the meaning is commonly 'the subject hardly V-ed' and the negative avertive constructions display a completely different verb vocabulary than the affirmative constructions.

4. *Jättikukko **ei ollut mahtua** uunista ulos.*

'The giant pie **could hardly fit** out of the oven.'

Also in sports news, different verb semantics emerge. When describing events in competitions, the construction is most frequently used to express almost V-ing something desirable, e.g., scoring a goal:

5. *Suomi **oli tasoittaa** pian avausosuman jälkeen.*

'Finland **almost equalized** soon after the opening goal.'

Outside of sports news, usage of this kind is marginal. The examples represent data—232 sentences containing the construction—collected from the Language Bank's Yle news archive 2015 sub-corpus.

References

Alexandrova, Anna 2016: Avertive constructions in Europe and North Asia. An areal typology. A conference presentation, Chronos 12. Université Caen-Normandie, 15.–17.6.2016.

Caudal, Patrick 2023: Avertive/frustrative markers in Australian languages: Blurring the boundaries between aspecto-temporal and modal meanings. – Jaszczolt, Kasia M. (ed.), *Understanding human time*, p. 103–173. Oxford: Oxford University Press.

Kuteva, Tania 2000: TAM-auxiliation, and the avertive category in Northeast Europe. – M. M. Jocelyne Fernandez-Vest (ed.), *Grammaticalisation aréale et sémantique cognitive. Les langues finniques et sames* p. 27–41. Oural-Ural 1. Actes du Colloque International du C.N.R.S. tenu Ies 9 et 10 avril 1999 en Sorbonne. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Kuteva, Tania – Aarts, Bas – Popova, Gergana – Abbi, Anvita 2019: The grammar of 'non-realization'. – *Studies in Language* 43 (4), p. 850–895. https://doi.org/10.1075/sl.18044.kut.

Äidinkielen opetuksen vaikutukset saamelaisten hyvinvointiin

Laura Njunnas

Université de Versailles
Saint-Quentin-en-Yvelines,
Lapin yliopisto

Saamen kielten elinvoimaisuus on keskeinen osa saamelaisten kulttuurillista identiteettiä ja hyvinvointia. Tutkimukseni tarkastelee perusopetuksen äidinkielen opetuksen merkitystä saamelaisten henkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille saamelaisten näkökulmasta ja kokemuksista. Kielipedagogiikan ja kulttuurisen yhteenkuuluvuuden näkökulmasta analysoidaan, kuinka saamen kielen opetuksen saatavuus ja laatu vaikuttavat ja ovat vaikuttaneet oppilaiden itsetuntoon, koulumenestykseen ja yhteisöllisyyteen. Äidinkielinen opetus tukee myös perinteisen tiedon säilymistä ja siirtymistä sukupol-

velta toiselle. Tutkimus perustuu aiempaan kirjallisuuteen, tilastolliseen aineistoon sekä kaupunkioloissa toteutettuihin haastatteluihin, joissa on mukana nuoria aikuisia (18–30). Tutkimus tuottaa uutta tietoa muuttoliikkeessä elävien saamelaisten kielikokemuksista ja siitä, miten kaupunkiympäristössä tapahtuva koulutus vaikuttaa kielen käyttöön, identiteettiin ja yhteisöllisyyteen. Sen tavoitteena on syventää ymmärrystä kielten merkityksestä alkuperäiskansojen hyvinvoinnille. Aikaisemmat tulokset osoittavat, että äidinkielen opetuksen vahvistaminen tukee saamelaisten identiteettiä, lisää kulttuurista jatkuvuutta ja edistää psyykkistä hyvinvointia. Tämä korostaa kielipolitiikan ja opetuksen kehittämisen tärkeyttä alkuperäiskansojen oikeuksien ja hyvinvoinnin edistämisessä.

Saamen kielen ja saamelaisten asema on ollut heikko Suomen kouluissa ja opetussuunnitelmissa aina 1970-luvulle asti. Vuonna 1866 Suomessa annettiin kansakouluopetusta koskeva asetus, joka merkitsi koulutusjärjestelmän kehityksen alkua. Vuonna 1898 tuli voimaan asetus,

jonka mukaan kuntien tuli jakaa alueensa piireihin ja perustaa koulu jokaiseen piiriin, johon ilmoittautui 30 oppilasta. Asetuksessa määriteltiin, että koulun ei tulisi sijaita yli viiden kilometrin päässä oppilaiden kodeista, mutta harvaan asutuilla alueilla koulut eivät siltikään tavoittaneet kaikkia lapsia (Lehtola, 2012).

Vuonna 1921 säädetty oppivelvollisuuslaki edellytti, että jokainen lapsi aloitti koulun sinä vuonna, kun hän täytti seitsemän vuotta ja suoritti kuusi vuotta koulua. Saamelaisalueelle rakennettiin alakouluja, mutta ne sijaitsivat usein kaukana saamelaisten lastenkodeista. Tämän seurauksena monien saamelaislasten oli matkustettava pitkiä matkoja koulukeskuksiin tai asuttava koulujen yhteydessä olevissa asuntoloissa. Pitkät etäisyydet ja rajalliset koulutusmahdollisuudet tekivät koulunkäynnin järjestämisestä Lapissa erityisen haastavaa. Tästä syystä kirkon katekeetat, jotka olivat vastuussa koulutuksesta jatkoivat saamelaislasten opettamista liikkuvissa kouluissa 1800-luvulta lähtien. Siirtyminen katekeetan johtamasta koulutuksesta alakouluihin tapahtui

Lapissa 1900-luvun alussa, ja viimeinen katekeetta lopetti opettamisen vuonna 1956 (Lassila, 2001). Suomessa koulutuksen siirtyminen kirkolta valtiolle alkoi 1900-luvun alkupuolella, mutta muutos ei tapahtunut Lapissa yhtä nopeasti kuin muualla maassa. Vuonna 1947 voimaan tullut uusi pakollinen koulutuslaki laajensi koulutuksen koskemaan kaikkia lapsia iästä ja asuinpaikasta riippumatta. Lappi oli ensimmäinen alue Suomessa, joka otti käyttöön yhtenäiskoulujärjestelmän vuonna 1972, ja muu maa seurasi perässä myöhemmin. Suomen lisäksi myös Ruotsin, Norjan ja Venäjän saamelaislapset joutuivat osittain luopumaan äidinkielestään ja omaksumaan valtion valtakielen. Tämä assimilaatiopolitiikka johti siihen, että monet saamelaislapset menettivät yhteytensä kieleensä ja kulttuuriinsa. Koulutusjärjestelmän ja sisäoppilaitosjärjestelmän vuoksi jotkut saamelaiset kulttuuriperinteet ja elämäntavat olivat vaarassa kadota kokonaan (Aikio-Puoskari, 2007).

Nykyään saamen kielen opetuksen tarpeet ovat muuttuneet historian saatossa saamelaisten muuttoliikkeen myötä (Ras-

mus, 2010). Yli 70 prosenttia saamelaisista asuu kotiseutualueensa ulkopuolella, mikä tuo uudenlaisia haasteita saamen kielen opetuksen järjestämiseen. Kaupunkiympäristöissä kasvavat saamelaislapset ovat yhä kauempana perinteisistä saamelaisyhteisöistä, mikä vaikuttaa kielen siirtymiseen sukupolvelta toiselle. Kuitenkin opetussuunnitelmia ei ole päivitetty saamen kielen osalta vastaamaan muuttuvia tarpeita ja asuinalueita. Monille saamelaisille koulutusjärjestelmän historia jätti syvät jäljet, ja asuntola-aikojen kielteiset kokemukset vaikuttavat edelleen yhteisön hyvinvointiin ja kielen elvyttämiseen (Keskitalo ja Olsen, 2019).

Lähteet

Aikio-Puoskari, Ulla. 2007. Saamelaisopetus osana suomalaista peruskoulua – kielenvaihdoksen vai revitalisaation edistäjä? – Jussi Ylikoski & Ante Aikio (toim.), *Sámit, sánit, sátnehámit. Riepmočála Pekka Sammallahtii miessemánu 21. beaivve 2007*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 253, 73–84. Helsin-

ki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Keskitalo, Pigga & Olsen, Torjer. 2019. Historical and political perspectives on Sámi and inclusive school systems in Norway. – Mhairi C. Beaton, Diane B. Hirshberg, Gregor R. Maxwell & Jennifer Spratt (toim.), *Including the North : a comparative study of the policies on inclusion and equity in the Circumpolar North*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Lassila, Juhani. 2001. *Lapin koulutushistoria : kirkollinen alkuopetus, kansa-, perus- ja oppikoulut, osa 1*. – Acta universitatis Ouluensis : Series E. Scientiae Rerum Socialium 49 (1). Oulu: Oulun yliopisto.

Lehtola, Veli-Pekka. 2012. *Saamelaiset suomalaiset.* Kohtaamisia 1896–1953. Helsinki: SKS.

Rasmus, Minna. 2010. *Saamen kielten ja saamelaisen kulttuurin koulutustarpeet Suomessa.* Oulu: Oulun yliopisto, Giellagas-instituutti. – Acta Universitatis Ouluensis. E, Scientiae rerum socialium

”Jáhkátgo ahte sus leat dakkár vuoimmit?” – *Trommereisen* ja *Colorado Avenue* magihkalaš realismma genrekritearaid birra

Sinéad Obrey

Helsingin yliopisto

Dán magisttarbarggus veardádalan guokte romána, Ailo Gaup čállin *Trommereisen* (1988) ja Lars Sund čállin *Colorado Avenue* (1991). Genre magihkalaš realisma (dahje magisk realism/magical realism) lea mearriduvvon estehtalaš kritearaiguin ja kulturpolitihkalaš kritearaiguin. Estehtalaš kritearat heivejit guktot románaide, mii oidno earenomážit románain geavahuvvon ovdaávastusain ja nieguin. Kulturpolitihkalaš kritearat, dahje románaid oktavuohta postkolonialisttalaš historjái, heivejit buorebut Ailo Gaup

go Lars Sund románii. Gaup románas gávdno kulturpolitihkalaš oktavuohta sámekultuvrii, muhto Sund románas heiven lea gitta das, mo dulkot sáni ”sydlänskt blod” (lullieatnama varra) ja maid mo *Trommereisen* govvida suomaruottelaš-vuođa. Davviriikalaš girjjálašvuođas sápmelaččа čállin romána lea buot buoremus ovdamearka magihkalaš realismmas, muhto maid suomaruottelaš románas magihkalaš realismma kulturpolitihkalaš dovdomearkkat sáhttet ollášuvvat.

Gáldut

Bowers, Maggie Ann (2004): *Magic(al) realism*. London: Routledge.

Ekman, Michel (1992): ”Berättelserna och livets övermakt. Om Ulla-Lena Lundbergs och Lars Sunds nya romaner”. *Nya Argus* 1/1992 (s. 5–9).

Gaup, Ailo (1988): *Trommereisen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Guenther, Irene (1995): ”Magical Realism in the Weimar Republic”. I *Magical realism: theory, history, community.*

Lois Parkinson Zamora & Wendy B. Faris (red.). Duke University Press (s. 33–73).

Hietasaari, Marita (2015): ”Postmodernist Warfare: Lars Sund’s Siklax Trilogy”. I *Novels, Histories, Novel Nations: Historical Fiction and Cultural Memory in Finland and Estonia*. Linda Kaljundi, Eneken Laanes & Ilona Pikkanen (s. 298–321). Helsinki: Finnish Literature Society/SKS.

Hietasaari, Marita (2011): *Totta, tarua vai narrinpeliä?: Lars Sundin Siklax-trilogian (meta)fiktiivinen historiankirjoitus*. Doavttirbargu. Oulu: Oulu universitehta.

Hirvonen, Vuokko (1999): *Saamenmaan ääniä: saamelaisen naisen tie kirjailijaksi*. Doavttirbargu. Oulu: Oulu universitehta.

Malmio, Kristina (2008): ”’Ut genom ett så litet hål mellan fiktion och verklighet’. Gränsöverskridningar och postpostmodernitet i Lars Sunds roman *Eriks bok* om *Eriks bok*.” *Gränser i nordisk litteratur = Borders in Nordic Literature: IASS XXVI 2006 Vol 1*. Clas Zilliacus,

Heidi Grönstrand & Ulrika Gustafsson (red.). Åbo: Åbo Akademis förlag.

Sibińska, Maria (2018): ”Å Reise Nordover Eller Å Utfordre Det Norske: Ailo Gaups Trommereisen Og Helene Uris Rydde Ut”. Folia Scandinavica Posnaniensia nummer 24, 1:a upplaga 2018 (s. 88 – 106).

Sibińska, Maria. (2000). ”Landskapets mytiske dimensjon i *Under dobbel stjernehimmel og Trommereisen*”. Malan Marnersdóttir & Jens Cramer (red.), Nordisk litteratur og mentalitet (s. 476-484). Tórshavn: Føroya Fróðskaparfelag.

Sund, Lars (1998): *Colorado Avenue*. Stockholm: Norstedt.

Siskind, Mariano (2020): ”The Global Life of Genres and the Material Travels of Magical Realism”. Richard Perez & Victoria A. Chevalier (red.), *The Palgrave Handbook of Magical Realism in the Twenty-First Century*, (s. 23–65). Cham: Palgrave Macmillan.

Чынзэ но Верещагинлэн удмуртъёс шоры учконэз воштйськем-а?

Marina Osipova

Università di Bologna

Григорий Егорович Верещагин (1851–1930) – финн-угор этнографиын сйё-дано адями. Г.Е. Верещагин нырысь ик тодмо нырысетй удмурт тодосчи музэн, со сяна Мултан ужын удмуртъёсыз утеменыз но: адямиез курбон сётэмзы понна удмуртъёсыз янгыше уськытэмысь палэнтйз. Озьы ке но, берло ужъёсыз (кылсярысь, «*О былом каннибализме у иородцев*» но «*Остатки язычества у вотяков*») чылкак мукетсэ возьмато: удмуртъёслэн вашкала калык сямъёсъя улэм-вылэмзы адями сиён сямлэн вылэмез сярысь малпаськонэ вуттэ.

Малпаськон радызлэн воштйськемез колони возьманъёсын яке Г.Е. Верещагинлэн дйсьтйсь но ваменэс нодлыко эсэпаменыз герзаськемын луыны быгатэ. Г.Е. Верещагин, мукет удмурт тодйсь-валась адямиос кадь ик, дыр, Россиысь академи огинын но, удмуртъёс пӧлын но шуг югдуре сюремын вал. Тайе ужъюгдур тодослыко ужъёсаз но шӧдйськыны быгатэ. Со одйгез сыйе удмурт вылэм, кожалод, кудйз мечак вералоз вылэм малпанъёссэ, нош ялан сак чакласа улйсь эксэй сӧзнэтын ужзэ азьланьтйсь адями понна со кышкыт луыны быгатэ вал.

Ченгешонэ вуттйсь но возьытэ уськытйсь темаосыз вырзытыса, алэм но кӧня ке валантэм темаосыз эскерыны турттонъяз, Г.Е. Верещагин ас ужзэ кышкытлык улэ но, оло, пуктылэ вал. Споръяськонъёсы пыриськыны мылкыдыз удмурт лулчеберет сярысь мадёсъёсыз сак чакламзэ возьматыны быгатэ, угось солэн уг поты вал мурт эскерисьёс удмуртъёстэк удмуртъёс сярысь мед косъяськозы шуыса.

Озьыен, эскерон ужпум со бордын, кызьы асьмеос Г.Е. Верещагинлэн малпаськон радызлэсь воштйськемзэ – удмуртъёсыз утисьлэсь судьясьлы пӧрмемзэ – валаськомы. Кыӵе интызы вылэм выжы калык пӧлысь потэм тодосчиослэн колони зӥбет дыръя тодослыко ужын? Г.Е. Верещагин ас калыксэ вузась яке Россиысь академи сӧзнэтын амало шудйсь вылэм?

Малпано ке, Г.Е. Верещагин огшоры колони сямъёсъя гинэ улэм шуыса, ужъёсыз сярысь малпаськонъёс сураськонэ вутто. Ужъёсыз пыр со, оло, тодослыко споръяськон-вераськон вылэ пушласянь зӥбыны но турттэ вал, угось сыӵе темаосыз жӱтылӥз, кудъёсызлэсь мукетъёсыз палэнскылӥзы. Со понна дйсьтйсь луыны кулэ вал: со выллем текстъёс ас калыкез шоры учконэз эшшо но уродмытыны быгато вал уго.

Г.Е. Верещагинлэн тусыз одйг кадь ӧвӧл: со утись яке янгыше уськытйсь? Таӵе кылдэм юан возьматэ, макем секытэсь вал шуыса кусыпъёсыз ас

выжы калыкез но Россиысь тодосын кылдэм кужым куспын. Ужъёсаз возьматйськись вачепумит луон эсэпсэ шедьтыны чортэ выжыкалыксэ утён, Г.Е. Верещагинлэн аслаз улэп кылемез но колони тодос сёзнэтлэн зйбетэз куспын.

Уже кутэм материал

1. Верещагин, Григорий Егорович (1851-1930). Собрание сочинений: в 6 т. / Г. Е. Верещагин; под ред. В. М. Ванюшева. Литературные сочинения: на удмуртском и русском яз. — Ижевск: [б. и.], 1995-, 2004. — 414, [1] с..; ISBN 5-7691-1525-4.

2. Об истоках удмуртской литературы: сборник статей / Научно-исследовательский инситут при Совете Министров Удмуртской АССР; [редакционная коллегия: З. А. Богомолова и др.]. - Ижевск: Научно-исследовательский институт при Совете Министров Удмуртской АССР, 1982. - 170, [1] с.: ил.

Finn irodalom világszerte

Júlia Pataki

Kirjallisuuden vientikeskus FILI

Vajon mennyire ismert és miről ismert a finn irodalom világszerte? Még mindig a skandináv krimi, a Kalevala vagy a múminok élnek a nemzetközi köztudatban? Előadásomban a finn irodalom nemzetközi elterjedtségével és sikerével foglalkozom. Bemutatom, hogy az elmúlt években milyen nyelvekre készült a legtöbb fordítás, milyen irodalmi műfajok iránt érdeklődnek az egyes nyelvterületek olvasói, kik a legnépszerűbb finn írók és melyek a legtöbbet fordított irodalmi művek napjainkban. A tények mellett ismertetem a jelenleg felkapott könyveket is, mint például Iida Turpeinen kihalással foglalkozó *A tengeri tehén és egyéb kihalt állatok* (eredeti cím: *Elolliset*), valamint Mariia Niskavaara állati és emberi húst, testet középpontba állító regényét (eredeti cím: *Ester, teurastaja*).

Az adatokból látszik, hogy van nemzetközi igény a finn irodalomra, ugyanakkor

a nyelv specifikussága miatt továbbra is szükséges a népszerűsítés és a fordítások aktív támogatása. Ezt a szerepet tölti be többek között a FILI – Finnish Literature Exchange szervezete (www.fili.fi), amely működésével a finn irodalom külföldi megjelenését támogatja. Előadásom második felében felvázolom, milyen utat jár be egy finn könyv, amíg egy külföldi olvasó a kezébe nem veszi a fordítást. Bemutatom a FILI tevékenységét, eseményeit és a fordítóknak biztosított képzési lehetőségeket. Személyes tapasztalat alapján beszélek a diákoknak szóló féléves gyakorlatról is.

Források

Finn irodalmi export számokban – FILI: https://fili.fi/en/literary-exports/literature-exports-in-numbers/ Megtekintve: 2026. 03. 30.

Finn irodalmi művek fordítási adatbázisa – Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: https://dbgw.finlit.fi/kaannokset/index.php?lang=ENG Megtekintve: 2026. 03. 30.

Fordítási statisztika – FILI: https://fili.fi/en/literary-exports/statistics/ Megtekintve: 2026. 03. 30.

Combining the Finnish and Estonian dialect atlases of Kettunen and Saareste: First steps

Riku Pihkakoski

Turun yliopisto

Human diversity consortium (HuDi) at the University of Turku is starting a project that attempts to combine the dialect atlases of Finnish and Estonian compiled by Lauri Kettunen and Andrus Saareste. In this presentation I will talk about the initial stages of the project, of which I am going to write my master's thesis.

The very first step of the project is to discover such phonological and morphological features that can be used to combine the atlases. One challenge at this stage is that Kettunen's atlas consists of feature maps that represent phonological

and morphological development and variation, whereas Saareste has citation maps from which the phonological and morphological data needs to be inferred. This means that to identify all the possible combinable features shared by the two atlases is an extensive work.

At this initial stage we plan to discover the practicalities and possibilities of the project by doing a pilot study, where the focus is on one phonological feature: the variation of long vowels and diphthongs in the first syllable. This feature has sufficient variation, which makes it suitable for preliminary work. In this pilot study the goal is to find a systematic method for combining the feature maps of Kettunen with the citation maps of Saareste, that can be utilized later when the rest of the combinable features are collected.

Literature

Saareste, Andrus 1938. *Eesti murde-atlas I vihk*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts

Saareste, Andrus 1941. *Eesti murde-*

atlas II vihk. Tartu: Teaduslik Kirjandus

Saareste, Andrus 1955. *Väike eesti murdeatlas*. Uppsala: Kungliga Gustav Adolfs Akademien.

Kettunen, Lauri 1940. *Suomen Murteet III A. Murrekartasto*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kettunen, Lauri 1940. *Suomen Murteet III B. Selityksiä Murrekartastoon*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Finland, Östra Karelen och Estland – Kaarlo Hänninens skolkarta

Miro Pihlajamaa

Helsingin yliopisto

Kaarlo Hänninen var riksdagsledamot för Agrarpartiet från 1924 till 1939 och arbetade även som lärare. Han publicerade mycket utbildnings- och skönlitteratur, studier och kartor. Hans intresse för norr, Kolahalvön och Östra Karelen syns redan i hans skönlitterära verk. Hänninen tillhörde uppenbarligen inte de föreningar som skulle ha främjat Stor-Finland, men vid Finlands självständighet var idén om ett Stor-Finland inte bara en högerideal, utan den stöddes även över partigränserna.

Enligt Finnas uppgifter är kartan "Finland, Östkarelen och Estland" sammanställd av Hänninen en utbildningskarta gjord mellan 1920 och 1929 av det tyska

förlaget Dietrich Reimer, som, som namnet antyder, presenterar Finland, Östkarelen och Estland. Vanligtvis visar kartorna endast Finland, de nordiska länderna eller Fennoskandien, men denna karta är mycket exakt begränsad specifikt till Finland, Estland, Östra Karelen och Kolahalvön. Kartan visar mycket noggrant gränser, städer, byar, vattenvägar etc. för de olika provinserna i Finland och Estland, men motsvarande detalj saknas helt i områdena på den ryska sidan, som om det inte fanns något alls. Om informationen är oavsiktlig eller avsiktlig kommer jag att diskutera i min presentation, bland annat.

I denna presentation kommer jag att presentera kartan och studera dess budskap. Som ett resultat av min långa sökning har jag förstått att det inte finns några studier eller omnämnanden av just denna karta av andra. Det är därför jag vill göra kartan mer allmänt medveten. Även om kartan nästan säkert talar för Storfinland, är kartan fortfarande mycket unik och ovanlig jämfört med andra liknande kartor. Kommunerna och platserna

i Finland och Estland namnges och avgränsas mycket exakt, medan Östkarelen är mycket ofullständigt. Jag kommer att överväga bristen och samtidigt undersöka om kartan är avsedd att visa en statsunion mellan Finland och Estland eller att representera de nyblivna självständiga östersjöfinska staterna. Är områdena på ryska sidan verkligen ofullständiga vad gäller rumsliga data eller har informationen medvetet utelämnats?

Sammanfattningsvis kommer jag att dekonstruera kartan och göra kritisk kartografi. Å andra sidan kommer jag att försöka förstå vilken kartans författare som har försökt kommunicera. Kaarlo Hänninens karta säljer inte idén om Storfinland lika starkt som de samtida kartor jag jämfört under stamkrigen 1918–1922. Många samtida kartor med samma tema hänvisar till Östra Karelen och Kolahalvön som områden som tillhör Finland, och därför kan de innehålla mycket korrekt information om byar, vattendrag, språkområden och vägar. Jag använder också andra kartor och litteratur från den perioden för att studera motiven och nya-

re verk för att ge en opartisk uppfattning om den aktuella tiden och för att basera mina poänger och observationer som jag hittar på kartan.

Huvudkällor

Finna https://urly.fi/473v

Homén Theodor, *Itä-Karjala ja Kuollan Lappi* (Otava 1918)

Kähönen Aappo, *Suomi Moskovasta nähtynä* (SKS 2021)

Lönnroth Onni, *Itä-Karjalan ja Kuollan Lapin kartta* (Otava 1918)

Voionmaa Väinö, *Suomen uusi asema: maantieteellisiä ja historiallisia peruspiirteitä* (WSOY 1919)

Zetterberg Seppo, *Kaksoisvaltion haaveilija – Konstantin Päts ja Suomi* (Docendo 2020)

Huvudstadsregionens stadsdelar på estniska

Reijo Roos

Helsingin yliopisto

Huvudstadsregionen i Finland är historiskt sett ett flerspråkigt område vars ortnamn har påverkats av många olika språk genom århundradena. År 2024 bor det bland annat nästan 26 000 ester i huvudstadsregionen, cirka två procent av områdets befolkning. Ester använder dock inte estniska motsvarigheter till ortnamn i huvudstadsregionen, även om de använder estniskspråkiga kasusändelser med finskspråkiga namn (Ijas 2016). Det enda försök som skribenten känner till när det gäller att skapa estniska motsvarigheter till finskspråkiga namn är de estniska namnen på Helsingfors metrostationer som skapades av Santeri Junttila år 2018.

Syftet med denna studie är att skapa fungerande estniskspråkiga benämningar

på stadsdelar i huvudstadsregionen som baseras på ortnamnens betydelse, historia och morfosyntaktiska drag i estniska. Utgångspunkten var att översättningarna på ett transparent sätt ska återge originalnamnets betydelse, med beaktande av ortnamnets historiska utveckling. Dessutom har man, i den mån det är möjligt, strävat efter att utforma namn som harmonierar med Estlands ortnamnssystem och det estniska språkets klang.

Studien resulterade i en lista med över 200 namn för samtliga stadsdelar i huvudstadsregionen som jag har översätt till estniska. Utifrån dessa översättningar utarbetades även en estniskspråkig karta över huvudstadsregionen. På grund av arbetets subjektiva natur har många ortnamn flera giltiga översättningsförslag, beroende på vilka principer man betonar i översättningen. Att etablera ett fungerande estniskspråkigt namnsystem kräver en bredare diskussion om behovet av estniska ortnamn samt om översättningarna av enskilda namn.

Lähteet

Ijas, L. (2016). *Kannelmäel vai Kannelmäessä? Taivutus ja variaatio virolaisten käyttämässä suomalaisessa paikannimistössä*. Kandidatuppsats, Helsingfors universitet.

Junttila, S. (2018). Jos Helsingin metro olisi Virossa. Bloggen *Spekulatiivista lingvistiikkaa*. Tillgänglig på: https://spekulatiivistalingvistiikkaa.wordpress.com/2018/02/01/jos-helsingin-metro-olisi-virossa/ (hämtad 3 april 2026).

Partikelförbindelser i meänkieli

Maria Rüster

Tartu Ülikool

Meänkieli är sedan år 2000 ett av de fem nationellt erkända minoritetsspråk som talas i Sverige. Det tillhör den finsk-ugriska språkfamiljen och har uppskattningsvis 20 000–75 000 talare. Meänkieli är ursprungligen det språk som talades av de finskspråkiga som bodde vid Torneälven innan Sverige avträdde sin östliga del till Kejsardömet Ryssland när Finland blev ett storfurstendöme och följaktligen kan ses som en dialekt av finska. (Valijärvi m. fl. 2022; Mantila 2025)

Sedan dess har gränsen skiljt alla dessa finsktalande som stannade kvar på den svenska sidan från dem på den finska sidan, där talare bidrog till att snart forma sitt eget rikksspråk – finska. Under dessa år blev det mycket debatt om alla svenskhe-

ter i det finska språket man måste undvika och ersätta (Vaittinen 2003). Ett centralt exempel på detta, som jag också kommer att fokusera på i mitt föredrag, är så kallade partikelverb eller -förbindelser, en ganska svårt definierbar grupp av språkliga enheter där verbet bildas tillsammans med ett adverb eller preposition som oftast ger det en ny, mer abstrakt betydelse (SAG 1999).

Sådana verbförbindelser var ett ganska centralt drag i den tidiga finskspråkiga litteraturen som bland annat skrevs av det finska skriftspråkets fader Mikael Agricola. Sedan dess har man försökt utplåna sådana verbkonstruktioner från en starkt puristisk synvinkel, och för merparten har man lyckats med detta. Däremot finns det några av sådana konstruktioner kvar, t. ex det välkända allekirjoittaa 'underteckna'. (Vaittinen 2003)

Å andra sidan har meänkieli inte direkt påverkats av den finska purismen och har dessutom gått sin egen väg när det handlar om alla dessa svenskheter. Till skillnad från finska, där man ersatte gamla lånord

och syntaktiska konstruktionsmallar, samt ordbildningsprinciper, har meänkieli hållit kvar flera arkaistiska drag samt fått nya sveticismer.

En sådan egenskap är partikelverbens uppkomst i det talande och skrivna språket. De har en väldigt central plats i meänkielitalarnas språk även om de vanligen ses som lågstiliga i den finska språkvården (t.ex. Vaittinen 2003). Meänkielis partikelförbindelser har inte fått så mycket uppmärksamhet angående deras ursprung och därför betraktas sådana konstruktioner som inte mer än ett språklån. (Sulkala 2010)

Detta är dock en förenklad slutsats. Det är ju inte alls oförväntat att agglutinerande språk kan få analytiska uttryckssätt, men det är något man ännu inte har undersökt på djupet i fråga om meänkieli. Tidigare har det upptäckts att meänkielis partikelverb liknar de partikelförbindelser som förekommer i estniska – ett annat finsk-ugriskt språk som har influerats av germanska språk, nämligen tyska. Även när det handlar om de svenska partikel-

verben är deras uppkomst fortfarande oklar. Under medeltiden var det givetvis en stor (låg)tysk influens i Östersjöområdet, och genom århundradena har man på bägge kusterna fått en mängd lån på olika strukturella nivåer, inklusive de ovannämnda verbkonstruktionerna. (Valijärvi & Blokland 2022; Hasselblatt 1990)

Det är anledningen till min kontrastiva undersökning, som försöker ge en överblick över meänkielis partikelverb med utgångspunkt från Mikael Niemis roman ”Populärmusik från Vittula” (2000) och dess översättningar till meänkieli, finska respektive estniska, samt använda korpusverktyg som tillgänggörs genom Korp för Meänkieli (Borin m. fl. 2012).

Litteratur

Hasselblatt, Cornelius. 1990. *Das estnische Partikelverb als Lehnübersetzung aus dem Deutschen*. Doktoritöö. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica 31.

Borin, Lars, Markus Forsberg &

Johan Roxendal. 2012. *Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken*. Proceedings of LREC 2012. Istanbul: ELRA, 474–478.

Mantila, Harri Eerik. 2025. *Suomen nykymurteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. https://doi.org/10.21435/tl.301.

Niemi, Mikael. 2000. *Populärmusik från Vittula*. Stockholm: Norstedt.

SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson. 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Svenska Akademien.

Sulkala, Helena. 2010. "Työpaja heitethiin yhtheiselä tansila" keelekontaktid ja meänkeel. *Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics 1*(2). 317–339.

Vaittinen, Tanja. 2003. Vanhan kirjasuomen yhdysverbit. *Sananjalka* 45(1). 45–66.

Valijärvi, Riitta-Liisa & Rogier Blokland. 2022. Meä keele eripärad grammatikakirjutuse vaatevinklist. *Keel ja*

Kirjandus 65(8–9). 764–778. https://doi.org/10.54013/kk776a8.

Valijärvi, Riitta-Liisa, Rogier Blokland, Elina Kangas, Constanze Ackermann-Boström & Harriet Kuoppa. 2022. Meänkieli. Lenore Grenoble, Pia Lane & Unn Røyneland (toim), *Linguistic Minorities in Europe Online*. Berlin: De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1515/lme.18469972.

Die Anthropomorphisierung bei der Namensgebung für Staubsaugerroboter

Sofia Sandström

Helsingin yliopisto

Diese Arbeit untersucht die Eigennamen, die Besitzer von Staubsaugerrobotern diesen in Finnland geben. Staubsaugerroboter sind eine relativ neue Art von Namensträgern, doch ihre Benennung ist sehr beliebt. Die Namen werden aus anderen Namenskategorien entlehnt, wie zum Beispiel aus Personennamen, Haustiernamen und Namen aus der Populärkultur. Im Internet finden sich Listen mit Namensvorschlägen in verschiedenen Sprachen, die oft von Händlern oder Importeuren erstellt wurden. Diese Listen haben Gemeinsamkeiten in Form von Verweisen auf bekannte Produkte der Populärkultur und Persönlichkeiten des

öffentlichen Lebens, auf denen auch die Namen in meinem eigenen Material basieren. In Wirklichkeit ist die Namensgebung für Staubsaugerroboter jedoch vielfältiger, und in den Namen finden sich auch vielfältige kultur- und sprachspezifische Bezüge.

Technologie und ihre Entwicklung prägen unsere Kultur und unseren Lebensstil. Sie beeinflusst auch die Namensgebung: Die technologische Entwicklung bringt neue Objekte hervor, die benannt werden müssen. Zu den Objekten der Namenskunde sind in den letzten Jahren beispielsweise verschiedene Haushaltsgegenständen und Geräte (Aydin 2018; Ottersbach & Solling 2022), Autos (Seppälä 2013, Solling 2025) und Benutzernamen in Online-Communities (Hämäläinen 2019).

Die finnische Rundfunkgesellschaft Yle veröffentlichte im Herbst 2023 eine Umfrage zur Namensgebung bei Staubsaugerrobotern und anderen Haushaltsgeräten, auf die über 2000 Antworten eingingen. Mein Untersuchungsmaterial besteht aus

den Antworten dieser Umfrage. Die Befragten berichten über die Kriterien für die Namensgebung sowie über die Motive dafür, also die Gründe, warum sie dem Gerät überhaupt einen Namen geben wollten.

Durch die Namensgebung wird das Objekt nicht mehr nur zum Vertreter seiner Klasse, sondern zu einem Individuum (Sjöblom 2004: 83). Im Gegensatz zu anderen Haushaltsgeräten arbeitet und bewegt sich der Staubsaugerroboter selbstständig, weshalb ihm menschliche und persönliche Eigenschaften zugeschrieben werden. Er wird oft mit einem Haustier und sogar mit einem Familienmitglied verglichen. Gerade diese Vermenschlichung scheint oft der Grund für die Benennung von Geräten zu sein. Ein Teil der Namensgeber scheint jedoch den Grad der Anthropomorphisierung regulieren zu wollen: Für manche erscheint die Vergabe eines Personennamens zu anthropomorphisierend. Namen sind Teil der Kultur, und neue Namen entstehen auf der Grundlage von Namensmustern (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2008: 16).

Ich versuche herauszufinden, welche Namenskategorien als Vorlagen für die Benennung von Staubsaugerrobotern dienen, und damit, welche Art von Namen Staubsaugerrobotern gegeben werden.

Ich gruppiere die Namen in meinem Material nach verschiedenen Benennungskriterien. Dabei können selbst gleiche Namen unterschiedliche Gründe haben, d. h. sie können verschiedenen Gruppen angehören. Roboterstaubsaugern werden recht häufig Personennamen gegeben, unabhängig davon, ob die Benennungsgrundlage beispielsweise Haustiere, Rollen oder dem Roboter zugeschriebene Persönlichkeitsmerkmale und die damit verbundenen Assoziationen sind. Die Namen weisen oft eine klangliche Ähnlichkeit mit den Wörtern ‚robotti' und ‚imuri' auf. Die Verwendung von Personennamen macht den Namensgebern zudem die Geschlechterrollen bei Namen und Hausarbeit bewusst. Für Roboterstaubsauger kommen auch solche Namen in Frage, die bei Menschen derzeit wegen ihrer Altmodischkeit unbeliebt sind. Andererseits können Namen, die bei

Haustieren als zu typisch empfunden werden (z. B. Musti), frisch wirken, wenn die Spezies des Namensträgers vom Erwarteten abweicht.

Quellen

Ainiala Terhi, Saarelma Minna & Sjöblom Paula 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Aydin Mehmet 2018: Computer Isidor, Schredder Schröder und Teigschaber Katja: Eigennamen von Haushalts- und Bürogegenständen. Im Heuser, Rita – Schmuck, Mirjam (ed.) Sonstige Namenarten: *Stiefkinder der Onomastik*. Berlin – Boston, De Gruyter. 101–120.

Hämäläinen Lasse 2019: *Nimet verkossa. Tutkimus verkkoyhteisöjen käyttäjänimistä ja virtuaalisen minigolfpelin radannimistä*. Dissertation. Helsinki. Helsingin yliopisto. https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/dc4ca783-12df-436f-a9e0-54da3efbf5ca/content.

Ottersbach Ambra & Solling

Daniel 2022: *'Staubi'& 'Robban' Individualnamen für Maschinen und technische Geräte im deutsch-schwedischen Vergleich*. Beiträge zur Namenforschung, 57(3) pp. 311–341.

Seppälä Janne 2013: *Kulkine.net. Tutkimus epävirallisista kulkineennimistä*. Dissertation. Jyväskylän yliopisto. https://www.kulkine.net/.

Sjöblom Paula 2004: *Kognitiivinen näkökulma proprien semantiikkaan*. Virittäjä, 108 (1), 80. https://journal.fi/virittaja/article/view/40315.

Solling Daniel 2025: *Individual Naming of Cars in Sweden*. Onomastica Uralica 20. 281–296.

Kreevins in Livonia – prisoners of war or the modern economic labor?

Dmitrijs Ščegoļevs

Latvijas Universitāte

The official hypothesis explaining the appearance and legal status (war prisoners!) of the Kreevins in present-day Latvia is linked to a brief historical episode —the military conflict between Livonia and Novgorod, which continued with varying intensity from 1440 to 1447.

Beginning with the mention of the Kreevins by Paul Einhorn, the Superintendent of Courland, in his 1636 work *Reformatio Gentis Letticae in Ducatu Curlandiae*, it is believed that the settlements inhabited by the Kreevins in Latvia were concentrated around Bauska Castle and the manor lands belonging to the castle, as the Kreevins were brought specifically to this area for the construction

of Bauska Castle.

A thorough examination of known and newly discovered historical sources, combined with an understanding of the general socio-economic situation in Europe and Livonia during the 14th–15th centuries, has allowed us to view the process of the Kreevins' arrival in Livonia from a different perspective.

It should be remembered that Livonia is still viewed as a static, dogmatic, and unprogressive military entity. However, the reality differed significantly from this perception, which was shaped by political reasons. Livonia was a contradictory, yet for its time highly unusual and progressive state formation.

Starting in the late 14th century, Livonia also became actively involved in the transition from the Middle Ages to the Modern Era. This marked the introduction of several economic innovations and the beginning of the nation-building process for the Estonian and Latvian peoples.

Owing to its advantageous geographical position, Livonia devoted consider-

able effort to establishing and strengthening trade routes. Demand for knowledgeable and hardworking residents also grew. This issue in 14th–16th-century Europe concerned not only the leadership of the Livonian Confederation. Therefore, we observe a widespread practice of economic migration by distinct ethnic groups—the Karaims in Lithuania, the Jews in the Duchy of Courland, etc.

After studying the documents, the author concluded that the compact settlements of the Votes descendants—the Kreevins—in Livonia were not limited to the Bauska region. Thus, the Baltic German and Estonian researcher Heinrich Laakmann, based on various sources, points out that as early as 1388, not far from Suntaži, there had already been a *Wattrische Wacke* for some time, centered at the *Wattendorp* estate. Let us note that in Livonia and in the papal bulls, "Watten" was referred to as Votes.

Later, as early as the 1400s–1500s, the name *Crewi* or *Crewisschen* ('Russians' in Latvian language) also appeared in docu-

ments from Suntaži.

In this context, it is also worth mentioning Russische Wacke in the Dobele Castle District in the 1538 feudal contract. This administrative unit is not mentioned anywhere else, which indicates that it existed for only a short time. Evidence of this fact can be found in the 16th-century grave excavations at Vilces Kalns Plāteri nearby, where some of the skulls were attributed to the Baltic Finnic type.

It should be noted that the name Krewingsche Wacke (krievi, krieviņi – 'russians' in Latvian language, later on borrowed by Germans in Livonia) first appeared in 1729; prior to that, since 1650, the designation *Russche Wacke* has been found in all Livonian documents. For a time, both designations were used in parallel in the documentation.

Another interesting phenomenon is the Russche Freye (Kreevins freemen), who appear in documents starting in 1722. Slaves or prisoners of war in Livonia could not become freemen in Livonia, which indicates that at least some of the Kreevins

held a special social status from the very beginning of their arrival in Livonia.

Thus, as the overall political situation in the Baltic region stabilized, particularly along the border between Livonia and the Grand Duchy of Lithuania, Livonia began to develop new trade routes, building infrastructure and attracting additional human resources for the economic development of the region. One of these was the construction of Bauska Castle and the development of border infrastructure.

Judging by the case of Suntaži, the Votes were already known in Livonia, and the military campaigns of 1440–47 spurred yet another wave of economic migration in the developing region.

Soon the trade route through Bauska became an important part of Eastern European infrastructure, as evidenced by this letter: 'On June 6, Jan Kensgalis, the governor of Samogitia in the Grand Duchy of Lithuania (Johan Kenszgal) wrote to the Grand Master of the Teutonic Order that he had agreed with the envoys of the Master of the Livonian

Order and the Bishop of Courland not to allow any men or merchants to pass through Samogitia to Livonia without permission, and likewise, they would not be allowed to pass through Bauska (*dorch Bawssenborch*) from their side.'

Following the Great Plague of the early 18th century and the emergence of a new geopolitical reality, the inventory of the Bauska estate dated no longer indicates the existence of the Kreevin and Latvian parishes, nor were separate Latvian and Kreevin freemen listed.

The author has reason to propose a new—economic—hypothesis regarding the mass arrival of Kreevins in Livonia. Both hypotheses (official and the new one) can coexist, stemming from different circumstances and the challenges of a specific time and case.

Bibliography

Cimermane, I. Zemgaļu 16. gs. bronzas skārda vainagi. Arheoloģija un etnogrāfija. Rīga, [17.laid.]. 1994, 53.–59.

lpp.

Einhorn P., Reformatio Gentis Letticae in Ducatu Curlandiae, Riga 1636

Ethnographic map of Latvia by Matīss Siliņš, 1930

Jansone, Ilga: Krieviņi un to atstātās pēdas Zemgalē. Teoksessa Raksti V. Starptautiskās zinātniskās konferences zinātniskie lasījumi Ģ. Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzejā materiāli, Jelgava: Ģ. Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzejs, 2008

Latvieši un Livonija 16. gs. Arnolds Spekke. Zinātne. 1995

Laakmann H., Vadjalaste asustusest Liivimaal. Ajalooline Ajakiri 2, 1929. p. 110-113

LVVA, 6999.f., 44.apr., 93.lieta

LUB 11, Riga, Moskau, 1905, S.652-653

Slowanský národopis, by Šafárik, Pavel Jozef, 1795-1861

Stafecka, A. (2014). Baltic and Finnic linguistic relations reflected in geolinguis-

tic studies of the Baltic languages. Eesti Ja Soome-Ugri Keeleteaduse Ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics, 5(2), 117–137.

OM. Hermann von Brüggenei gen. Hasenkamp belehnt Heinrich Hanebom und seine Erben mit einem Stück Landes und 2 Gesinden im Gebiet und Kirchspiel Doblen in der Russischen Wacke in beschriebenen Grenzen, mit freier Fischerei im Abguldenschen See sowie mit einem Raum vor dem Schloß [Doblen], zu Lehngutsrecht. Wolmar, 1538 Dez. 7

https://www.zurnals.lv/lv/vesture/133-lietuva-un-livonija-sirojumi-kari-un-draudziba/ (last visited 01.04.2026)

Видеман, Ф. И. О происхождении и языке вымерших ныне курляндских кревинов / Исслед. Ф. И. Видемана. – СПб.: тип. Имп. АН, 1872. – [2], 118 с. – (Записки Императорской академии наук ; т. 21, № 3. Приложение)

Das *Kalevala* in *Teemestarin kirja*

Suvi Schrank

LMU München

Emmi Itäranta ist eine zweisprachige Autorin, die Romane auf Englisch und Finnisch verfasst. Das Ergebnis ist ein Doppelroman: Eine Geschichte in zwei Sprachen, zwei Versionen, zwei Originalen. Trotzdem ist Itäranta von der finnischen Literaturtradition geprägt, wie insbesondere in ihrem neuesten Roman *Lumenlaulaja* deutlich wird. Darin erzählt sie die Geschichte des finnischen Nationalepos *Kalevala* aus neuer Perspektive. Einflüsse des *Kalevala* finden sich jedoch bereits in Itärantas erstem Roman *Teemestarin* kirja. Im Folgenden will ich kurz die Gemeinsamkeiten dieses Romans und des *Kalevala* ausführen.

Das *Kalevala* wurde in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts von Elias Lönnrot

verfasst und basiert auf Volksliedern, die er hauptsächlich im karelischen Raum gesammelt hat. Im Zentrum des Werkes steht Väinämöinen: Das Epos beginnt mit seiner Geburt und endet mit seiner Abreise. Der Höhepunkt der Erzählung ist der versuchte Diebstahl des Sampo aus Pohjola, wobei dieser jedoch zerstört wird.

Teemestarin kirja erzählt Norias Geschichte, die von ihrem Vater zur Teemeisterin ausgebildet wird. Die letzten Wasserreserven der Welt sind verunreinigt, Süßwasser ist knapp. Vom herrschenden Militär erhalten die Menschen stark rationiertes, gereinigtes Wasser. Noria und ihre Freundin Sanja erfahren jedoch von sauberem Wasser in den verlorenen Ländern, der vermeintlich verseuchten Region. Um dieses Wasservorkommen zu finden, planen sie eine Expedition. Noch vor Aufbruch versetzt das Militär Noria in Hausarrest, nach dessen Ablauf sie getötet werden wird.

Die Parallele dieser beiden Werke, die als erstes ins Auge sticht, ist der hohe An-

teil an Alliterationen. Neben dem Kalevalametrum sind sie das zentrale lyrische Merkmal des *Kalevala*. Itäranta wiederum bezeichnet Alliterationen als wichtiges Mittel ihres Schreibens und Übersetzens. Die zwei Werke haben außerdem gemeinsam, dass es jeweils zwei Versionen von ihnen gibt: bei Itäranta zwei Originale in verschiedenen Sprachen; beim *Kalevala* eine reine Liedersammlung und eine von Lönnrot zu einer zusammenhängenden Geschichte überarbeitete Version.

Dieser Aspekt, die Bearbeitung zu einer Geschichte, taucht in *Teemestarin kirja* als selbstreflexives Merkmal auf. Noria, die auch als extradiegetische Schreiberin des Teemeister-Buches auftreten kann, reflektiert immer wieder das Verweben von historischen Ereignissen zu Geschichten. Dabei denkt sie besonders über Anfang und Ende nach und wählt im Roman auch Anfang und Ende für ihre eigene Geschichte. Beim *Kalevala* liegt das Wählen von Anfang und Ende dagegen auf extrafiktionaler Ebene, nämlich bei Lönnrot. Trotzdem gibt es auch im *Kalevala* eine extradiegetische Ebene, denn das

Singen des Epos wird gleich im ersten Lied thematisiert.

Besonders ähnlich ist die Struktur der fiktiven Welten, der Raum ist aufgeteilt in Kalevala und Pohjola, sowie in die bewohnten und die verlorenen Länder. Pohjola und die verlorenen Länder befinden sich beide nördlich und sind das Reiseziel der Protagonist*innen. Die größte Analogie ist aber, dass es in den nördlichen Ländern jeweils großes Reichtum gibt, das in den Süden gebracht werden soll: Trinkwasser und der Sampo.

Das Problem an intertextuellen Bezügen ist, dass sie nur auffallen können, wenn der Intertext bekannt ist. Da das Werk aber auch auf Englisch existiert, wird es viele Lesende geben, die das *Kalevala* nicht kennen. Um herauszufinden, welche Intertexte stattdessen solchen Lesenden in den Sinn kommen könnten, bedürfe es weiterer Untersuchungen.

Literatur

Honko, Lauri. „The Kalevala: Problems of Interprtation and Identity," in: *Religion, Myth and Folklore in the World's Epics. The Kalevala and its Predecessors*, hg. v. ders. Berlin und New York: Mouton de Gruyter, 1990.

Itäranta, Emmi. *Teemestarin kirja*. Helsinki: Teos, 2014 [2012].

— . *Memory of Water*. London: Harper Voyager, 2015 [2014].

—. „Interview von Suvi Schrank," Interview via Zoom: 13. Dezember 2024.

Lumenlaulaja. Helsinki: Teos, 2025.

Karhu, Eino. „The Role of Mythologism, Past and Present," in: *Religion, Myth and Folklore in the World's Epics. The Kalevala and its Predecessors*, hg. v. ders. Berlin und New York: Mouton de Gruyter, 1990.

Kaukonen, Väinö. „The Kalevala as Epic," in: *Religion, Myth and Folklore in the World's Epics. The Kalevala and its Predecessors*, hg. v. ders. Berlin und New

York: Mouton de Gruyter, 1990.

Lönnrot, Elias. „Alkuluomisesta,“ in: *Valitut teokset, 2.* Bd. Mehiläinen, 5 Bde., hg. v. Raija Majamaa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura, 1990 [1839].

—. *Kalevala. Uuden Kalevalan satavuotismuistopainos*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 1949 [1849].

Pentikäinen, Juha. *Kalevalan mytologia*. Helsinki: Gaudeamus, 1987.

—. *Kalevala Mythology* [*Kalevalan mytologia*], Übers. und Hg. Ritva Poom. Bloomington und Indianapolis: Indiana University Press, 1999 [1989].

Rossi, Venla. „Emmi Itäranta kirjoittaa menestysromaaneja kahdella kielellä mutta ajattelee silti olevansa huijari, joka ei osaa mitään,“ Apu360, 7. November 2020, letzter Zugriff am 26.04.2026, https://www.apu.fi/artikkelit/emmi-itaranta-menestyskirjailija-joka-ajatteli-olevansa-huijari.

Finnish and Komi rhymed songs in comparison

Mirjami Sipilä

Turun yliopisto

This presentation, based on a university essay, compares rhymed folk songs of the Finns and the Komis. Essential examples of it are the *rekilaulu*, a four-line song form that spread to Finland from the West in the 18th–19th centuries, and the *chastushka*, a short, humorous, and often topical rhymed song similar to the former but mostly influential in the more Eastern areas. Both types of singing were originally acquired via contacts and became naturalized within Finnish and Komi folk culture.

Using examples collected in the 19th and 20th centuries, the presentation shows how both Finnish and Komi rhymed folk songs share many common

thematic and structural features. Love is a central topic in both traditions, reflecting the interests of young singers. Many songs are connected to dancing and social gatherings. Humour — sometimes gentle, sometimes mocking or exaggerated — is also common. Sexual themes appear frequently in both traditions.

Some differences and local specialities emerge. Finnish folk song tradition includes a notable subgenre about criminals and violent "knife-fighters" (*puukkojunkkarit)* of 19th-century Ostrobothnia. Komi songs, for example, include some direct translations of Russian lyrical songs that later became part of the Komi folk repertoire.

Structurally, both Finnish and Komi songs often begin with a "natural image" — such as descriptions of plants or animal sounds — before moving to the main message of the song. Shared landscapes include rural villages, bodies of water, and familiar animals like the cuckoo.

Despite the geographical distance, Finnish and Komi rhymed folk song rep-

ertoire display striking similarities in themes, imagery, and structure. After all, they're part of the widespread transnational tradition of short rhymed songs that became ubiquitous in the 1800s. At the same time, each tradition retains distinctive features shaped by local history, language and cultural contacts.

Bibliography

Ariste, Paul (koost. Nikolai Kuznetsov, tõlk. Nikolai Kuznetsov, Kait Tamm, Ann Kuslap, Liisa Vesik, Maarja Villandi-Reiljan, toim. Kait Tamm, Andres Kuperjanov, Mare Kõiva, Kristi Salve, Edna Tuvi, kuj. Andres Kuperjanov) 2005: *Komi rahvaluulet. I* (Saatavissa: https://www.folklore.ee/rl/pubte/ee/ariste/komi/ks_1.htm)

Enäjärvi-Haavio, Elsa 1949: *Pankame käsi kätehen*. WSOY, Porvoo.

Kallio, Kati 2013: *Laulamisen tapoja - Esitysareena, rekisteri ja paikallinen laji länsi-inkeriläisessä kalevalamittaisessa ru-*

nossa. Väitekiri. (Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/ff9065f2-d4ca-40e8-96bb-f2a63ed3020c/content)

Karhu, Hanna 2021: *Keskustelu arkkiviisuista ja rekilauluista 1870-luvulta 1910-luvulle* (Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/d5240d33-01a7-43c2-9169-3335b504ce36/content)

Lönnrot, Elias (toim. Juho Ahava) 1909 : *Kansanlauluja*. (Saatavissa: https://gutenberg.org/files/11968/11968-h/11968-h.htm)

Musanova, Svetlana 2016: *РУССКИЕ ЛИРИЧЕСКИЕ НЕОБРЯДОВЫЕ ПЕСНИ ЛУЗСКИХ КОМИ* (Saatavissa: http://www.trad-culture.ru/article/russkie-liricheskie-neobryadovye-pesni-luzskikh-komi)

Mäkelä, Heidi Henriikka & Tarkka, Lotte 2022: *Sopimatonta: Seksuaalisuuteen liittyvien kalevalamittaisten runojen perinnöllistäminen Suomessa 1818–1997*. (Saatavissa: https://journal.fi/elore/article/view/121473/75879)

Suomea sävelin [internetallikas]. Kasutatud 27.6.2024. (Saatavissa: http://www.suomeasavelin.net/laulunsanat/isontalonantti.htm)

Tieteen termipankki [internetallikas]. Kasutatud 27.6.2024. (Saatavissa: https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:tšastuška)

Vászolyi-Vasse, Erik & Lázár, Katalin 2010: *Songs from Komiland*. Reguly Társaság.

Virtanen, Leea 1991: *Suomalainen kansanperinne*. SKS, Helsinki.

Audiovizuális fordítás magyar–szlovák viszonylatban a Pressburg című sorozat első epizódjában

Luca Šoltésová

Univerzita
Konštantína Filozofa v Nitre

Dolgozatom témája az audiovizuális fordítás, azon belül pedig a feliratozás vizsgálata magyar–szlovák kontextusban, egy kortárs audiovizuális művön keresztül. Munkám elemzésének tárgya a 2024-ben bemutatott Pressburg című televíziós sorozat. Ez az alkotás mérföldkő a szlovákiai műsorszolgáltatásban, hiszen az első olyan sorozat, amely a pozsonyi multikulturális közeget, a szlovák, magyar és német nyelvű közösségek együttélését emeli a cselekmény középpontjába.

A kutatás során Rachele Antonini

(2005) szelekciós stratégiáira (elimináció, rendering, egyszerűsítés) támaszkodva elemzem a sorozat első epizódjának magyar nyelvű rövid megnyilvánulásait és azok szlovák nyelvű feliratos megfelelőit.

Az első eljárás, az elimináció (kihagyás, törlés) során a célnyelvi szöveget megfosztjuk a jelentéstartalommal nem bíró vagy felesleges elemektől (például habozás, szóismétlés, vizuálisan egyértelmű elemek).

A második eljárás, a rendering (megfeleltetés) során a forrásnyelvi szöveg nehezebben leképezhető rétegeit (szleng, nyelvjárás, tabuk) semlegesítjük vagy funkcionálisan helyettesítjük az érthetőség érdekében.

A harmadik eljárás, az egyszerűsítés során a fordító a hallott szöveg bonyolult mondatszerkezeti egységeit bontja fel, illetve szintaktikailag egyszerűsíti.

Választ keresek arra a kérdésre, hogy a feliratozás szigorú iparági szabályai – kiemelten a karakterszámkorlát – miként befolyásolják a célnyelvi szöveg forrásnyelvi szöveghez való szemantikai és sti-

lisztikai hűségét. A kutatás fókuszában a 20 vagy annál kevesebb karaktert tartalmazó megszólalások állnak. Az elemzett korpuszt négy kategóriára bontottam: interakciós mondatszók; kérdőmondatok; felkiáltó, felszólító és utasító megszólalások; valamint az ezekbe nem sorolható, javarészt kijelentő mondatok. Az egyes csoportok elemzése során az említett szelekciós eljárásokat vizsgáltam, kitértem a megszólalások átlagos hosszára és bemutattam az egyedi, figyelemre méltó fordítási megoldásokat is.

Bibliográfia

Antonini, Rachele, 2005. *The perception of subtitled humor in Italy*. Humor [online]. 2005, köt. 18, sz. 2 [cit. 19.3.2026]. ISSN 0933-1719, 1613-3722. Elérhető: doi:10.1515/humr.2005.18.2.209

Díaz-Cintas, Jorge a Gunilla Anderman, 2009. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. ISBN 978-0-230-01996-6

Lanstyák, István, 2005. Kölcsönszavak a magyar nyelv határon túli változataiban. *Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai*. 2005, sz. 224., old. 21–26.

Netflix, INC., 2010. Timed Text Style Guide: General Requirements. *Netflix | Partner Help Center* [online] [cit. 19.3.2026]. Elérhető: https://partnerhelp.netflixstudios.com/hc/en-us/articles/215758617-Timed-Text-Style-Guide-General-Requirements

Netflix, INC., 2010. A kényszerű narratív irányelvek és a szinkronizálási stílus útmutatója. *Netflix | Partner Help Center* [online] [cit. 19.3.2026]. Elérhető: https://partnerhelp.netflixstudios.com/hc/en-us/articles/20503835860883-A-k%C3%A9nyszer%C5%B1-narrat%C3%ADv-ir%C3%A1nyelvek-%C3%A9s-a-szinkroniz%C3%A1l%C3%A1si-st%C3%ADlus-%C3%BAtmutat%C3%B3ja

Popovičová Sedláčková, Zuzana, 2013. *Slang v mládežníckom diskurze* [online]. Bratislava. Univerzita Komenského v Bratislave. Elérhető: https://fphil.uniba.

sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/ksj/publikacie/Z._PopSedl/Slang-v-mladez-nickom-diskurze.pdf

Rosa, Assis Alexandra, 2022. Audiovizuális fordítás a leíró fordítástudomány tükrében. Kérdések, kihívások és lehetőségek a 21. században. V: *AUDIOVIZUÁLIS FORDÍTÁSTUDOMÁNY – FORDÍTÁSBAN*. Budapest: ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszék, old. 2–13. ISBN 978-963-489-360-8.

Sereg, Judit, a Márta KOCH, 2018. M., Juhász-Koch, J., Sereg. 2018. Harrison, fordítsunk! Átváltási műveletek a filmfordítás oktatásában. Modern Nyelvoktatás. Vol. 24. No. 2-3. 79-87. 2018, köt. 24, old. 79–87.

Suratno, Antonius a Devina Wijaya, 2018. *Text Reduction: Strategies Adopted in Audio Visual Subtitle Translation* [online]. Elérhető: doi:10.2991/klua-18.2018.30

Tveit, Jan-Emil, 2009. *Audiovisual Translation Language Transfer on Screen*. V: Audiovisual translation: language transfer on screen. New York: Palgrave Macmillan, old. 85–96. ISBN 978-0-230-01996-6.

Verkosto leikkurissa – Opetushallituksen tuki suomen kielen ja kulttuurin opetukseen yliopistoissa Suomen rajojen ulkopuolella ennen ja nyt

Tarmo Sorsa

Helsingin yliopisto

Tässä esitelmässä tarkastelen Opetushallituksen tarjoamaa tukea suomen kielen ja kulttuurin opetukseen ulkomaisissa yliopistoissa sekä sen merkitystä suomen kielen opetukselle Suomen rajojen ulkopuolella. Tänä päivänä suomen kieltä ja kulttuuria opetetaan noin 60 yliopistossa eri puolilla maailmaa. Tukitoiminnan juuret ulottuvat 1960-luvulle, ja sen keskeisin sekä taloudellisesti merkittävin muoto ovat ulkomaanlehtoraatit. Vierailevia suomen kielen ja kulttuurin lehtoreita työskentelee tällä hetkellä yhteensä 11

Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Kiinassa. (oph.fi)

Opetushallituksen kautta on lisäksi koordinoitu opettajien ja opiskelijoiden verkostoja, tuettu opettajien ammatillista kehittymistä joka toinen vuosi järjestettävien opintopäivien avulla sekä tarjottu neuvontaa opinnoista ja opetuksesta kiinnostuneille. Ulkomailla suomea opiskelleille on järjestetty kesäkursseja ja harjoittelumahdollisuuksia Suomessa, ja suomalaisille alan opiskelijoille puolestaan EDUFI-harjoittelupaikkoja ulkomailla. Opetus-, tutkimus- ja opintoverkostotoiminnan ohella Opetushallituksen tukimuodot ovat rakentaneet myös eräänlaista pehmeää diplomatiaa, joka on paikallistasolla näkynyt esimerkiksi yhteistyönä suurlähetystöjen ja konsulaattien kanssa. Ulkomaanlehtorit ovat usein toimineet myös epävirallisessa diplomaatin roolissa. (mm. Nahkola et. al. 2021)

Aikaisemmin tukitoimintaa ja sen vaikuttavuutta on punnittu muun muassa poliittis-historiallisesta näkökulmasta osana Suomen diplomatiaa (Clerc 2023), ul-

komaanlehtoritoiminnan näkökulmasta (Frick et. al. 2011; Nahkola et. al. 2021), sekä ulkomaisissa yliopistoissa suomea opiskelevien motivaation näkökulmasta (Riihimäki 2023; Aro 2022; Mäkelä 2009).

Kevät 2026 muodostaa tukitoiminnan historiassa poikkeuksellisen käännekohdan. Opetushallitukseen kohdistuvat sopeutuspaineet ovat asettaneet suomen kielen ja kulttuurin ulkomaan-opetuksen jatkon vaakalaudalle. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen välisessä tulossopimuksessa vuosille 2024–2027 mainitaan ulkomaisten yliopistojen suomen kielen ja kulttuurin opintojen uudistaminen. Vuonna 2025 laaditussa tulossopimuksen tarkistuksessa puolestaan mainitaan jo toiminnon sopeuttaminen pieneneviin taloudellisiin voimavaroihin. Helmikuussa 2026 Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ja Yliopistojen opetusalan liitto YLL vetoavat julkisesti opetus- ja kulttuuriministeriöön, että se arvioisi uudelleen ulkomaanlehtoritoiminnan lakkauttamista koskevan suunnitelman. Maaliskuussa 2026 Kotikielen Seura

alkaa kerätä nimiä vetoomukseensa tukitoiminnan puolesta. Kannanottonsa asiaan julkaisee myös Helsingin yliopiston suomen kielen ja suomalais-ugrilaisten kielten ja kulttuurien ainejärjestö Siula ry. Vetoomuksia seuraavat lehtijutut (Yle, HS), joissa painottuu etenkin suomea ulkomaisissa yliopistoissa opiskelleiden ääni ja tukitoiminnan monialainen merkitys.

Esitelmässä valaisen Opetushallituksen tukitoiminnan rakennetta, poliittis-historiallista taustaa ja koulutuspoliittisia tavoitteita. (mm. Clerc 2023; Frick & Mercke 2011) Perehdyn myös suomen kielen ja suomalais-ugrilaisten kielten opetuksen historiaan Suomen rajojen ulkopuolella (mm. Korhonen & Virtaranta 1983; Dufva et. al. 2025). Esittelen, miksi suomen kielen ja kulttuurin opetus ulkomaisissa yliopistoissa on koettu tehokkaaksi ja mielekkääksi kulttuurivaikuttamisen tavaksi, ja kuinka suomen opiskelijat sen ovat kokeneet (mm. Riihimäki 2023; Aro 2022) Lisäksi tarkastelen tukitoiminnan poleemista nykytilaa sekä siihen liittyvää kevään 2026 poliittista debattia ja mediakeskustelua (mm. Suonta-

ma, Polo, Snellman 2024). Pohdin tukitoiminnan tulevaisuudennäkymiä ja sitä, miten muuttuva maailmanpoliittinen konteksti siihen vaikuttaa.

Lähteet

Aro, L 2022: *Unkarilaisten suomen kielen opiskelijoiden opiskelumotivaatio ja toimijuus - Kyselyaineistoon perustuva tutkimus suomea vieraana kielenä käyttävien unkarilaisten parissa*. Pro gradu, Tampereen yliopisto.

Clerc, L 2023. *Cultural Diplomacy in Cold War Finland – Identity, Geopolitics and the Welfare State*. Palgrave Macmillan Series in Global Public Diplomacy.

Dufva, H, Mauranen, A & Mäntylä, K (toim) 2025, 50 vuotta soveltavaa kielitiedettä : Näkökulmia AFinLAn toimintaan. *AFinLA-teema*, Nro 19, Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA ry, Jyväskylä.

Frick, M & Merke S (toim.) 2011. *Suomea pitkin palloa – Ulkomaanlehtoriyhdistyksen 40-vuotisjuhlakirja*. Ulko-

maanlehtoriyhdistys ry, Helsinki.

Korhonen, M & Virtaranta P (toim.) 1983. *Ulkomaanlehtorit Unkarissa 17.–22.5.1982*. Castrenianumin toimitteita 25.

Kotikielen Seura 26.03.2026. Vetoomus sen puolesta, ettei ulkomaisten yliopistojen Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen tukea lopeteta. https://www.kotikielenseura.fi/vetoomus-sen-puolesta-ettei-ulkomaisten-yliopistojen-suomen-kielen-ja-kulttuurin-opetuksen-tukea-lopeteta/ Vetoomus.

Mäkelä, M. 2009. *Suomi toisena ja suomi vieraana kielenä -oppijoiden kielitaitokäsitykset kyselytutkimuksen valossa*. Pro gradu, Tampereen yliopisto.

Nahkola T, Seppälä T, Suikkari V & Virtanen S (toim.) 2021. *Suomen kielen ja kulttuurin lehtorit maailmalla - Ulkomaanlehtoriyhdistys 50 vuotta*. Ulkomaanlehtoriyhdistys ry, Helsinki. OAJ 19.02.2026. OAJ:n ja YLL:n vetoomus ulkomaanlehtoritoiminnan jatkumiseksi. https://www.oaj.fi/ajankohtaista/lausunnot/2026/vetoomus-ulkomaanlehtoritoi-

minnan-jatkumiseksi/. Lausunto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus 30.01.2025. Ministeriön ja viraston välisen tulossopimuksen tarkistus vuosille 2024–2027 sekä voimavarat vuodelle 2025. Opetushallitus.

Opetushallitus 24.03.2026. Opetushallituksen tilinpäätös 2025: suuria säästöjä ja virastojen yhdistyminen. https://www.oph.fi/fi/uutiset/2026/opetushallituksen-tilinpaatos-2025-suuria-saastoja-ja-virastojen-yhdistyminen Tiedote.

Opetushallitus 2026. Suomen kielen ja kulttuurin opinnot ulkomaisissa yliopistoissa https://www.oph.fi/fi/kansainvalisyys/tietoa-kansainvalistymisrahoituksesta/suomen-kielen-ja-kulttuurin-opinnot Internet-sivu.

Polo, A 06.04.2026. Italialaisnainen opiskeli suomea ja päätyi kääntäjäksi Kuhmoon – professori pelkää, että jatkossa tämä tie on tukossa. https://yle.fi/a/74-20218843 Artikkeli, Yle Uutiset.

Riihimäki, E. 2023. Viron yliopistoissa

suomen kieltä opiskelevien opiskelumotivaatio. Pro gradu, Turun yliopisto.

Siula ry 19.03.2026. Suomen kielen ja kulttuurin opetusta ulkomaisissa yliopistoissa ei saa lakkauttaa! https://www.instagram.com/p/DWEmsk4AA2r/ Vetoomus.

Snellman, H 01.04.2026. Suomen kielen opetus ulkomailla ansaitsee parempaa kuin äkkipysähdyksen. https://www.hs.fi/mielipide/art-2000011903527.html Mielipidekirjoitus, Helsingin Sanomat.

Suontama, J 08.04.2026. Suomi voi lopettaa kaiken tukensa suomen opetukselle ulkomailla https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000011915106.html Uutinen, Helsingin Sanomat.

Valtioneuvoston viestintäosasto 22.04.2026. Orpon hallitus: Epävarmuuden ajassa tarvitaan luottamusta ja kasvua vahvistavia toimia. https://valtioneuvosto.fi/-/orpon-hallitus-epavarmuuden-ajassa-tarvitaan-luottamusta-ja-kasvua-vahvistavia-toimia Tiedote.

Hinge heitma ja *heittää henkensä*

Ellen Suikki

Helsingin yliopisto

Esitlus kontrastib soome- ja eestikeelseid väljendeid ‘hinge’ kohta idiomaatiliste väljendite kaudu. Kontrastse analüüsi eesmärk on selgitada, millistes semantilistes rühmades vastavad *henki* ja *hing* teineteisele ning millistes kasutusjuhtudes on need asendunud mõne muu lekseemiga. Uurimisküsimused, mille põhjal esitlus on loodud, on järgmised;

1. Millised vasted saab soome *henki* eesti keeles ja eesti *hing* soome keeles?

2. Millised semantilised sarnasused või erinevused iseloomustavad neid vasteid tänapäeval?

Eesti ja soome keele vahel on tehtud ulatuslikku kontrastiivset uurimistööd, eriti substantiivide vallas (vt *Lähivertailu-*

ja – Lähivõrdlusi). Läänemeresoome muistset usundit käsitlevas kirjanduses ja uurimustes on 'hinge' kohta esitatud mitmeid sünonüüme, nagu *ise*, *vari*, *leil*, *osa*, *õnn* ja *loomus* (Harva 1948: 239–254; Haavio 1967: 283–290), mida algselt püüdsin leida oma andmestikust tõlkevastenitena. Maria Kok (2016) on uurinud sõna *ise* etümoloogiat ja vasteid nii kaugemates kui ka lähemates sugulaskeeltes ning sõna grammatiseerumist tähendusest 'vari' (täpsemalt 'varjuhing') tähendusele 'ise'.

Teoreetilise raamistikuna kasutan kognitiivset semantikat ja kontrastiivset keeleteadust, millest viimane pakub ühtlasi ka metodoloogilise raamistiku andmestiku analüüsiks. Kognitiivse keeleteaduse kohaselt välismaailma nähtused kanduvad keelde üksnes inimese kognitiivsete võimete ja interpretatsiooni vahendusel (Kuiri 2012: 83–86). Praktilistel kaalutlustel tuleb sõnade tähenduse uurimisel lähtuda kontekstivabast ja suhteliselt püsivast, konventsionaliseerunud tähendusest, arvestades samas tähenduste kontekstisõltuvust ja varieeruvust (Kuiri 2012: 99–101).

Kontrastiivse keeleteaduse abil on võimalik leksikaalsete vastavussuhete kaudu avada sõnade laiemat tähendusvälja (Järventausta 2013: 124–128). Kontrastiivse uurimise eesmärk on keelte võrdlemise kaudu kirjeldada nendevahelisi erinevusi ja sarnasusi; sageli keskendutakse kahele keelele, mida võrreldakse mitme muutuja lõikes (Järventausta 2013: 124–128). Kontrastiivne analüüs hõlmab kolme etappi: kirjeldusest, koondamisest ja kontrastimisest. Leksikaalses kontrastis on loomulikuks võrdlusaluseks peetud semantilist vastavust (Järventausta 2013: 102–110).

Henki ja *hing* on etümoloogilised vasted, ehk siis need sõnad on arenenud ühisest algvormist (Häkkinen 1990: 10). Aja jooksul on nende tähendus soome ja eesti keeles siiski mõnevõrra lahknenud. Soome keeles on sõna *sielu* osaliselt asendanud *henki* kasutust, eesti keeles aga *vaim*.

Uute sõnade vajadus tuleneb suurel määral keelevälises maailmas toimuvatest muutustest. Kultuurisõnad on lekseemid,

mis on selgelt seotud teatud elatusviisi, ühiskonnastruktuuri, religiooni või ideoloogiaga (Häkkinen 1990: 33). On oletatud, et sielu on laenatud muinasrootsi keelest soome keelde (SES, s.v. *sielu*). Võib eeldada, et see laen toimus koos ristiusu levikuga, mistõttu eesti keeles puudub sõnale *sielu* etümoloogiline vaste. Samast tüvest arenenud sõna *vaim* (eesti keeles 'mõistus, hing') esineb tänapäeva soome keeles tähenduses 'naine, abikaasa', kuid sõna algne tähendus on tõenäoliselt olnud just 'hing, vaim' (EVE, s.v. *vaimo*).

Analüüs koosneb väljendite semantilisest analüüsist ning vastavate terminite kontrastiivsest võrdlusest, püüdes tuvastada seaduspärasusi selles, millistes semantilistes rühmades esinevad vastavused ja erinevused. Keeli võrreldakse mõlemas suunas eesti ja soome vahel. Andmestik on kogutud Kotimaisten kielten keskus (Kotus) ja Eesti Keele Instituut (EKI) eesti-soome suursõnaraamatust, mis sisaldab rohkelt näiteid eri tähenduste kohta. Andmestiku analüüsi põhjal võib järeldada, et soome sõna *henki* vasteks eesti keeles on enamasti *hing* või *vaim*, ning

eesti sõna *hing* vasteks soome keeles on enamasti *henki* või *sielu*. Samuti ilmnevad andmestikus muud vasted, näiteks soome keeles *elämä* (ka *elo*) ja eesti keeles *elu*.

Lähteet

EVE = Santeri Junttila, Sampsa Holopainen, Petri Kallio, Juha Kuokkala, Juho Pystynen (toim.): *Suomen vanhimman sanaston etymologinen verkkosanakirja*. https://sanat.csc.fi/wiki/EVE:henki

Haavio, Martti 1967: Suomalainen mytologia. WSOY, Helsinki.

Harva, Uno 1948: Suomalaisten muinaisusko. WSOY, Porvoo.

Henki. Kielitoimiston sanakirja. 2024. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/henki?searchMode=all (viitattu 20.3.2026).

Hing. EKI ühendsõnastik. 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. Verkko-

julkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/hing/1/est (viitattu 20.3.2026).

Häkkinen, Kaisa 1990: Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa. Tietolipas 117. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Järventausta, Maria 2013: Kontrastiivinen tutkimus vertailevan kielentutkimuksen kentässä. Artikkeli teoksessa: Kielten vertailun metodiikka / toimittaneet Leena Kolehmainen, Matti Miestamo & Taru Nordlund. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013.

Kok, Maria 2016: Varjon kieliopillistuminen. Itse-sanan paradigman rakenne ja merkityksenkehitys itäisessä itämerensuomessa. Dissertations in Education, Humanities, and Theology. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu.

LÄHIVERTAILUJA = LÄHIVÕRDLUSI 1985–. Tallinna: Eesti Rakenduslingvistika Ühing. https://arhiiv.rakenduslingvistika.ee/ajakirjad/index.php/lahivordlusi/index (sivusto ei tällä hetkellä toimi)

SES = Suomen etymologinen sanakirja 2026. Helsinki. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 72. https://kaino.kotus.fi/ses (Viitattu 19.2.2026)

Siikala, Anna-Leena 2012: Itämerensuomalaisten mytologia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

VIRO–SUOMI-SUURSANAKIRJA 2019. Verkkosanakirja. Eesti Keele Instituut, Kotimaisten kielten keskus. https://www.eki.ee/dict/efi/ (3.2.2019)

Orthographiehistorische Analyse von der Briefen von Nádasdy Tamás und Kanizsai Orsolya

Anna Surányi

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

Das 16. Jahrhundert kann als ein Wendepunkt in der Geschichte der ungarischen Orthographie betrachtet werden, da „in dieser Periode jene Arbeiten entstanden, auf denen die spätere Lautbezeichnung beruhte, und Prozesse einsetzten, deren Ergebnis im Neuungarischen die Herausbildung eines einheitlichen Systems der Lautbezeichnung war“ (Kocsis 2017: 1). Dem für die Epoche charakteristischen Genre, dem Missilis (Privatbrief), begegnen wir in zahlreichen orthographiehistorischen Untersuchungen. Bereits 1968 befasste sich Erzsébet E. Abaffy mit der orthographiehistorischen Analyse

von Missilistexten (E. Abaffy 1968).

Die eheliche Korrespondenz von Nádasdy Tamás (1498–1562) und Kanizsai Orsolya (1521–1571) findet in der orthographiehistorischen Forschung bislang kaum Beachtung, obwohl ihre Briefe innerhalb des mittelungarischen Missilis-Korpus einen wichtigen Platz einnehmen. Die Ausdrucksweise und stilistischen Merkmale ihrer Missilis sind bekannt, über ihre lautgraphischen, orthographischen und dialektalen Eigenschaften wissen wir jedoch wenig (Terbe 2017: 85). Dies ist darauf zurückzuführen, dass bislang keine buchstabengetreue Edition der Korrespondenz vorliegt, die die Beobachtung lautgraphischer und orthographischer Besonderheiten ermöglichen würde. Mit der Erstellung einer solchen Transkription sowie mit lautgraphischen und orthographiehistorischen Untersuchungen soll diese Forschungslücke geschlossen werden.

Nádasdy Tamás und Kanizsai Orsolya folgen nahezu identischen Prinzipien der Lautbezeichnung und Orthographie, was

deutlich auf den Einfluss der auf dem Nádasdy-Gut in Sárvár tätigen Grammatiker János Sylvester und Mátyás Dévai Bíró hinweist. In meinem Vortrag stelle ich das System der Lautbezeichnung des Ehepaares sowie dessen mögliche Vorbilder und Quellen vor, mit besonderer Berücksichtigung der Orthographie Dévai Bírós und der Grammatik Sylvesters. Darüber hinaus untersuche ich, ob systematische Unterschiede zwischen eigenhändig verfassten und diktierten Briefen hinsichtlich der lautgraphischen und orthographischen Praxis festzustellen sind. Ferner zeige ich die Geltung des morphologischen (wortanalytischen) Prinzips in den Missilistexten auf, das bereits bei János Sylvester nachweisbar ist (Korompay 2003: 585). Schließlich werden die textgliedernden und weiteren orthographischen Besonderheiten der Briefe analysiert, etwa ob ein Streben nach Systematik im Gebrauch von Groß- und Kleinschreibung sowie in den Konventionen der Getrennt- und Zusammenschreibung erkennbar ist.

Bibliographie

E. Abaffy, Erzsébet 1968. *Dunántúli misszilisek a XVI. századból.* Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

Kocsis, Zsuzsanna 2017. *A protestáns helyesírás kialakulásának kezdeti időszaka és nyomai egy főúri házaspár magyar leveleiben*. Online elérés: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/35493/Kocsis+Zsuzsanna_A+protestáns+helyesírás+kialakulásának+kezdeti+id%20szaka+és+nyomai+egy+f%20úri+házaspár+magyar+leveleiben.pdf?sequence=1 [A letöltés időpontja: 2026.03.30.]

Korompay, Klára 2003. Helyesírástörténet. In: *Kiss Jenő – Pusztai Ferenc szerk*. Magyar nyelvtörténet. Osiris Kiadó. 585.

Terbe, Erika 2017. Hangjelölési kérdések Nádasdy Tamás és Kanizsai Orsolya levelezésében. In: Benő Attila – Gúti Erika – Juhász Dezső – Szoták Szilvia –

Terbe Erika – Trócsányi András szerk., Tudományköziség és magyarságtudomány a nyelvi dimenziók tükrében. A VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Pécs, 2016) három szimpóziumának előadásai. Termini Egyesület, Budapest. 85–95.

FUFF 48 órás kísérleti filmjei – értékőrzés és kulturális export az etnofuturizmus jegyében

Bogáta Timár

Tartu Ülikool

A FUFF – Finnugor Filmfesztivál már 16 alkalommal került megrendezésre. A fesztivál célja főként a finnugor, főként kisebbségi nyelveken készült filmek bemutatása, népszerűsítése, mindemellett támogató kreatív finnugor közösség építése. Bár a fesztiválnak mindig is volt egy filmkészítés-oktatói vonulata (rendre megrendezésre kerültek animációs workshopok, a szervezők gyakran jártak Oroszország területén filmkészítést oktatni a helyi kisebbségeknek, például udmurtoknak, mariknak, manysiknak), a geopolitikai változások miatt a fesztivál kreatív fókusza más irányba indult el.

A 48 órás kísérletifilm-workshop eddig kétszer került megrendezésre Észtországban. Az általában 2-3 fős, különböző országokból származó stáboknak 48 órájuk van leforgatni és megvágni egy rövidfilmet, melynek két feltételnek kell megfelelnie: bizonyos szempontból kísérleti jellegűnek kell lennie, illetve a szereplőknek vagy narrátornak egy (vagy több) kisebbségi finnugor nyelven kell beszélnie benne. A szervezők biztosítanak szállást, étkezést, segítenek megfelelő helyszínek és helyi szakértők vagy színészek találásában, illetve esetenként a forgatókönyv elkészítésében is. A résztvevők hozzák az ötletüket és a szakértelmüket – a rövid határidő mindenkinek kihívást jelent.

A workshop ötlete mélyen gyökerezik az etnofuturista mozgalomban. A 90-es években, különösen Észtországban és Udmurtiában népszerűségre szert tevő irányzat a tradicionális motívumok, eszközök kortárs környezetbe ültetését, háttérbe szorulóban lévő nyelvek, hangok és tevékenységek újrafelfedezését hirdetik. Az etnofuturizmus fontos eszméi a játék, a kontraszt és a műfajkeveredés. A film

mint médium, az experimentális eszközök – mely lehet szokatlan kamerabeállítás, formabontó operatőri munka, nem szokványos színek vagy történetmesélési módszer alkalmazása – új keretbe helyezik a kisebbségi nyelvet, vagy kisebbségeket feldolgozó témát.

Ehhez időnként elkél a segítség. A nemzetközi stáboktól nem lehet elvárni, hogy mély rálátásuk legyen a közösségre, melybe váratlanul belecsöppennek. Könnyű belecsúszni a felszínességbe, sztereotípiákba, klisés témákba. Amit a filmkészítők látnak, nem feltétlenül egyezik azzal, ahogy a közösség tagjai látják magukat. Kis nyelv esetében természetesen az erőforrások – (anyanyelvi) beszélők, népviselettel rendelkezők, kamera elé állni hajlandók stb. – is korlátozottak. Ebben segítenek a szervezők, főként a workshop koordinátora, kinek feladata az, hogy a fesztivál kezdetére minden és mindenki elő legyen készítve, és a forgatások simán menjenek.

2024 óta vagyok a kísérleti workshopok koordinátora. Az előadásom során

bemutatom a felkészülés menetét, a jellemzőbb nehézségeket, illetve a munkánk eredményét. Az elkészült filmek sikerrel szerepeltek fesztiválokon, így növelték a kisebb finnugor népek és nyelvek láthatóságát, ismertségét. A workshop során készült el többek közt a világ első vót, illetve viru (közép-észt nyelvjárás) nyelvű játékfilmje, továbbá az első szetu nyelvű 3D-film. A filmkészítők rendre örök élményként írják le a részvételt.

Az előadáson szólok pár szót az idei FUFF-ról is, melyre rekordidő alatt teltek be a helyek, és mely nyárközép idején Hopealahtiban, Joensuu mellett lesz.

Komipermjakin menneen ajan liittomuotojen korpustutkimus

Eszter Tóbiás

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

Aikaisemmissa lähteissä (Bartens 2000, Siegl 2004) luetellaan useita menneen ajan liittomuotoja eri komin kielen murteissa, mukaan lukien komipermjakissa. Nämä liittomuodot muodostuvat finiittiverbistä ja *völ-* ’olla’ apuverbistä ”ensimmäisessä” tai ”toisessa” menneen ajan muodossa (*völi*/*völöm*(*a*)), esimerkiksi *munö völi* ‘hän meni’, *munö völöm*(*a*) ‘hän meni ilmeisesti’, *munöma völi* ’hän meni/oli mennyt’, *munöma völöm*(*a*) ‘hän meni/oli mennyt ilmeisesti’. Ensimmäisen menneen ajan muodon *völi* ja toisen menneen ajan muodon *völöm*(*a*) välillä oletetaan joko evidentiaalinen (vrt. Skribnik–Kehayov 2018) tai aspektuaalinen

(vrt. Lytkin 1955, Batalova 2002) ero.

Oletan, että nykyisessä komipermjakissa ei esiinny minkäänlaisia menneen ajan liittomuotoja. Tämä hypoteesi perustuu aiempaan tekemääni korpustutkimukseen, jonka mukaan vuosien 2010 ja 2021 välisistä nykyaikaisista teksteistä ei voida havaita lainkaan menneen ajan liittomuotojen käyttöä. Ensimmäinen menneen ajan muoto *völi* esiintyi 42 kertaa ja toinen menneen ajan muoto *völöm*(*a*) 34 kertaa. Mitään näistä tapauksista ei kuitenkaan voida tulkita finiittisiksi analyyttisiksi verbimuodoiksi. Lisäksi toinen menneen ajan muoto *völöm*(*a*) ei esiinny rakenteissa minkään muun finiittisen verbin kanssa, joten se ei muodosta analyyttisiä aikamuotoja ollenkaan.

Tapauksissa, joissa *-öm*(*a*)-päätteiset verbit esiintyvät ensimmäisen menneen ajan muodon *völi* kanssa, tulkitsen kaikki esimerkit passiivirakenteiksi, joissa völi toimii eksistentiaaliverbinä ja siihen liittyy *-öm*(*a*)-merkitty leksikaalisen verbin partisiippimuoto (esim. *völi arkmötöm* ’oli perustettu’ [Korp]).

Tällaisissa rakenteissa transitiiviverbeillä on kieliopillinen subjekti, mutta ei suoraa objektia, kuten kohdassa (1). Lisäksi instrumentaalisijalla merkityt eksplisiittiset agentit voivat myös esiintyä (2):

(1) *Osa kar-ys šuś-ö siʒ́ Osa ju śörti,*
Osa kaupunki-3SG nimetä-PRS.3SG niin Osa joki mukaan
köda dor-yn sija ***völ-i*** ***löšöt-öm.***
joka ranta-INE se **olla-PST1.3SG** **tehdä-PTCP.PST**
'Osa-kaupunki on nimetty Osa-joen mukaan, jonka rannalle se perustettiin.' (Korp)

(2) *Köslador rajon-yn öńńa juraliś Anfalov Evgeniy*
Koslador piiri-INE nykyinen johtaja Anfalov Evgeni
Vasilyevich ***völ-i*** ***börj-öm*** *Köslador-yn* ***oliś-śez-ön…***
Vasiljevitš **olla-PST1.3SG** **valita-PTCP.PST** Koslador-INE ***asukas-PL-INST***
'Kosladorin piirin nykyinen johtaja, Evgeni Vasiljevitš Anfalov, valittiin Kosladorin asukkaiden toimesta…' (Korp)

Vastaavanlaiset venäjänkieliset rakenteet ovat saattaneet toimia koodin kopioinnin lähteenä, vaikka sisäistä kehitystä ei voida sulkea pois. Koska menneen ajan partisiippi ei alun perin osoittanut pääluokkaan, sekä aktiivi- että passiivitulkinnat ovat mahdollisia.

Esityksessäni käsittelen *völöm*-muotoa koskevat tulokset meneillään olevasta tutkimuksesta, jossa tarkastellaan analyyttisiä menneen ajan rakenteita *Perem Komi Corpus* -korpuksen aineistossa. Tämä korpus

sisältää muihin komipermjakin kielellä saatavilla oleviin aineistoihin verrattuna suuren määrän saneita ja tarjoaa runsaan tekstien tyylilajin ja ajallisen jakauman ansiosta luotettavampia ja relevanttisimpia tuloksia.

Korpuksesta löytyneestä 705:stä *völöm*-muotoa sisältävästä esiintymäjoukosta on vain yksi tapaus, jossa aikamuoto voidaan selvästi tunnistaa analyyttiseksi aikamuodoksi, tarkemmin ottaen rakenteeksi, jossa pääverbi on futuurin aikamuodossa:

(3)	*Ötik*	*partija*	***völ-öm***		***lokt-as***	*gort-as,*
	yksi	ryhmä	olla-PST2.3SG		tulla-FUT.**3**SG	kotiin-ILL.**3**SG
	a *mödik*	*ćoža*	*tujö*	*ńi*	*pet-ö.*	
	mutta	toinen	nopeasti	sijasta	jo	mennä_ulos-PRS.**3**SG

’Yksi ryhmä tuli kotiin, mutta toinen meni jo nopeasti ulos sen sijasta.’
(Perem Komi Corpus, 1930)

Lytkin (1955: 215) ja Bartens (2000: 210) mainitsevat myös *völ*-PST2 + V-FUT-rakenteet, joita he tulkitsevat menneisyydessä toistuviksi tapahtumiksi. Se, että tämä tieto on peräisin vuodelta 1930, vahvistaa entisestään hypoteesia, jonka mukaan analyyttiset menneet ajat ovat katoamassa, eikä niitä esiinny nykyisissä teksteissä lainkaan tai vain hyvin vähäisessä määrin.

Kirjallisuus

Bartens, Raija 2000. *Permiläisten kielten rakenne ja kehitys*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 238. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.

Batalova, R. M. [Баталова Р. М.] 2002. *Кудымкарско-иньвенский диалект коми-пермяцкого языка*. Москва-Гронинген.

Borin, Lars – Forsberg, Markus – Roxendal, Johan 2012. *Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken*. (https://gtweb.uit.no/u_korp/ 2025.03.30.)

Lytkin, V. I. [Лыткин В. И.] 1955. *Современный коми язык*. Коми книжное издателство. Сыктывкар

Perem Komi Corpus = *Komi kyv korpus. Perem komi jukön*. http://perem.komicorpora.ru/

Siegl, Florian 2004. *The 2nd past in the Permic languages. Form, function and a comparative analysis from a typological perspective*. University of Tartu, Tartu (MA Thesis)

A border-crossing attempt from Hungary to Czechoslovakia in the Life of Izidor Goldberger, the last Chief-rabbi of Tata

Annabella Topos

BZSH Külkereskedelmi Technikum

After the collapse of the Austro-Hungarian Empire, the previously blooming Hungarian orthodox, neologism and status quo communities had to cope with the new national regimes of the surrounding countries. Meanwhile, the leading neolog Jewish philosophy and politics formed by Simon Hevesi supported the new generation of rabbis to spread patriotic messages in Jewish communities in Hungary.

In my presentation, I would like to show the conflict and confrontative points of the Hungarian-Czechoslovakian

Jewish Politics through the case study of Izidor Goldberger, last Chief-rabbi of Tata, who attempted to be elect as the orthodox community's new rabbi in Prešov, Czechoslovakia in 1924. In the presentation, I highlight the Hungarian-Jewish patriotic mission work of Simon Hevesi, Chief-rabbi of Synagogue of Dohány street, who had a huge influence on Izidor Goldberger's life work. Also, explaining the stages of the rejection of Izidor Goldberger from the territory of Czechoslovakia, which was detailed in different European journals at the time. The aim of my presentation is to focus on the connections between Hungarian language-based Jewish communities of the newly risen surrounding states and the neolog Jewish society of Hungary between the two world wars.

The method of the research was press research in the archives of Jewish journals of Czechoslovakia and Hungary. In addition, the corpus of my work are the volumes of *Egyenlőség* and *Bratislavaer Zeitung*, which were in dialogue in the aspect of the rejection of Izidor Goldberger in

1924. Goldberger's newly found personal documents are also pillairs of the corpus.

The case study of the presentation is a partial result of my one-year research on the literary and journalistic work of Izidor Goldberger, which is going to be presented via a biography short film and a collection of his articles by the collaborative work of József Szűcs and mine in 2026 by the support of Kuny Domokos Museum of Tata.

References

Árky Ákos, *Ruszinszkó küzdelme az autonómiáért 1918-1927*, Studium, Budapest, 1928.

Gayer Veronika, *Zsidó egyesületek Kassán a két világháború között*, 1-25.

Hollósi Gábor, *Az 1920-as évek csehszlovák választójoga az egykorú magyar szakirodalom és választjog tükrében*, Veritas évkönyvek (1. sz.), 167-184.

Klein-Pejšová, Rebekah, *"Abandon Your Role as Exponents of the Magyars":*

Contested Jewish Loyalty in Interwar (Czecho) Slovakia, ASJ Review 33 (Vol.) 2, 341-362

Ujvári Péter (szerk.), "Eperjes"= In: *Magyar Zsidó Lexikon*, Budapest, 1929

Pusztay Sándor, *Zsinagógák Szlovákiában*, Kornétás Kiadó és Kereskedelmi Kft., Budapest, 2018.

Szeghy-Gayer Veronika, *Lojalitásbeli irányváltás - a szlovákiai zsidóság létrejötte*, REGIO 24. évf. (2016), 2. sz., 223-229.

Szeghy-Gayer Veronika, *Jewish representatives of the Hungarian political opposition in interwar Slovakia. The case of Prešov and Košice*. Judaica Bohemiae LV-2. 25-52.

Venäläisten erisnimien representaatio Rosa Liksomin *Hytti nro 6* -romaanissa

Darina R. Toropova

Rosa Liksomin *Hytti nro 6* [Liksom, 2011] on modernin suomalaisen kaunokirjallisuuden teos, joka on saanut Suomessa kirjallisuuspalkintoja, on käännetty 16 kielelle ja filmatisoitu. Se on ainutlaatuinen esimerkki kaunokirjallisesta tekstistä, joka kuvastaa venäjänkielistä maailmankuvaa suomen kielen keinoin. Kielitieteilijän on kiinnostavaa tutkia niitä kielellisiä keinoja, joiden avulla suomenkieliselle lukijalle luodaan vakuuttava illuusio vieraankielisestä puheesta ja täten lukija upotetaan 1980-luvun neuvostoliittolaiseen kulttuurikontekstiin. Vieraskielisen henkilöhahmon puheen välittymistä tutkitaan kielitieteessä, mm. kääntämisen tutkimuksessa, jossa kontaminoitunutta

puhetta välitetään foneettisin, leksikaalisin ja kieliopillisin keinoin, tavallisesti interferenssin avulla [Vainraikh, 1979]. Tutkimusaineisto ei kuitenkaan ole käännetty teksti, eikä sen henkilöhahmojen puhe ole kieliopillisesti tai foneettisesti poikkeavaa: se ei sisällä interferenssiä, vaan on normatiivista suomea.

Erityisen kiinnostava on strategia, jolla Rosa Liksom välittää romaanissaan venäläiset erisnimet. Käännösstrategia edellyttäisi erisnimien translitterointia ainakin kieliparissa venäjä–suomi, mutta kirjailija ylittää yksinkertaisen translitteroinnin. Romaanin venäläiset erisnimet ovat nimittäin tärkeä keino rakentaa monipuolinen vieraan kulttuurin kuva, jossa yhdistyvät sosiaaliset normit, kulttuurinen koodi ja ihmissuhteiden representaatio [Alekseeva, 2004; Tiittula, 2001]. Tutkimusta varten on kerätty yli 200 erisnimeä: paikan-, sanomalehtien ja tuotteiden nimiä yms. Suurin osa niistä on translitteroitu, siksi jätin ne tutkimukseni ulkopuolelle. Tarkasteluni fokuksessa ovat henkilönimet sekä ne erisnimet, jotka on välitetty muuten kuin translitteroimalla.

Tutkimuksessani analysoin, miten venäläisten erisnimien avulla välitetään hahmojen venäjänkielistä puhetta suomeksi kirjoitetussa romaanissa. Tutkimuksen menetelmä perustuu puheen leksikaalis-semanttisten piirteiden analysointiin.

Seuraavat tärkeimmät keinot venäläisen puheen välittämiseksi erisnimien avulla *Hytti nro 6* -romaanissa on löydetty. Ensimmäiseksi, Rosa Liksom käytti puhuttelua etu- ja isänimellä venäläisen sosiaalisen normin heijastamiseksi. Ero suomen ja venäjän kielten pragmatiikassa ja tarve korostaa venäläistä puhuttelunormia johtavat siihen, että isännimiä on käytetty välillä liiallisesti, kuten koululaista puhuteltaessa. Isänimen käyttö sinänsä on tässä tapauksessa vain keino viitata venäläiseen kohteliaisuusstrategiaan. Toiseksi, satuhahmojen nimistä on käytetty semanttisia käännöslainoja, mikä tekee nimestä ymmärrettävän ja luo ainutlaatuisen tunnelman. Kolmanneksi, valtioiden venäjänkielisten nimien translitterointia on käytetty päähenkilön puhuessa Suomesta ja Virosta suomenkielisten nimitys-

ten sijaan [Jänis, 2010]. Neljänneksi, on keksitty henkilönimi Teräs Rautavitš, joka on muodostettu suomen kielen sanoista venäläisen mallin mukaan etu- ja isänimeksi. Romaanin päähenkilö, neuvostoliittolainen mies, on käyttänyt sitä leikkisästi kutsumanimenään esittäytyessään suomalaiselle hyttikaverilleen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että tällä tavoin käytetyt erisnimet mahdollistavat sen, että suomenkielinen lukija ei ainoastaan tunnista henkilöhahmon puhetta vieraaksi, vaan myös ymmärtää Neuvostoliiton yhteiskunnan sosiaalisen kontekstin ja käsittää ihmisten välisen viestinnän erityispiirteet sekä venäläisen kulttuurin koodin. Analyysin tuloksena on lisäksi tunnistettu strategia venäläisten erisnimien kielelliseksi representoimiseksi suomen kielessä. Tulokset osoittavat seuraavaa: juurisemantiikkaa säilytetään folklorististen kuvien ja sosiokulttuuristen aspektien välittämisessä, toponyymien ja kulttuuristen reaalien välittämisessä käytetään translitterointia, ja lisäksi kirjailija luo okkasionalismeja teoksen tunnelmaan upottamiseksi. Nämä keinot takaa-

vat venäläisen puheen tunnistettavuuden suomen kielisen koodin puitteissa.

Lähteet

Alekseeva, I. S. (2004). *Vvedenie v perevodovedenie*. (Johdatus käännöstieteeseen). SPb; M.: Akademiia.

Liksom, R. (2011). *Hytti nro 6.* Hämeenlinna.

Vainraikh, U. (1979). *Iazykovye kontakty: sostoianie i problemy issledovaniia*. (Kielelliset kontaktit: tutkimuksen tilanne ja ongelmat). Kiev: Vishcha shkola.

Jänis, M. (2010). *Venäjästä suomeksi ja suomesta venäjäksi*. Aleksanteri Series 4.

Optatiivin ja imperatiivin paradigmaattisen merkinnän muutokset ersässä

Diana Viktória Tóth

Debreceni Egyetem

Mordvan kielestä on tähän mennessä ilmestynyt lähes tusina kielioppia ja krestomatiaa. Ensimmäiset kieliopit liittyvät August Ahlqvistin, F. J. Wiedemannin ja József Budenzin nimiin. Ahlqvist julkaisi vuonna 1861 teoksensa Versuch einer mokscha–mordwinischen Grammatik nebst Texten und Wörterverzeichniss, jota seurasi F. J. Wiedemannin vuonna 1865 ilmestynyt Grammatik der erza–mordwinischen Sprache nebst einem kleinen mordwinisch–deutschen und deutsch–mordwinischen Wörterbuch. Budenz puolestaan julkaisi vuonna 1876 Nyelvtudományi Közlemények -sarjassa teoksensa Moksa– és erza–mordvin nyelvtan (Lakó

1980: 7–10, 19–44; Keresztes 1990: 13–22; Keresztes 2011: 11–12).

Tutkimuksessani tarkastelen, miten József Budenz kuvasi ersän aikamuotojen ja modusjärjestelmän. Nykyinen esitelmäni käsittelee tämän aiheen yhtä osa-aluetta: imperatiivin kysymystä. Mordvassa käsky voidaan ilmaista kahdella moduksella, optatiivilla ja imperatiivilla (Keresztes 1990; Budenz 1876).

Budenz esittää imperatiivista seuraavan täydellisen paradigman:

Sg1 *-zan*

Sg2 *-t/-k*

Sg3 *-zo/-ze*

Pl1 *-zanok/-zenek*

Pl2 *-do/-de*

Pl3 *-st*

Optatiivin paradigmasta Budenz ottaa mukaan vain kaksi muotoa: Sg1 *-zan* ja Pl1 *-zanok*. Nämä vastaavat täysin imperatiivin muotoja (Budenz 1876: 76–78).

Kahden moduksen keskinäinen suhde

ja niiden paradigmakuvaus 1900-luvun kieliopeissa poikkeaa jossain määrin Budenzin esityksestä. Paasonen (1909) antaa teoksessaan Mordwinische Chrestomathie mit Glossar und Grammatikalischem Abriss seuraavan optatiivin paradigman:

Sg1 *-zan*

Sg2 *-zat*

Sg3 *-zo*/*-ze*

Pl1 *-stanok*

Pl2 *-stado*

Pl3 *-st*

Paasonen esittää imperatiivista vain toisen persoonan muodot: Sg2 *-k*/*-t* ja Pl2 *-do*/*-de* (Paasonen 1909: 10).

Keresztes erottaa niin ikään optatiivin ja imperatiivin. Hän esittää optatiivin täydellisen paradigman ja korostaa, että se täydentää imperatiivin vajavaista paradigmaa. Krestomatiassaan hän antaa optatiiville seuraavat päätteet:

Sg1 *-z* + *an*

Sg2 *-z* + at

Sg3 *-zo/-ze*

Pl1 *-z + tano*

Pl2 *-z + tado*

Pl3 *-zt*

Imperatiivin päätteet hän esittää seuraavasti: Sg2 *-k/-t, -t'*, Pl2 *-do/-d'e*. (Keresztes 1990: 42)

Kirjoittajat edustavat erilaisia näkemyksiä kahden moduksen suhteesta ja niiden paradigmoista. Budenz esittää imperatiivin täydellisen paradigman, kun taas Paasonen ja Keresztes antavat optatiivin täydellisen paradigman ja ottavat imperatiivista mukaan vain toisen persoonan muodot.

Kirjallisuus

Budenz József: *Moksa– és erza–mordvin nyelvtan*. Nyelvtudományi Közlemények 1876/13: 1–134.

Keresztes László 1990: *Chrestomathia Morduinica*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Keresztes László 2011: *Bevezetés a mordvin nyelvészetbe*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

Lakó György 1980: *Budenz József*. Akadémia Kiadó, Budapest.

Paasonen, Heikki 1909: *Mordwinische Chrestomathie mit Glossar und Grammatikalischem Abriss*. Finnisch–Ugrische Gesellschaft, Helsingfors.

Die Fragepartikel *-e* in der altungarischen Sprache

Mihály Tóth

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

Ein charakteristisches Morphem der ungarischen Sprache ist die Fragepartikel *-e*. Ihr Vorhandensein wird schon im Urungarischen angenommen (Kiss – Pusztai 2003: 257) und seit der Periode des Altungarischen ist es auch überliefert (MGTSZ). Es gibt auch Hypothesen, laut denen sie sogar einen finno-ugrischen Ursprung habe (Uralonet, *8). Im heutigen Sprachsystem wird sie oft benutzt, ihr Gebrauch kann verbindlich sein (Keszler – Lengyel 2019: 134), wie sie sich auch im Altungarischen mehrmals finden lässt.

In den Quellen aus dieser Zeit (z. B. die drei Kodexe der Hussitenbibel /Huszita Biblia/) ist sie in vielen Positionen vorhanden, folgt mehreren Satzgliedern und

hat verschiedene Rollen (Kiss – Pusztai 2003: 492). Die folgenden Beispiele illustrieren diese Erscheinungen, in denen das Fragewort sich entweder am Ende des Satzes, nach einem Adverb (1) oder an seinem Anfang, nach einem Demonstrativpronomen findet (2):

nēde tu͗ incab nagobbac vattoc azocnal ė
'Seid ihr eher größer als sie?' (MGTSZ)

Ez ė tu͗ fiatoc kit mondotoc hog vakon zu͗letet 'Ist dies euer Sohn, über wen ihr sagt, dass er blind geboren sei?' (MGTSZ)

Vor zwei Jahren gab ich eine grundlegende Zusammenfassung über die Wahrzeichen der altungarischen und heutigen Benützung, betonend die Unterschiede zwischen den zwei Sprachstufen (Tóth 2024). In dieser Forschung möchte ich, mit der Hilfe der Daten von Magyar Generatív Történeti Szintaxis (MGTSZ, ein Korpus der altungarischen Sprache), die syntaktische Rolle der Partikel in der altungarischen Epoche gründlich beschreiben und ihre Regeln erschließen. Mit diesen Ergebnissen plane ich, in der Zukunft die Gruppe von erforsch-

ten Perioden zu verbreitern und die Frage des Ursprungs zu untersuchen.

Quellen

Keszler, Borbála – Lengyel, Klára 2019. *Kis magyar grammatika*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Kiss, Jenő – Pusztai, Ferenc (Hrsg.) 2003. *Magyar Nyelvtörténet*. Osiris Kiadó, Budapest.

MGTSZ=Magyar Generatív Történeti Szintaxis (http://omagyarkorpusz.nytud.hu/, abgerufen am 28.03.2026.)

Simon, Eszter – Sass, Bálint 2012. Nyelvtechnológia és kulturális örökség, avagy korpuszépítés ómagyar kódexekből. In: *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*. 2012(XXIV): 243-264.

Tóth, Mihály 2024. *Az -e kérdő partikula használata az ómagyar és a mai magyar nyelvben*. International Finno-Ugric Students' Conference, Budapest.

Uralonet=Rédei, Károly (Hrsg.) 1986–1989. *Uralisches etymologisches Wörter-*

buch. Akadémiai Kiadó, Budapest. Online Variante: Uralische Etymologie-Datenbank. (https://uralonet.nytud.hu/, abgerufen am 31.03.2026.)

Läänemeresoome ja balti keelte postpositsionaaliste kohakäänete ajaloolisest taustast

Otto Vahtola

Helsingin yliopisto

Uurali keelkonna läänemeresoome harus on kohakäänete süsteem laienenud viisil, mille käigus vanadele alguurali kohakäändelõppudele on liitunud s- või l-kaasafiks, mis paikneb tüve ja käändelõpu vahel. Sellest konstruktsioonist on kujunenud kaks kolmeliikmelist kohakäänete sarja – sise- ja väliskohakäänded – mis väljendavad vastavalt paiknemise, suundumise ja eraldumise tähendusi.

Hiljutised uurimused on näidanud, et nende käänete ajalooline taust peitub konstruktsioonides, kus alguurali kohakäändelõpud liitusid postpositsiooniliste lekseemidega. Sarnaseid nähtusi võib

täheldada ka teistes lääneuralikeeltes, nagu saami ja mordva, ning tõenäoliselt ka mari keeles.

Huvitava paralleeli pakuvad balti keeled, läti ja leedu, kus on samuti attesteeritud sarnast tüüpi kohakäänete sarju, mis on tekkinud postpositsioonilistest konstruktsioonidest. Balti keeltes on see süsteem siiski taandunud ning tänapäeval esineb see vaid mõningates vanades idioomides ja murdekeeles.

Nii balti kui ka läänemeresoome kohakäänete süsteeme on peetud kas keelkondadevahelise laenamise tulemuseks või laiemalt areaalseks nähtuseks. Käesolevas ettekandes käsitlen nende süsteemide ajaloolist kujunemist ning analüüsin võimalust, et nende kujunemise taga on ühine substraadimõju attesteerimata paleoeuroopa keelest.

Kirjandus

Aikio, Ante & Ylikoski, Jussi (2016): The origin of the Finnic l-cases. In *Fenno-Ugrica Suecana Nova Series*, 59-158.

Jakob, Anthony (2023). *A History of Baltic Languages through Language Contact.*

Rinkevičius, Vytautas (2025). *Baltic and Finnic Local Cases in the Context of Early Language Contact*. A presentation in Helsinki University.

Rinkevičius, Vytautas (2025). *Lokatyvai*. A lecture handout.

Villanueva Svensson, Miguel. (2020). *Balto-Slavic accentology, Auslautgesetze, and the Baltic secondary local cases*. Baltistica, 55(1), 5.

Ylikoski, Jussi (2016). *The origins of the western Uralic s-cases revisited: historiographical, functional-typological and Samoyedic perspectives*. Finnisch-Ugrische Forschungen, 2016(63).

Finnish-English code switching in video blogger's interaction with the audience: pragmatic and sociolinguistic aspects

Polina Vakulina

In the multilingual environment of modern Finnish society, Finnish-English code-switching is widespread and occurs in everyday speech interactions. This phenomenon has been extensively studied by Finnish and international linguists. For example, Sara Backman's work highlights the linguistic aspects of the use of anglicisms in blogs [Backman, 2022: 36], while Karo Junell's work focuses more on analyzing bloggers' communicative strategies [Junell, 2020: 22]. Our study focuses on Finnish-English code-switching in three Finnish videoblogs. The study analyzes the pragmatic, sociolinguistic and linguistic aspect of Finnish-English code-

switching presented through examples. Research material is based on young female videobloggers' speech. Social implications are compared and analyzed through theoretical approaches, such as the sequential model [Auer, 1984] and discourse strategies [Gumperz, 1982]. For example, some of the most frequent switches were 'alright', 'fine', 'nice', and 'oh my God'. It was noted that English loanwords, with rare exceptions, are characterized by phonetic and grammatical adaptation (according to K. Myers-Scotton [Myers-Scotton, 2006], such insertions can still be considered examples of code-switching rather than lexical borrowing). Basic strategies are selected and statistically processed. Adapted and non-adapted code-switches, as well as established loanwords were found, for example setti (eng. set), vippi (eng. VIP), steppi (eng. step).

References

1. Auer, Peter. 1984. Bilingual conversation. Amsterdam/Philadelphia: John

Benjamins Publishing Company.

2. Backman S. *Hei tää legit vaa seisoo ja oottaa tääl, I got him hooked* // Образовательный портал «eRepo UEF». URL: https://clck.ru/3GQV8M (дата обращения: 02.02.2025).

3. Gumperz J. *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1982. P . 59-99

4. Junell K. *English code-switches in Finnish Youtube vlogs* // Образовательный портал «Trepo». URL: https://clck.ru/3GQV98 (дата обращения: 16.01.2025).

5. Myers-Scotton C. *Multiple voices. An Introduction to Bilingualism*. Malden, 2006.

Kollektív és egyéni traumák Gubis Éva Más halak novellináskötetében

Flóra Várkonyi

Gubis Éva *Más halak* (2023) című novelláskötete többek között traumafikcióként olvasható. A kötet novellái kollektív és egyéni traumákat is ábrázolnak, amelyek gyakran összefonódnak, különösen a szlovákiai magyar kisebbséghez való tartozás esetében. Az egyéb, magánéleti traumák is más egyénekkel és közösségekkel való interakció következtében jönnek létre, és traumatikus voltuk az ábrázolt családi és falusi közösségek értékrendjével és normáival is összefügg. A traumát a mű egy közösséggel és társadalommal kölcsönhatásban kialakulónak mutatja be.

Az előadásom nagyobb részében a szlovákiai magyar kisebbséghez tartozás okozta transzgenerációs traumákra fókuszálok, amelyeket a kötetben a *Valahol a sufniban*

és a *Virsli mustárral* című novellák tárgyalnak. A kérdést az irodalomtudományban is használatos traumakutatás segítségével vizsgálom. A szlovákiai magyar szereplők megkülönböztetésből és kétszeres kívülállóságból eredő traumáit és a novellák traumareprezentációit a kollektív és az egyéni trauma, a transzgenerációs trauma, a posztemlékezet és az identitásformálásban résztvevő választott trauma fogalmain keresztül közelítem meg.

A *Valahol a sufniban* novellában a transzgenerációs traumák egyik fő forrása a felvidéki magyarok egy részének kényszerű Magyarországra telepítése a csehszlovák–magyar lakosságcseréről szóló egyezmény keretei között. A következő generációk tagjainál ez a trauma a posztemlékezet által módosított formákat ölt, majd elhalványul, illetve az etnikai kisebbséghez tartozás miatti általánosabb megkülönböztetéssel együtt identitáskrízishez és az identitás változásához, végül pedig a kisebbségi identitás gyengüléséhez vezet. A *Virsli mustárral* a felvidéki magyarok magyarországi kívülállóságát és megkülönböztetését, valamint az ebből

fakadó traumatizáltságot groteszk helyzetképpel szemlélteti.

A kötet novelláiban a kisebbségi léttel össze nem függő, családi és egyéb magánéleti traumák is helyet kapnak. A novellák elején ábrázolt hétköznapi helyzetek mögül gyakran nyomasztó, kiábrándító vagy kimondottan tragikus, a szereplőknek traumát okozó események bontakoznak ki. Ezen novellákhoz tartozik például a *1Móz30*, amely a főszereplő édesanyja elvesztését és temetését idézi fel, illetve a halandóságra emlékeztető és a fiatalkori remények meghiúsulását nyersen realista stílusban konstatáló *Post iucundam iuventutem*. A halált az *Egészen átlagos* egy frontra küldött apa traumatizáltságból fakadó mentális zavarain, a *Don Beto koporsói* pedig a fiát kivégzés miatt elvesztett ács történetén keresztül tárgyalja.

Néhány novellában, mint a *Homokfészekben* és a *Polly Pocket*ben, a főszereplő akaratlan gyermektelensége és/vagy teherbe esési nehézsége mutatkozik a főszereplőt traumatizáló helyzetnek. Bár ebben az esetben elsősorban egyéni traumáról van

szó, az részben mégis kapcsolódik a novellában és a kötet egészében ábrázolt közösségek és társadalom hagyományos családmodellre épülő értékrendjéhez és normáihoz. *A vakondos bögrébe* című novellában a közösség sajnálandónak, ugyanakkor szégyellendőnek ítéli meg a férje által elhagyott, egyedülálló anya helyzetét, az eseményt pedig az életét hosszútávon meghatározó traumának.

Előadásomban a novellák realista stílusjegyeire és azok traumareprezentációkra gyakorolt hatására is kitérek. A kötet abban az értelemben kortárs irodalmi realista népábrázolásnak is tekinthető, hogy betekintést nyújt a mai magyarországi és felvidéki szociokulturális viszonyokba, főként a vidéki életbe. A szereplők hétköznapjait ábrázolva a novellák társadalmi kérdéseket és jelenségeket is a felszínre hoznak. Vizsgálom a novellák traumafikcióra jellemző stilisztikai és elbeszéléstechnikai sajátosságait.

Irodalomjegyzék

Alexander, Jeffrey C. (2004) "Toward a Theory of Cultural Trauma". In Jeffrey C. Alexander, Ron Eyerman, Bernhard Giesen, Neil J. Smelser és Piotr Sztompka (szerk.) *Cultural Trauma and Collective Identity*. Oakland: University of California Press, 1–30.

Balaev, Michelle (2014) "Literary Trauma Theory Reconsidered." In Michelle Balaev (szerk.) *Contemporary Approaches in Literary Trauma Theory*. London: Palgrave Macmillan, 1–14.

Bond, Lucy & Stef Craps (2020) *Trauma*. London & New York: Routledge.

Buelens, Gert, Durrant, Sam & Eaglestone, Robert (2014) "Introduction." In Gert Buelens, Sam Durrant és Robert Eaglestone (szerk.) *The Future of Trauma Theory. Contemporary Literary and Cultural Criticism*. Abingdon: Routledge, 1–8.

Caruth, Cathy (1996) *Unclaimed Ex-*

perience. Trauma, Narrative, and History. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Gubis, Éva (2023) *Más halak*. Bratislava: Kalligram.

Hirsch, Marianne (2012) *The Generation of Postmemory. Writing and Visual Culture after the Holocaust.* New York: Columbia University Press.

Jytilä, Riitta (2022) *Traumaattinen muisti nykyproosassa.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lappalainen, Päivi (1998) ”Realismista – puolesta ja vastaan. Katsaus realismia koskeviin keskusteluihin.” In Päivi Lappalainen (szerk.) *Uudessa valossa. Kirjoituksia realismin kysymyksestä.* Turku: Turun yliopisto. 15–57.

Várkonyi, Flóra (2025) Hedelmätön hiekka. Éva Gubisin realistinen novellistiikka. Jälkisanat novelliin ”Hiekkapesä”. *Kulttuurivihkot* 3/2025, 35–38.

Saava käände tunnuse varieerumine Alutaguse, ida- ja rannamurdes.

Ove Üllar Viesemann

Tartu Ülikool

Eesti kirjakeeles on saava käände tunnuseks *-ks*, aga Eesti idapoolsetel aladel on ajalooliselt levinud ka *-st*-vorm (Rätsep 1979). Selles ettekandes keskendun saava käände tunnuse varieerumisele ida-, Alutaguse ja rannamurdes, sest ajalooliselt peetakse neid üksteisele sarnaseks (Pall 1982) ja kõneleda saab Kirde-Eesti siirdealast (Pajusalu jt. 2018). Saava käände tunnuse varieerumise uurimiseks sellel siirdealal kasutasin Eesti murrete korpust (Lindström jt. 2022) ning translatiivi sisaldab 803 sõnavormi analüüs, millest eemaldasin ühe valesti analüüsitud vormi. Kokku esineb Alutaguse murdes 204, idamurdes 131 ja rannamurdes 467 sõnavormi saavas käändes. Analüüsi aluseks võt-

sin juba korpuses olemasoleva sõnaliigi, murde, murraku, asula ja keelejuhi soo kategooriad. Käsitsi kodeerisin tegusõna, millele saavas käändes sõnavorm allub, sõnavormi funktsiooni lauses (erinevad määrused või üldlaiend) ja keelejuhi sünniaasta lahutades salvestamise aastast keelejuhi vanuse. Andmeid analüüsisin rakendustarkvara R abil (R Core Team 2022). Saava käände tunnuse varieerumist analüüsisin nii ühe tunnuse kaupa statistilisi teste kasutades kui ka mitmetunnuselisena tingimusliku otsustuspuu abil. Murdeid võrreldes eristub Alutaguse ja idamurdest rannamurre, kus saava käände vormina kasutatakse enamasti *-ks*-vormi, aga siiski kasutatakse Alutaguse murdele kõige lähemas Viru-Nigula murrakus eelkõige *-st* vormi ehk üleminek ühelt murdealalt teisele on pigem sujuv. Alutaguse murde puhul on aga võimalik täheldada diakroonilist muutust, sest pärast 1891. aastat sündinud keelejuhtide kõnes esineb olulisel määral rohkem *-ks*-vormi, kui varem kasutati eelkõige *-st* vormi. Idamurde puhul eristub Kodavere murrak teistest, kuna selles on *-st* tunnus enim assimi-

leerunud *-ss-* või *-s-*vormiks. Ettekandes tutvustan lähemalt, kuidas andmeid analüüsisin ja paigutan tulemused murrete ja murrakute liigitust käsitlevasse konteksti.

Allikad

Lindström, Liina, Triin Todesk, Maarja-Liisa Pilvik. 2022. *Eesti murrete korpus*. Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituut. https://datadoi.ee/handle/33/492.

Pajusalu, Karl, Tiit Hennoste, Ellen Niit, Peeter Päll, Jüri Viikberg. 2018. *Eesti murded ja kohanimed, 3. trükk*. Tartu.

Pall, Valdek. 1982. Idamurde vahekorrast naabermurretega ja vadja keelega. *Keel ja Kirjandus 5*, 246–251.

R Core Team. 2025. R: A Language and Environment for Statistical Computing. Vienna: R Foundation for Statistical Computing. https://www.R-project.org/

Rätsep, Huno. 1979. *Eesti keele ajalooline morfoloogia II*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool.

A repülés és ugrás igéi az észak-szibériai nyelvekben

Kitti Vojter

Szegedi Tudományegyetem

Kutatásom során négy észak-szibériai nyelvet vizsgálok, köztük az uráli nyelvcsaládba tartozó nganaszant és enyecet, valamint a törökségi dolgánt és a mandzsu-tunguz evenkit. A munka célja megfigyelni, hogy a felsorolt nyelvekben megjelenő, repülést és ugrást kifejező igék a lexikalizált mozgásnak pontosan milyen formáját fejezik ki. Noha a két fogalom elkülöníthető egymástól, hiszen az utóbbi magában foglal a felszínnel való rövid érintkezést is (Plungian és Rakhilina 2015: 3), mégis mindkettő esetében levegőben való mozgás történik. A standard európai nyelvekben a két kategória jól elkülönül, más nyelvekben azonban a két fogalom akár egy lexémában is kifejeződhet (2015: 6).

Munkám során az *INEL* korpuszaiban lévő előfordulások alapján összegyűjtöttem a két említett szemantikai kategóriába tartozó lexémákat a korábban felsorolt négy nyelvben. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy ezekben a két fogalom élesen elkülönül egymástól, és főként az ugrás esetében számos lexémával számolhatunk. Kivétel a dolgánban a ʻrepülʼ ige, amelyet a ʻfutʼ igével azonos lexéma fejezi ki. Az 1. táblázat a kérdéses elemeket ismerteti.

	Nganaszan	Enyec	Dolgán	Evenki
repül	*d'amu(s)* *təir/təu* *kəmsɨtə*	*see* *či(ɔ)* *bɔzusa*	*(köt)* !	*dəg/dəkki/d'əgd* *i* *ləndutə:*
ugrik	*barkutə* *d'ilsɨ* *kəmbiti* *lambur* *tarə/təru* *t'abuj* *t'intü/t'intə*	*laniɔ* *sakaza* *sɔʔɔ* *tɔrou(ro)*	*ekkire:* *hömsö:* *oj* *tej* *ɨstan*	*čimmən* *čulugdi* *d'eləŋə* *hətəkən/hətəku* *hiŋi/hiriun* *ju:məl* *lopuro* *lostiran* *lowi* *lupəro:* *mikča:n* *šo:pka:*

1. táblázat: A repülés és ugrás igéi négy észak-szibériai nyelvben

Előadásom célja az igék inherensenen kifejezett jelentésének és funkciójának pontosabb meghatározása, az egy nyelven belüli lexémák, valamint a négy nyelv közötti hasonlóságokra és különbségekre fókuszálva. A következő kérdésekre igyekszem választ adni: vertikális vagy horizontális mozgást írnak-e le a felsorolt lexémák? Melyek azok a helyek, ahonnan és ahova lehet ugrani, repülni? A megegyező kiinduló- vagy végpontú mozgást ugyanazzal a jelentéssel írja-e le a négy nyelv, vagy van-e olyan kontextus, ahol az egyik inkább az ugrás, a másik pedig a repülés koncepcióját használja? Vannak-e külön igék az egyes entitások ilyen mozgásának megkülönböztetésére, vagy ugyanúgy repül a légy és a repülőgép is? Hogyan repülnek a madarak (Shuzhen 2025)? Elkülönül-e az aktív és a más által okozott repülés, az egyszeri ugrás és a többszörös ugrálás? Az eltérések és megegyezések vizsgálatában külön figyelmet kap az enyec és a nganaszan, amelyek nemcsak területi, hanem rokonsági kapcsolatban is állnak egymással.

Munkám eredményeként nemcsak az

egyes nyelvek mozgásigéiről tett ismereteket bővítem, hanem leírok egy areális tipológiát is, illetve megvizsgálom, hogy az általam kutatott szamojéd nyelvek hogyan illeszkednek ebbe bele.

Források

The INEL corpora of indigenous Northern Eurasian languages. [https://hdl.handle.net/11022/0000-0007-F45A-1]. Archivált a Hamburgi Egyetemen:

Brykina, Maria – Gusev, Valentin – Szeverényi, Sándor – Wagner-Nagy, Beáta. INEL Nganasan Corpus 1.0. [https://hdl.handle.net/11022/0000-0007-FE63-C.]

Däbritz, Chris Lasse – Kudryakova, Nina – Stapert, Eugénie 2022. INEL Dolgan Corpus 2.0. [https://hdl.handle.net/11022/0000-0007-F9A7-4.]

Däbritz, Chris Lasse – Gusev, Valentin – Stoynova, Natalia 2024. INEL Evenki Corpus 2.0. [https://hdl.handle.net/11022/0000-0007-FE38-D.]

Shluinsky, Andrey – Khanina, Olesya – Wagner-Nagy, Beáta 2025. INEL Enets Corpus 1.1. [https://hdl.handle.net/11022/0000-0008-005C-1.]

Szakirodalom

Plungian, Vladimir A. – Rakhilina, Ekaterina V. 2015: *Towards a Lexical Typology of 'Flying' and 'Jumping'*. Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP 41/LNG/2015. [https://ssrn.com/abstract=2709050].

Shuzhen, Jiang 2025: *How Birds Fly Differently Across Languages? – Manner Salience of Flight Events in English and Chinese*. SAGE Open [https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/21582440251358549].

How to Succeed as Udmurt Writers? A Quantitative Analysis of Biographical Trajectories

Egor Lebedev

Maria Vyatchina

Tartu Ülikool

This presentation offers a first attempt at applying quantitative methods to the study of writers' biographies, using the biographical reference book "Writers of Udmurtia" (1989), edited by Anatoly Uvarov. The study explores how quantitative analysis of a biographical corpus (Safonova 2022) can provide new perspectives on the established history of Udmurt literature.

The research focuses on reconstructing key components of the social and cultural capital of Udmurt writers, following the theoretical framework proposed by Bour-

dieu (1986). The study examines generational differences highlighted in recent scholarship (Arekeeva & Fedorova 2022), as well as shifts in territorial dynamics – most notably the transition from Kazan to Izhevsk as the central hub of literary production after the establishment of the Udmurt Autonomous Oblast.

Special attention is given to patterns of upward social mobility and to the broader theoretical debate on the relationship between ethnicity and class in Soviet and post-Soviet Russia. The paper also tests several empirical hypotheses concerning regional dynamics – for example, the claim that a significant proportion of Udmurt intellectuals originated from the Alnashsky District (Khristolyubova 1997). In addition, it investigates the relationship between professional experience in newspaper editorial offices and the subsequent institutional careers of those recognized as writers.

By combining quantitative analysis with sociological theory, this study aims to contribute to a more nuanced under-

standing of the development of Udmurt literature and its social foundations.

References

Arekeeva, S. T., & Fedorova, L. P. (2022). *Rol' i mesto khudozhestvennogo tvorchestva periferiinykh pisatelei v istorii udmurtskoi literatury* [The role and place of peripheral writers in the history of Udmurt literature]. Vestnik Udmurtskogo universiteta. Seriya "Istoriya i filologiya", 32(4), 889–894.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). Westport, CT: Greenwood.

Khristolyubova, L. S. (1997). *Uchenye-udmurty: Biobibliograficheskii spravochnik* [Udmurt scholars: A biobibliographical reference book]. Izhevsk.

Safonova, M. (2022). *Medali, bar'ery, ottsy i kar'ery: Institutsional'naya inertsiya i izmeneniya v rossiiskom khudozhestvennom mire kontsa XIX – nachala XX veka* [Me-

dals, barriers, fathers, and careers: Institutional inertia and change in the Russian art world of the late 19th and early 20th centuries]. Sotsiologicheskoe obozrenie, 21(1), 206–234.

Uvarov, A. N. (Ed.). (1989). *Pisateli Udmurtii: Biobibliograficheskii spravochnik* [Writers of Udmurtia: A biobibliographical reference book]. Izhevsk.

Finno-Ugric Objects in the UPenn Museum Collection: The Legacy of Zelia Nuttall's 1896 Mission to the Russian Empire

Maria Vyatchina

Tartu Ülikool

This paper examines the largely overlooked 1896 journey to the Russian Empire undertaken by Zelia Nuttall (1857–1933), a historian, archeologist and museum curator, internationally known for her contributions to the study of Aztec culture. Although biographical research on Nuttall has begun to emerge in recent years (Adams 2010; Diderich 2013; Grindle 2023), many aspects of her career remain insufficiently studied. In particular, her Russian mission, professional network, and the ethnographic collection she

assembled for the University of Pennsylvania Museum have received little scholarly attention. During her trip in the Russian Empire, Nuttall successfully arranged museum exchanges and established institutional collaborations (Pezzati 2000). Due to a combination of factors, including institutional changes at the museum, Nuttall's efforts were never fully realized, and the collection has never been exhibited.

This presentation draws on an analysis of Nuttall's archival correspondence (PU-Mu. 1056) and the online catalogue of the UPenn Museum. The 1896 trip remains largely unknown to Finno-Ugric researchers, despite the fact that it resulted in the acquisition of a significant number of objects representing Uralic cultures for the University of Pennsylvania Museum. The resulting collection, now broadly labeled as "Russian," encompasses materials from a wide geographical area, including Nizhny Novgorod, Helsingfors, Riga, and the Courland region. Among others, the collection contains objects associated with

Nenets, Mari, Mordva, Estonian, Finnish, Karelian and, possibly, Livonian cultures.

These materials provide valuable insight into the cultural and political landscapes of the late nineteenth century, as well as into the dynamics of imperial governance and ethnographic representation. During her trip, Nuttall attended the Pan-Russian Industrial and Art Exhibition in Nizhny Novgorod as well as the Riga Archaeological Congress, she also visited colleagues in Helsingfors, St. Petersburg, and Riga. This presentation traces her intellectual encounters, in particular her communication with Finnish colleagues, and examines the practices through which objects were selected, annotated, and classified.

List of References

1) PU-Mu. 1056. Boxes 1–2. Zelia Nuttall papers. Penn Museum Archives. Accessed February 2026.

2) Adams, A. (2010). *Ladies of the field: early women archaeologists and their search*

for adventure. Greystone Books.

3) Grindle, M. (2023). *In the Shadow of Quetzalcoatl: Zelia Nuttall and the Search for Mexico's Ancient Civilizations*. Harvard University Press.

4) Diderich, P. (2013). "Assessing Ross Parmenter's Unpublished Biography about Zelia Nuttall and the Recovery of Mexico's Past." Newsletter of the SAA's History of Archaeology Interest Group, 3(3–4).

5) Pezzati, A. (2000). "A Crowning Achievement: Zelia Nuttall in Czarist Russia." *Expedition Magazine*, 42(2). https://www.penn.museum/sites/expedition/a-crowning-achievement-zelia-nuttall-in-czarist-russia/

Йасәӈ ӆыӆӈәптәты па єнәмты киӊикайәт тулмащтәты рӳвән

Eetu Vänskä

Helsingin yliopisto

Тӑм докладән ма хӑнты па вухаль щирӈәна, щит об-угорской йасәӈӈәна, рөт йасәӈӈәна, хӑншәм па тулмащтәм киӊикайәт оӆәӈән путәртӆәм. Мосәӆ лупты, рөт йасәӈӈәнән ар киӊикайәт ӑнтө. Мєт ар катра моӊщәт, арәт вөӆӆәт (Волдина 2020), па йиӆәп киӊикайәт муртәӈ. Итөх хӑнты, вухаль хӑншты хуйатәт вөӆӆәт, итөх киӊикайәт хӑншман вөӆӆәт (вантэ: Динисламова 2015, Косинтцева 2018). Итөх ӊаврємәт моӊщәт па «*Хӑнты ясӑӈ*», «*Лӯима̄ сэ̄рипос*» хуща єтӆайәт.

Йиӆәп киӊикайәт хӑнштыйән муӆтас, киӊикайәт тулмащтәты шєӈк вуӆаӈ, ӆөӆән йасәӈ ат єнмәс. Ар

шуши мир йасәӈәта щит ӆавәрт. Йєрмәм хуйатәт, технологяйәт па па ресурсәт ӓнтөмәт. (Folaron 2015.) Исашәк йиӆәп йасәӈәт вєрантты мосәӆ (Tynnyrinen 2025). Па, щит шаль, што төп шимәӆ киӈикайәт хон пєләк йасәӈәт эвәӆт рөт йасәӈӈәна тулмащтәман вөӆ.

Мєт оӆәӈ, мєт вуӆаӈ тулмащтәм киӈика, йємәӈ нєпэкән муӆтас, щит Антуан де Сент-Экзюперийән хӓншәм «*Le petit prince*» (Mętrak & Bandur & Szatkowski 2024). Щи киӈика 600 муӆтас йасәӈа тулмащтәсы – муӆтыкєм шуши мир йасәӈәт вөӆӆәт. Вухаль йасәӈән щит «*Маӣь хоӣкве*», па хӓнты йасәӈа тулмащтәм ӓнтө. Щит пӓта ма «*Le petit prince*» па йємәӈ нєпэк па па «*Winnie-the-Pooh*» тӓйман, ӆыв йасәӈӆаӆ, фразайӆаӆ пєӆы вантман ӆєрамтӆәм, муй щирән киӈикайәт рөт щирӈәна, мєт оӆәӈән хӓнты щира, ат тулмащтәсыйәт. Щит йӳпийән мӳӈ тулмащтәты, йасәӈәт ӆыӆӈәптәты вєрәт ӆавәртәпсэӆаӆ тӳӈматӆәв.

Сăм лот нєпэкэт

Волдина, Т. В. 2020. Изучение хантыйского фольклора в Ханты-Мансийском автономном округе – Югре в первые десятилетия XXI в. – *Вестник угроведения*, 10 (4).

Динисламова, С. С. 2015. Маāньщи литература оāвылтыт. – Вестник угроведения, 5 (3).

Косинцева, Е. В. 2018. Формы комического в хантыйской литературе. – *Вестник угроведения*, 8 (4).

Mętrak, Maciej & Bandur, Maciej & Szatkowski, Piotr. 2024. Beloved books and contested standards: translations of 'The Little Prince' into selected collateral languages of Poland. – Journal of Multilingual and Multicultural Development, 46 (3), 553–565.

Tynnyrinen, Niko. 2025. Searching, loaning and coining: translators of Karelian as language revitalizers and creators of vocabulary. – Mikael, 18 (1), 90–104.

Folaron, Debbie. 2015. Translation

and minority, lesser-used and lesser-translated languages and cultures. – The Journal of Specialised Translation, 24, 16–27.

SIULA
19 50
HELSINGIN YLIOPISTO